15255

A10

Ex Libris
JOHN AND MARTHA DANIELS

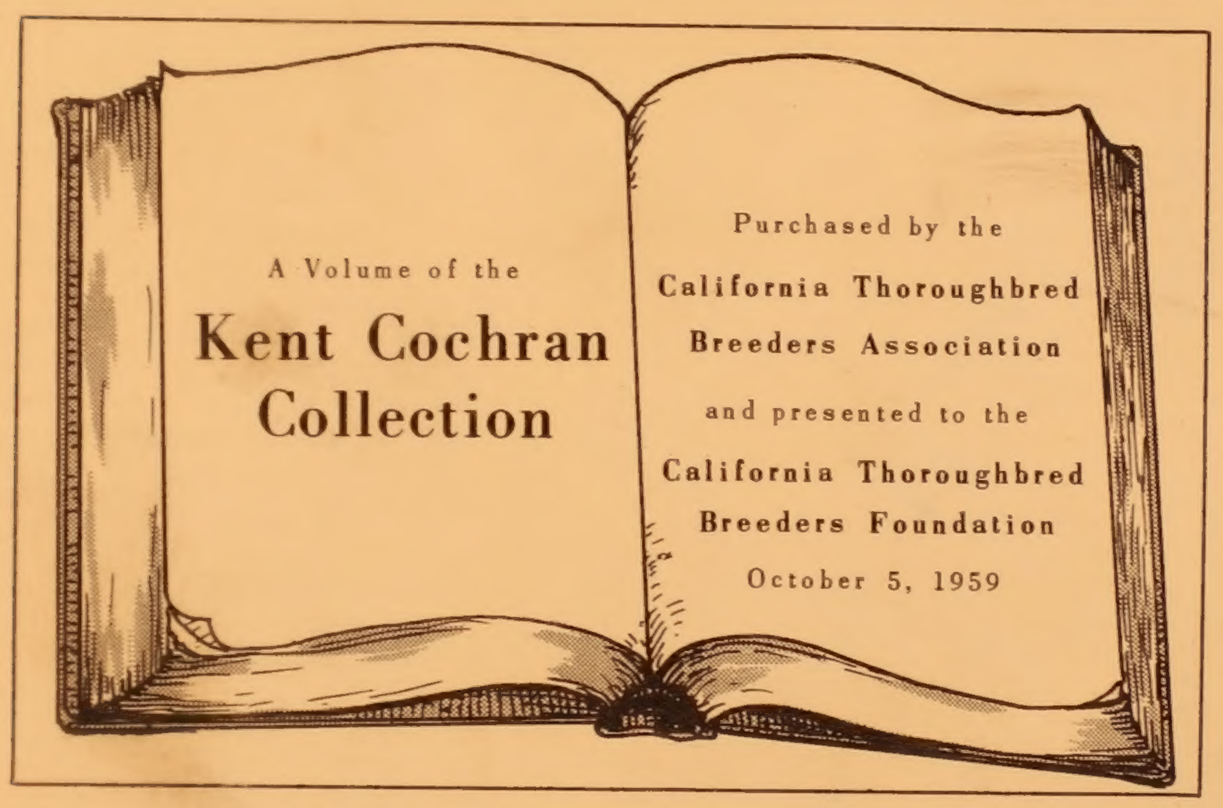

VEGETII

RENATI ARTIS VETERINA=
RIAE, SIVE MVLOMEDI=
cinæ libri quatuor, iam primum
typis in lucem æditi. Opus sane in rebus
medicis minime aspernandum.

BASILEAE

1528

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI FER-
dinando Regi Hũgariæ, Bohemiæ &c.

Transuexerat olim, Ferdinande Regum ſereniſſime, ad nos D. Hermannus Inclytus à Neuenare Comes, Vegetij Renati artem Veterinariam, ut eam doctiſſimorum uirorum auxilio, à mendis, quibus ſcatebat, expurgaremus, & typis excuſſam æderemus in publicũ. Sed cũ exemplaris infinita deprauatione deſperantes ab incœpto negotio deterriti fuiſſemus, codicemq; illum peructuſtum rurſum ablegaſſemus, inſtigauit ad deſperatũ munus redeundũ, q; tuæ Serenitatis nomini opus hoc dedicãdũ aſſerebat, nimirũ ut cui nõ inglorioſum eſſet, et egregios, et ualidos equos habere etiã pmultos, quos hic author & à peſte præſeruari, & iam ægrotantes ſanari nõ incommode perdocuit. Verũ etſi non integre natiuo nitori me redditurũ confiderẽ, ſpe rabam tamẽ me & Cels. tuæ rẽ gratã, & poſteris anſam id ſtudij diligentius pquirẽdi præbiturũ. Habeant itaq; p Serenitatẽ tuã et cæteri, Vegetiũ hũc, noſtro labore à uitijs ppemodũ infinitis expurgatũ. quãq; ſint plæraq;, quæ abſq; αὐτογράφῳ reſtitui poſſe nõ crederẽ, quæ, ubi niſum fuerat, uel obelo, uel aſteriſco, uel alia quadã notula cõſignauimus. Nonnulla, licet immutatis uel uerbis uel uerborum ordine, ſententias tamen plenas, & intellectu faciles inſinùare comperimus, quæ lectoris iudicio immutanda uel corrigenda reliquimus. mei enim candoris non eſſe cenſebam ſi mea alienis ingererẽ. Quædam etiam morborum, ſimul & herbarũ, remediorúmue uocabula licet immutanda cognoſceremus, conſtãs tamen exemplariorum conſenſus, ne q̃q̃ immutaremus prohibuit. nã ita fortaſſis ſcriptũ ab authore nõ uulgares neque ineruditi perſuadebant amici. quod eo facilius effecerant, & q; nõ ignorem Antonij Codri de hoc authore iudiciũ, & q; ſciam apud plæroſq; medicos permulta eſſe uel corruptiſſima. Quædam etiam cũ uel uariarent exemplaria, uel abundare uiderentur, aut etiam uel parum, uel nihil ad ſententiã facerent, parentheſi interdum cinximus. De his Serenitatem tuam admonendam duximus. Precantes noſtrum hunc laborem (qui certe quantus fuerit, nemo facile crediderit) hilari fronte ſuſcipere nõ dedignetur. Vale felix.

S. M. T.

Obſequentiſſimus Ioannes Faber Emmeus Iuliacenſis Typographus. Baſileæ.

SERENISSIMO

AC ILLVSTRISSIMO PRINCIPI D. FERdinando, Regi Hungariæ, Bohemiæq, Archiduci Austriæ, Duci Burgundiæ, &c. Domino suo Clementissimo.

INter tot, tamq; uarios & ancipites fortunæ casus, quos infracto hucusq; animo superasti, Ferdinande Rex Serenissime illud merito in te miramur omnes, quod in ea ætate cõstitutus, ita animum institueris, ut neq; in rebus prosperis audaciæ, neq; in aduersis timiditati unquam indulseris. Nam tot iam partis abste triumphis, nihil immoderate, nihil arroganter egisse uisus es. Sed ne in ipso quidem bellico furore mentẽ tuã passus es à recta ratione dimoueri, quod heu nimiũ multis contigit, alioqui laudatissimis uiris, magno suo, suorumq; malo. Alios non paucos bellum ipsum exitialis rerũ humanarũ pestis, inhumanitatẽ, feritatem, et crudelitatem docet, Tu contra in ipsis bellorũ tumultibus mansuetior, in militia reddi cultior uideris. Quã rem maiore etiam admiratione dignã facit Celsitudinis atq; dignitatis tuæ consyderatio. Tu quippe citra omnẽ controuersiã post Cæsareũ numẽ secundũ in rebus humanis obtines locũ. Quẽ q̃dẽ ita & magnanimitate & gratia tueris, ut nemo uideri possit eo obtinẽdo dignior. Intellexerũt hoc Bohemi & Hũgari, q̃bus nec uisus antea, nec plene cognitus inter tot undiq; cõpetitores dignissimus es iudicatus, q̃ utriusq; regni gubernacula suscipes. Mirãtur multi Cn. Põpeiũ, q̃ Mithridatẽ regem. 70. regnorũ cũ tota ferẽ Asia, natura imbelli; Mariũ, q̃ Cymbrorũ colluuiẽ: Cæsarẽ, q̃ Gallos agrestes tunc hoĩes bello suparint. Te adhuc puero Suevorũ gens, quoꝝ uires ipsis aliq̃n Romanis formidabiles erãt, tuo. i. Austriæ Imperio accessit, idq; felicissimo quodã

auſpicio,uidelicet ut ex tam auſpicato exordio Regni tui, homines intelligerent,ipſos aliquando,ditionis tuæ termi nos longe late ꝙ propagandos eſſe. Venetos gentem to tius Italiæ florentiſſimam, ad conditiones acceptandas ſo la nominis tui auctoritate compuliſti,receptis oppidis ali⸗ quot,quæ Maximiliano Cæſari,iniuſte ablata,iure debe⸗ bantur. Acceſſerunt etiam finibus tuis pars lacus Benaci, nec non alpium,ac floriſlulñ loca quedã per Venetos iam dudum uiolẽter occupata. Heluetios multo iam tempore graues illis,quos eo in tractu tibi habes ſubditos,facile cõ⸗ tines tua auctoritate, Satius iudicantes, quietem agere, quàm quicquam quod tu uiolari nolis, attingere. Vn⸗ garicum bellum, quod prædonis illius Reguli inuidia ex⸗ arſerat reſtrinxiſti, ut prius quã copiæ tuæ, ditionis illius fines attigiſſe crederentur, ille iam toto regno pulſus exula ret. Sunt hæc quidẽ argumẽta ſummæ fortitudinis & pru dentiæ, maioris etiam felicitatis tuæ. An nõ uidemus hoc agere deum? ut Cæſarea maieſtas ac tua Celſitudo tãtum emineant poteſtate,quantum modeſtia & bonitate excel litis. Amiſit nuper Germania decus et ornamentũ ſuum Diuum Maximilianum Auum ueſtrũ, Cuius in re belli⸗ ca non inferior Scipione, uirtus atq; induſtria habebatur: Amiſerat ante Philippum patrem, adeo amabilem & cha rum omnibus mortalibus, ut pulcherrimum Titi & Ve⸗ ſpaſiani elogium illi iure competierit, Deliciæ generis hu mani;ſed deus qui nunquam deeſt rebus humanis, quan⸗ to cum fœnore, quod periiſſe uidebatur, refarciuit, ex⸗ citans nimirũ duo ornamenta, duo humani generis præ⸗ ſidia,quorum auſpicio, boni ad excolendas uirtutes accen dantur, mali uero benefacere diſcant. Sed hæc epiſtolaris non cõprehendit anguſtia: celebrabunt ea, quibus & plus otij & ingenij erit. Aperuiſti tu uel ſolus campum paten⸗ tiſſimum,ubi & ingenium & eloquentiam exerceant om

nes

nes eruditi. Sane iniquum fuerit, nos ita ſuſpicere antiquitatem, ut noſtra, cum non ſint inferiora, contennamus. Ego, ne inter aulicos tuos, ſolus nihil agere uidear, chartaceum munuſculum tuæ offero Serenitati, Vegetij inquã Renati, eius qui de re militari libellum cõſcripſit, artis Veterinariæ ſiue Mulomedicinæ opus, multis ſeculis abſconditũ. quandoquidẽ equos habere & multos & bonos regij decoris eſſe uidetur, quos non tam ad pompam, quàm ad res gerẽdas alere cordati homines ſolent. Qua in re Mulomedicorum opera minime contemni debet. Hoc itaq; opuſculum Beato Rhenano, necnon Ioanni Emmeo, conterraneo meo, uiris cum eruditis, tum mihi amiciſſimis, primum commiſimus, ut illorum opera caſtigatum exiret in uulgus. Nam erat propemodũ infinitis locis corruptum. Verũ cum Beatus ille uarijs obſtrictus negotijs muneri obeũdo adeſſe nõ poſſet, ſolus Emmeus, nõ abſq; ſummis laboribus, operi caſtigando manum applicuit. Huius igitur induſtriæ debetur, quod ab infinitis uindicatum mendis nũc podit in lucẽ. Tu uero Sereniſſime Rex Ferdinande, ut illos tui gratia potiſſimum ſuſceptos labores recõpenſes, bonas literas, quicq; illas ſyncere colunt, pro regia indole tua, quemadmodũ hactenus feciſti, ornare & tueri non deſinas. id enim tuis pulcherrimis factis, non parum ſplendoris adijciet. Interim Deum Opt. Max. precor, ut imperium tuum, perpetua felicitate decoretur ad honorem dei, & utilitatem Reip. Chriſtianæ. Mecq; tibi obſequentiſſime commendo Ferdinande Regum Illuſtriſſime. Ex arce noſtra Bedburtina, quarto Nonas Iulij. Anno domini M. D. XXVIII.

E. R. Maieſtatis Tuæ deditiſſimus, & obſequentiſſimus Heremãnus Comes à Nuenare, Præpoſitus primariæ ædis Colonienſis.

ELENCHVS TI=

TVLORVM CAPITVM LIBRI PRIMI.

Quibus ſignis ægritudo animalium cognoſcatur. 1
Quot ſint genera morborum. 2
Signa morbi humidi. Cap. 3
Signa morbi aridi. 4
Signa morbi ſubtercutanei 5
Signa morbi articularis. 6
Signa morbi farciminoſi. 7
Signa morbi ſubrenalis. 8
Signa morbi elephantiaſis. 9
Cura morbi humidi. 10
Cura morbi aridi. 11
Cura morbi ſubtercutanei. 12
Cura morbi articularis. 13
Cura morbi farciminoſi. 14
Cura morbi ſubrenalis. 15
Cura morbi elephantiaſis. 16
Cauſæ & curæ generales morbi malei. 17
Potio anniuerſaria Phyſica. Cap. 18 lib. primi.
Compoſitio ſuffimentorum contra morbū maleū. 19
Alia compoſitio ſuffimentorum uehementior, ad luſtrāda animalia, quæ & faſcinum tollit. 20
De ratione flebotomi. 21
Quæ diligentia adhibeat in ſanguinis detractione. 22
Caſtrata animalia non deplenda. 23
Admiſſum facientes non deplendos 24
In qbus paſſiōibus & ex qb⁹ locis ſanguis ſit auferēdus. 25
De his quibus ſanguis in ungulā tollitur. Alias. Qui unꝝ gulam cogunt, uel ciecerint, quō ſanguis tollatur. 26

De Epiſt

De epiſtomicis, uulſis, colicis, ſtrophoſis, & q̄ morbo ſubrenali tenentur, unde ſanguis tollendus ſit. 27.
De ratione foci atq; cauterij. 28
De paſſione & curis febrium. 29
De laſſitudine, quæ uidetur febribus ſimilis. 30
De febribus internis. 31
Si in Autumno febrierit. 32
Si æſtate febriat. 33
Si hyeme febriat. 34
Si ab indigeſtione febriat uel pletura. 35
Si ex uulnere oris aut faucium febriat. 36
De coactionibus .i. de nimia laſſitudine. 37
Quæ genera ægritudinum ex coactione naſcantur. 38
De diuerſis paſſionibus uentris 39
De aqualiculo, .i. ſtomacho. 40
De colo & coli dolore. 41
Cura longanonis & ilei. 42
Cauſæ & curæ ſtrophi. 43
De lumbricis, coſſis, tineis & pediculis. 44
De clyſterijs ad curam lumbricorum & tinearum. 45
De calculoſis iumentis. 46
De emphragma. 47
De ileo. 48
De dolore uentris. 49
De dolore coli. 50
De dolore ueſicæ. 51
Coſſi & lumbrici qua cura tollantur ad manum. 52
De ſyncopatis & confixis. 53
De his qui ſanguinem per nares emittunt. 54
De infeſtatione ſanguinis. 55
Quæ adhibenda eſt diligẽtia ut animalia ſana perdurent. 56
Potio æſtiua. 57

Potio by

Potio hyemalis. 58
Potio in autumno & uere præbenda. 59
Potio omni tempore necessaria. 60
De difficultate urinæ. 61
De Stropho. 62
De dorso curando. 63
De potione probatissima Diapente. 64

CAPITA LIBRI SECVNDI.

De ualitudinibus capitis. 1
De Appioso. 2
De Frenetico. 3
De Cardiacis. 4
De Rabioso. 5
Qua obseruatione curentur cyclo animalia, at unũ exemplariorum habebat, cibo. 6
De cerebro commoto. 7
De capitis dolore. 8
De Distensionibus. 9
De Appioso. 10
De Rabioso. 11
De Insania capitis. 12
De Chirurgia. 13
De Auribus. 14
De pilis qui nascuntur in oculis. 15
De Suffusione oculorum. 19
De paracenthesi oculi. 17
De Lunatico oculo. 18
De Staphylomate oculi. 19
Ad album de oculo tollendum. 20
De suffusione curanda per nares. 21
De diuersis passionibus oculorum. 22

De ſtrumis iumentorum. 23
De glandulis 24
De pullaribus 25
De fiſtula maxillæ,uel de conficiendo collyrio fiſtulari. 26
De expoſitione fiſtulæ. 27
De tumore faucium uel capitis. 28
Si ex pletura ſanguinis fauces tument. 29
De ſintomatis.i.tuberibus. 30
De lingua inciſa. 31
De gingiuis & dentibus. 32
De oſſe fracto. 33
De cartilagine narium ſi ſanguis fluat. 34
De palato ſi uena ſe non clauſerit. 35
De genere & qualitate mucorum qui per nares fluunt. 36
De cuſerino.i.cũ poſt curſum ſanguis de naribus fluit. 37
De polypoſo 38
De ſiderato. 39
De obſeruatione flebotomi. 40
De ceruicibus 41
De malandria.i.de uulneribus ceruicis. 42
De diſtillatione ceruicis. 43
De diſtillatione ſcapularum. 44
De armis læſis. 45
De genu commoto uel baſi. 46
De fractura articuli,uel cruris,uel coxæ. 47
De flegmone,marmore,ſiue mallonibus. 48
De aquatilibus & ozœnis. 49
De pedibus reumaticis,ſiue uentoſis. 50
De impetiginibus. 51
De uligine. 52
De podagra iumentorum. 53
De orthocolis ſiue ſtilloſis. 54
De pedibus & ungulis. 55

Si pulmunculum ad aperturam fecerit. 56
Si exungulauerit iumentũ,& si suffusionẽ pedũ patiat. 57
De pedibus attritis siue mollibus. 58
De dorso confirmando. 59
De dorso curando iam læso. 60
Si pulmunculus nascitur in dorso animalis. 61
Si uulnus fecerit. 62
Vt pili renascantur. 63
De denigrandis pilis albis. 64
Vt pili nigri albescant. 65

CAPITA LIBRI TERTII.

De obseruanda boum sanitate,Rubricæ cap. 1.
De morbis boũ,& primo de maleo. 2.cap.Rub.
De cruditate. cap. 3. Rub.
De febre. cap. 4. Rub.
Si uermes animal fecerit. cap. 2. lib. 3.
De cura lumborum. 3
Quibus signis dolor renum indicetur. 4
De internis musculis renum. 5
Si talus exeat animali. 6
De dolore renum. 7
De tumore testium. 8
Si natura reuocari non possit. 9
Si iumentum sanguinem minxerit. 10
De dysenteria. 11.
Si ociosum animal sanguinem mingat. 12.
Si animal sanguinem euomat. 13
Si percussa uena claudi non possit. 14
De indignatione uesicæ. 15
De fluxu uentris. 16
De uerrucis. 17

De uitijs coxarum. 18
De laccis gambarum. 19
De gamboso, 20
De his quæ læduntur à rotis. 21
De syrmatico. i. quod coxam subito trahit. 22
De morbo alienato. 23
De roborosis. 24
De hydropicis. 25
De sarcostis. 26
De tympaniticis. 27
De lienosis. 28
De implectico. 29
De phragmatico. 30
De eo qui aquam timet. 31
De spasmo. 32
De epilepsia. 33
De eo qui aquam reuomit. 34
De sideratitio. 35
De percusso à sole. 36
De cruditate. 37
De bulimo. 38
De anhelitu. 39
De æstu, 40
De paralytico. 41
De intrinsecus rupto. 42
De insania. 43
De pletura ex hordeo. 44
De passione pulmonis. 45
De cieronica, uel orthotonico, uel ortholistophico. 46
De opisthotonico, & empisthotonico. 47
De lethargico. 48
De morbo regio. 49
De bili. i. coleribus. 50

De bili arida. 51
De coli passione. 52
De uomica. 53
De coriagine. 54
De stomachico. 55
De icterico. 56
De stropho. 57
De dolore iecoris. 58
De inflatione uentris. 59
De intestini uexatione. 60
De tussi. 61
De tussi quæ uenit si quid faucibus hæserit. 62
De tussi ex perfrictione. 63
De tussi à colibus. 64
De tussi ab interioribus. 65
De uulsis. 66
De tussi quæ ex humorum acerbitate generatur. 67
Ad tussim siccam, uel ad suspirium, & arteriam exasperatam. 68
Ad uomicas & tussim. 69
De diuersis potionibus uulsorum & tussientium. 70
De scabie. 71
Si animal fœno malo lædatur. 72
Si hordeo malo lædatur. 73
Ad fascinum. 74
Remedium contra omnes morbos. 75
Si animal lædatur dum accipit potum. 76
Si animal à uenenatis bestiolis mordeatur. 77
Si bustrepem comederit animal in fœno. 78
Si uipera percusserit animal. 79
Si araneum comederit. 80
Si sphalangius percusserit animal. 81
De mure araneo. 82

Ad ictum scorpionis. 83
De canis rabidi morsu. 84
Si animal comederit stercus gallinarum. 85

CAPITA LIBRI QVARTI.

De numero & positione ossium 1
De numero & qualitate membrorum. 2
De numero & qualitate neruorum. 3
De qualitate uenarum. 4
De indicijs & ætate equorum. 5
De signis quibus agnoscitur patria. 6
De temporibus uitæ. 7
Potio ad reficiendum iumenta, & diapente. 8
Ad tussim & uulsos. 9
Ad cossos, uermes, uel tineas. 10
Aduersum omnia genera morborum. 11
Confectio suffimentorum salutaris. 12
Confectio pulueris quadrigarij. 13
Compositio caustici. Ca. 14
Compositio malagmæ. 15
Compositio collyrij fistularis. 16
Compositio malagmæ crudæ. 17
Compositio syncrismæ. 18
Compositio traumatici. 19
Compositio malagmæ basilicæ. 20
Alia compositio malagmæ. 21
Compositio prima anacollimatis. 22
Compositio alia malagmæ crudæ: 23
Compositio malagmæ ad uligines. 24
Compositio malagmæ ad neruos. 25
Compositio traumatici. 26
Compositio collyriorum. 27

INDEX.

Sequuntur medicamentorum genera quædam, ad finē quarti libri adiecta. Folio .70.

Cephalicum emplastrum ad claudenda uulnera.
Medicamentum consuetum.
Chlora medicamentum ad uulnera lympidanda.
De tetrapharmaco, ad uulnera claudenda.
Glicium, ad uulnera sordida & cancrosa.
De osloclari, ad omnia ossicula.
De styptico, ad uulnera humecta.
Medicamentum ad omnia uulnera claudenda.
Implectoricum, ad caua supplenda.
Ad oculorum rupturas, & glaucomata.
De syncrisma, aliud.
De lipparijs.
Traumatici compositiones uariæ, ad uaria.
Caustici compositiones aliæ ad diuersa.
De malagmatis quibusdam.
Emplastrum quoddam.
De ceroto.
Fomentum ad tumores, uel quamlibet duriciam.
Potio hyemalis.
Potio æstiualis.

VEGETII RENA

TI ARTIS VETERINARIAE, SIVE MVLOMEDICINAE, PRAEFATIO.

*Vlomedicinæ apud Græcos Latinosq; authores non fuit cura postrema. Sicut enim aïalia post hoïem, ita ars Veterina post Medicinã secunda est. In equis enĩ ac mulis & adiumenta belli, & pacis ornamenta constitũt. Sed quoniã minus dignitatis uidebatur habere professio quæ pecudũ promittebat medelã, ideo minus splendidis exercitata, minus eloquentibus collata docetur in libros, Licet proxima ætate et Pelagonio non defuerit, & Columellæ abũdauerit dicendi facultas: uerũ alter eorũ cũ rusticæ rei præcepta conscriberet, curas aïaliũ leui admonitione perstrinxit: alter omissis signis causisq; morborũ, quasi ad doctissimos scriberet, tam magnæ rei fundamenta neglexit. Chiron uero & Absirtus diligentius cuncta rimati, eloquẽtiæ inopia, ac sermonis ipsius uilitate sordescũt. Præterea indigesta & confusa sunt oïa, ut partem aliquã curationis quærenti necesse sit errare p titulos, cũ eisdẽ passionibus alia remedia in capite, alia inueniantur in fine. Additur etiã q, studio lucri quædam ita sunt compositæ potiones, ut pretium enorme contineant, & curæ taxatio, animalis æstimationem propè uideatur æquare: ut plærũq; aut parci homines, aut certe prudentes, aïalia sua canibus dedant, aut à dãnosa curatione dissimulent. His & talibus rationibus inuitatus, cum ab initio ætatis alendorum equorum studio flagrarem, hanc operam nõ inuitus arripui, ut conductis in unũ Latinis dũntaxat authoribus uniuersis, adhibitis etiam Mulomedicis, & Medicis non omissis (nam Mulomedicinæ doctrina ab arte Medicinæ non adeo in multis discrepat, sed in multis plurimisq; cosentit) inquantum mediocritas ingenij patitur, plene ac breuiter omnia epitome congererem, causasq; & signa morborum omnium declararem. Nam si laus prima medicorum est genus ægritudinis in homine reperire, qui passionem suam & manu potest, & uoce signare, quãto magis in Mulomedicina necessariũ creditur genus ægritudinis nosse, cum mutum sit aïal, & non possit propriũ indicare**

indicare languorem, & ab imperitis ad opus aliquod laborémque cogatur. Sic geminũ ſubeat ex morbo & fatigatione diſcrimẽ. Aut certe neglectũ, inueterata ægritudine nequeat ſero curari. Sicut Mantuanus poëta diuino ore teſtatur: Morborũq; & cauſas, et ſigna docebo. Abſq; dubio aũt oĩs cura uacabit, ſi genus paſſionis ignoretur. Ex inani ꝑſuaſione illud generatur incõmodũ, ut honeſtiſſimus q̃ſq; erubeſcendũ ac uile credat iumentorũ noſſe medicinã. Primũ, nullius rei ſcientia uilis eſt. Nã cum humanæ uitæ conuerſatiõe aliud fugiendũ, aliud uero ſequẽdum, nõ eſt ꝑfecta peritia, niſi quæ utraq; cognouerit. Deinde, quis æſtimet erubeſcendũ talem peritiã quæ damna ſubmoueat? Nã ſicut incolumitas iumẽtorum habet lucrũ, ita eorũ interitus afferre uidetur incommodũ. Præſertim cũ mancipia, quorum plebeia curatio nõ putatur, ſæpe uilioribus pretijs, quàm equi uendantur aut muli. Poſtremo ſiue ad uehendos locupletes aptos, ſiue in circi cõtentione uictores, ſiue in prælijs (ut ita dixerim) probatiſſimos bellatores, acerrimũ ſtudiũ amoremq; conſtat habere dominorũ. Nec immerito uoluptati natũ animal (ſalutis) gratiam meretur ab hoĩe. Quis aũt noſſe curas iumentorum erubeſcendum putet, cum optima iumenta habere glorioſum ſit? Quis uitupationi det id poſſe curare, quod laudi ducitur poſſidere? Forſan ipſa opera Mulomedicorũ uidetur abiectior, notitia aũt curationus nõ ſolum honeſtiſſimis, ſed etiã diſertiſſimis conuenit: ut prouiſione & ordinatione ſollerti curatis animalibus, & damnis careant, & uoluptatibus perfruantur. Sed alij morbi ſunt, qui ea tantũ aĩalia, quæ occupauerunt, uexant; Alij etiam ab uno uel paucioribus quæ pereũt, in plura, quæ pariter ſtabulãtur uel aluntur, in totos ſæpius græges ſæuiſſima contagione tranſmigrant, ut quamuis ſanũ aĩal intra breue tempus, alienæ ægritudinis afflante uicinia, repente depereat. Rectius eſt ergo eorum prius morborũ & ſigna & cauſas prædicere, curasq; mõſtrare, qui quodã trãſitu pluribus nocẽt. Nam aduerſus maiora diſpẽdia, maiorem ſollicitudinẽ oportet impendi. Prima igitur iumentorum utilitas eſt domini, uel procuratoris, uel paſtoris ipſius amor atq; diligentia. Comes enim ſemp eſt affectionis, induſtria: & incolumia cupimus quæcunq; diligimus. Domita aĩalia aut præſepibus aluntur, aut paſtu. Indomita latioribus nutriuntur in ſaltibus. Quotidie ergo, uel frequentiſſime ſpeculari conuenit habitum iumentorum. Nam diligentibus morbus ipſe ſe prodit.

aũs (aut ſaluti)

FINIS.

VEGETII RE=

NATI ARTIS VETERINARIAE, SIVE MVLOMEDICINAE LI BER PRIMVS.

QVIBVS SIGNIS AEGRITVDO animalium cognoſcatur. Caput. I.

ONTINVO ANIMAL QVOD *ualetudo tentauerit, triſtius inuenitur, aut pi=grius, nec conſueto utitur ſomno, nec ſolito ſe more tranſuoluit, nec requiem ut aſſumat accũbit, nec deputatum cibum aſſumit ex integro, & potum aut intemperantius accipit, aut omnino faſtidit, ſtupẽtibus oculis, auribus flaccidis, erecto uiſu, turpi pilo, exhauſta ſunt ilia, fit ſpina rigidior, anhelitus crebrior aut grauior, inceſſus ipſe, quo maxime notatur, ſegnis ac nutãs. Cum huiuſmodi ſigna in iumento unum uel plura conſpexeris, ſtatim illud ſaparabis à cæteris, ut contagionem non inferat proximis, et facilius in ſolo iam cauſa morbi poßit agnoſci. Si diligenter habitum, poſt unam, ſecundam, uel tertiam diem ab illa mœſtitia fuerit abſolutũ, nihilq; reſederit in corpore ipſius quod putetur ambiguum, ſcito ex leuioribus cauſis illam ueniſſe triſtitiam, & animal conſuetudini priſtinæ eſſe reddendum. Nec exploran di omittatur intentio nam frequentius inſpici debet & cautius, quod ſemel cœpit eſſe ſuſpectum.*

Quot ſint genera morborum. Caput .II.

MOrborum quidem diuerſæ ſunt paßiones, ſed uno generali uocabulo continentur, quod ab antiquis Malleus nominatũ eſt, ipſa appellatione uim cladis periculumq; teſtantes. Sunt autem ſpecies Mallei numero ſeptem: Humidus, Aridus, Subtercutaneus, articularis, ele

ris, Elephantiasis, Subrenalis, Farciminosus. Signa omnium dicamus.

Signa morbi humidi. Caput .III.

HVmidus morbus est, cui de naribus pro mucis humor desluit male olens, & spissus, colore pallido. Huius grauatur caput, oculi lachrymantur, & stridet pectus, fit gracilis horrentibus pilis, tristis aspectu. quem prosluuium atticum ueteres uocauerunt. Quandocunque autem sanguinolentus humor uel croco similis per nares fluere cœperit, iam insanabilis est & uicinus morti.

Signa morbi aridi. Caput .IIII.

ARidus autem morbus his agnoscitur signis: Nullus ei per nares supra solitum humor emanat, suspirat tamen grauiter, & nares habet extensas, ilia curuabit intrinsecus, et contractionem spinæ duriciamq; patietur, testiculi eius ita substringũtur, ut apparere uix possint, cibi parcior, bibendi appetentior ultra morem. Propter quod pulmone siccato, internum patitur ardorem, tensis oculis in obliquum respicit, nec facile † cubet. Hũc suspirium uocant & insanabilem, nisi ab initio festina curatione subueneris.

al. † cacabit.

Signa morbi subtercutanei. Caput .V.

SVbtercutaneus morbus autem his proditur signis: Vulnera in corpore eius scabiei similia nascuntur, ex quibus humor effluit liquidus & uiridis, qui prurignem mouet, ut scalpere parietibus uel columnis animalia sæpe fricare cõpellat, quo ulcera corticem ducent. Huic nec humor per nares emanat, nec anhelat, nec cibum recusat, nec respuit potum. Propter quod diu bibet. Et ideo si cura non desit, ex hoc plurima iumenta liberantur. Quidam uero scabiem subtercutaneum morbum dicere tentauerunt, quod similia supradictis signis uideatur ostendere, & contagionem transferre per proximos, & tardius sanari. Sed quia nec necem, nec gregi infert facile periculum, à pestiferi illius mallei societate discretus.

discretus est, & seorsum ab illa dicetur.

Signa morbi articularis. Caput .VI.

ARticularis autem morbus, quem ἀρθρίδα Græci uocant, per hæc monstratur indicia; Interdum paucis, interdum plurimis diebus ab articulis claudicabit, ut aut ictu calcis animalis alterius percussus, aut negligentia impactus, aut saxo uel fuste uideatur elisus. Sed hæc solet esse distantia, ut illa quælibet læsio loco figatur, hæc autem passio, quia erratica est, subito ad pedem alterum migrat. Præterea ossibus astringitur cutis, & ad tractum tractanti dura resistit, Rigescit spina, corpusq; contrahitur, pilus erectus & horridus, ac deformis aspectus, macie corpus affectum. Et quamuis non recuset alimenta, nec curat si desint, indies tamen deterior fit & tristior, difficulterq; curatur.

Signa morbi farciminosi. Caput .VII.

FArciminosum uocabulum ex genere passionis euenit. Huiusmodi deprehenditur argumento: In lateribus & in coxis, & in uerendis quoque partibus, & præcipue in iuncturis membrorum, uel in toto corpore collectiones inflantur: rursumq; his uelut sedatis, aliæ renascuntur: cibum potumq; ex more recipiunt, macrescunt tamen. quia digestio eis plena non prouenit, hilares aspectu, sanisq; similes creduntur ab indoctis artis mulomedicinæ, quia exterius agitur causa; quibus imperita artificum sanguinem festinat auferre. Sed contraria ista curatio est. Nam affectis farcimino, quicquid superest uirium, tollit. In initio tamen ne morbus increscat, uel in fine cum iam uires redire cœperint, emissio sanguinis iuuat.

Signa morbi subrenalis. Caput .VIII.

SVbrenalis morbus nõ minus noïe, quàm ipsa passione monstratur.

Nam animal uelut renibus læſis, à poſteriori parte deficiens, prodit mortiferæ neceſsitatis indicium, tuſsiet grauiter, horrebit aſpectu, cutis duritia ex ſpinæ rigore proditur, partius potum, partius adpetit cibum. Huic quia tota uis morbi poſsidet lumbos, à femoribus incipit prima curatio.

Signa morbi Elephantiaſis. Caput. IX.

Elephantiaſis autem dicitur ex ſimilitudine elephantis, cuius naturaliter pellis dura & aſpera, morbo nomen & in hominibus, & in animalibus dedit. Cuius ſigna hæc ſunt: In toto corpore uredo naſcitur, præcipue in dorſo, ſquamas ſimiles corticibus facit. In naribus, in pedibus etiam, & in capite, papularum feruor emergit, uel ozœnæ aſperiores frequenter oriuntur. Priuſquam hæc oſtendantur indicia, uentre ſoluto erit, & marceſcit, et aſpere tuſsiet. Cuius os totum cum lingua aſperum & ſimile creditur eſſe combuſto. Quæ paſsio pullis à matre depulſis plærunq; perniciem conſueuit inferre. Hunc diligenter curare cupientes, non ante deforis aliquo medicamento fouere contendunt, niſi prius potionibus datis, peſtis eleuetur interior. Nã extrinſecus cepta medicamenta morbum non eximunt, ſed ad interiora compellunt, & hac ratione periculum generant. In animalibus eiuſmodi morbo laborantibus generalia iſta ſunt uitia: tuſsis aſpera & crebra ſuſpiria, ſpina contracta & rigida, macies ſemper increſcens cum ſtudium & alimenta non deſinant, demiſſior ceruix, ſtupentes oculi, tardior inceſſus. Nunc ſignis omnibus generaliter ſingulariterq; digeſtis, ſingulorum morborũ ſpeciales, propriasq; curas oportet adiungere. Poſt hæc de generali minutione ſingulorum, et aduſtione docens, concludam librum primum.

DE MORBORVM CVRATIONIBVS.

Cura morbi humidi. Caput .X.

Malleus morbus ſi humidus fuerit, ita ut per utranq; narem uiriles defluant muci, inter exordia caput eius adhibita curatione purgãdum eſt ita; Olei optimi uncias .3. liquaminis floris unciã .1. uini

.vi.uini ueteris cyathos. 3. ſereno tranquilloq; die pariter commiſces, & cum tepefeceris infundes in naribus, caput religabis ad pedes, ſenſimq; iumentum impeditum compelles incedere, ut omnis humor emanet. († ad ſiphonem autem paulatim infundes non ſemel à cornu) Quod ſi ſanguis poſtmodum cœperit fluere, nihil timendum, ſed potius ſciendum eſt, animal legitime fuiſſe purgatum. Poſt quod ſeuum caprinum reſolutum oleo miſcebis, ſic infuſis naribus exulcerationis illius mitigatur aſperitas. Radicem quoq; laſeris tonſam, & per fiſtulam uento naribus inſitam, ut ſternutum prouocet, adhibere commodum eſt. Caput etiam extrinſecus auriculasq; oleo calente diligenter perũges, & lana cerebro indita, ab omni perfrictionis neceßitate munibis. Naſturtij quoq; ſemen bibendum dabis ex aqua. Præterea potionem dabis, qui diapenton uocatur, et hac ratione conficitur: Murræ, gentianæ, ariſtologiæ longæ, baccis lauri, raſuras eboris bene tritas et cribratas æquis miſcebis põderibus, ſeruabisq; Eximde prima die unum coclearium cumulatum cũ ſextario uini ueteris, ſecũda die unum & ſemis, tertia autem die duo cochlearia tepefacto mero aſperſa, & diligenti agitatione permiſta dabis ad cornu. Poſtea ex ceruice de matricali uena ſanguinem detrahes, permixtũq; acerrimo aceto, omne equi corpus perunges, & contra pilum diligenter fricabis, ut ad ſimilitudinem glutinis adhæreat. Iumentum quoq; in loco calido cõſtitues. Si cibum faſtidit, † æſtate dũtaxat farinæ hordeaceæ ſextarium unum quinq; ſextarijs aquæ permixtum equo dabis in potu. Triticeam quoq; farinã ſimili menſura & ratione offeres ad bibendum. Si autem faſtidit, nõ ideo aliud dabis, quouſq; hoc ex iſta neceßitate ſanitatem percipiat. De palato quoq; poſtea ſanguinem detrahes, ut omni ex parte, ſi qua morbus prægrauare cœperit, releuetur. Scito niſi diligenter occurras, hũc eſſe periculoſiſſimũ morbum. Nam cito in ſuſpirium, hoc eſt, anhelitum tranſit, & ſpem omnem ſalutis excludit.

Potio diapente.

† al. ſtatim.

Cura morbi aridi. Caput .xi.

ARidus uero morbus, qui & ſuſpirioſus præcipue dicitur: & hic negatur à quibuſdam poſſe curari, propterea, quod phiſi, quæ

hominibus mortifera est, similis inuenitur. Quotidie enim macie crescente, exilior redditur, penitusq; siccatur. In omni autem ratione medicinæ, facilius est quæ abundauerint diminuere, quàm quæ uidentur deesse supplere. Salus tamen iumentis etiam in hac passione præstatur, si inter principia possit occurri. Sanguinem siccis detrahere contrarium est, Sed uino & oleo sufficienter admixto & tepefacto, perungendum toto corpore animal est, ita ut caput & maxillæ, & extrinsecus fauces eidem largius infundantur, & contra pilum usque ad sudorem diutissime confricentur. Intrinsecus autem à prima die hac potione curandum est: Succum ptisanæ, adipem suillum remissum, & amilum ex melle passo'que decoctum per cornu in potione dabis, ut canalis gutturis eidem, maxillarumq; compago laxetur, quam siccitas astrinxerat morbi. Quo facto, in loco calido stabit. Infusum hordeum herbamq; uiridem, si inuenta fuerit, debet accipere, ut omni ex parte periculosa aridit as temperetur. Consequenter talis eidem potio præparetur; Passi optimi sextarium unum, iridis illyricæ unciam unam, piperis nigri semiunciam, croci scrupulum, mirrhæ († trigonitis) semiunciam, pollinis thuris unciam unam, oua cruda quinq; pariter mixta prima die dabis ex integro, ita ut per triduum ipsam misceas semper & offeras, ut tam grauis morbi asperitas, potionis dulcedine mitigetur. Post hæc, melle, butyro, axungia, salibus, et († pauulcaophis) pro æqua omnium portione confectis, succo ptisanæ ac passo inuolutis, adtinctum animal replebis, & die prima quinq; pillulas, sequenti septem, tertia die nouem daturus ex more. Expensis autem his, nec ungere cum uino & oleo tepefacto desit industria. nam amarissimus morbus cum sit, aliter non potest, nisi amaris potionibus solui. Contraria enim non nisi contrarijs medicinis curantur. Potionem diapenten, sicut superius monstratum est, non solum per triduum cum uino, sed per dies plurimos dabis, ut tantum discrimen possit euinci. Quod si grauior tussis & strangulãs urgebit, accipe fabæ fractæ sextarium unum, seui caprini uncias tres, allij capita maiora tria, permixta decoques, & cum passo, uel succo ptisanæ hordeaceæ tepidum dabis ad cornu. Quod si tardius profecerit ista curatio, ficus siccæ pondera duo diligentissimæ tondis in pila, fœnugræci sex-

tarium

tarium decoques, quousq; aqua ad medietatem ueniat, post colabis, et fœnugræcum in mortario cum sicu conteres, allij quoq; uncias tres contundes similiter in mortario, et tam rutæ quàm apij fasciculos ternos: quibus oĩbus pariter mixtis diligenter tritis, addis dracontij uncias duas. Aqua in qua fœnugræcum coctum fuerit, superfundis, potionemq; facias quæ per cornu possit effluere: quam etiam tussientibus uel uulsis aut ruptis animalibus per triduum dabis. Sequens remedium ad aridum morbum; Inter nares iumenti scalpello secabis, & aquam frigidam per fistulam latam eius ori suppones, naresq; ipsius assidue diebus plurimis merges, ut suspirium distabescat in aqua. Potionem quoq; ei quotidie dabis huiusmodi: Succum ptisanæ cum seuo càprino decoctum, sextarium unum, sulphur, uinum, thus quoq; masculum æquis ponderibus deteris atq; commisces: ex eo cochlearea singula diebus singulis cum ptisana permixta desundis ad cornu. Cum autem cœperit esse ualidior, de ceruice sanguinem detrahes, additoq; aceto animal perfricabis.

Cura morbi subtercutanei. Caput .XII.

SVbtercutaneus morbus, cum humor pestifer intra corium & uiscera commeat, hac ratione curandus est; Fistulam ei facies uel cauterium, inter armos eius & uentrem loco consueto ad mensuram incisa cute, die sereno, & si spacium est, luna minuente, indis ut mos est, per quã oĩs è uisceribus humor educitur, coloris aurei uel crocei, languoris tabe corruptus. Quæ si minus traxerit, radicẽ herbæ tytimali eodem uulnere inseres septem diebus, quæ residuũ uirus educat. Est et aliud remediũ. Radiculã quã qdam cõsiliginẽ uocant, qdã pulmonaceã, qua mulo medici frequẽter & bubulci utuntur, in pectore aĩalis hac ægritudine laborãtis eatenus pones, ut acuto cuprino circines locum. Postea corio pforato radiculam interseris, quæ ibidem spõte tam diu permanebit, quousq; cutis quatenus cuprino signata, in putredinem sit uersa, & à toto corpore ad illum locum humor trahatur, & per uulnus emittatur. Hinc potionem diapenten superius designatam, cum uino ueteri optimo, per triduum, uel si necessitas erit, p dies plurimos dabis. Apium quoq; uiride, & baccas

& baccas lauri.uel iſtæres ſi non inuenirentur, lauri & cucumeris ſyluatici fŏlia, per partes minutiſſimas cõcides, hordeoq; miſcebis, ut animal ſicut è potione diapenton, ita ex cibo ſentiat medicinam. Huic tamen aquã tepidam cum farina hordeacea uel triticea dare te conuenit, & in loco tepido ſtabulare. Nam frigus humoris augmentum eſt, & reumatis. Cibũ quoq; magis ſiccum quàm uiridem in hac paſſione debet accipere, & exerceri uehementer, ut ſudore ſiccetur humor infeſtus.

Cura morbi articularis. Caput XIII.

ARticularis morbus his declaratur ſignis: Claudicabit alternis pedibus, modo prioribus, modo poſterioribus, & quaſi tumor eidem in articulis circa coronas, uel certe in genibus apparebit. propterea quod peſtilentia morbi corruptus ſanguis, neruos & uenas implet, & lædit atq; debilitat. Huic ſanguinem primo de ceruice, hoc eſt, de matricali uena detrahes: quem aceto acerrimo permixtum, per totum animalis corpus induces, ita, ut illa loca, quæ uexata ſunt, diligentius ungas. qa creditur ſanguis emiſſus è corpore, & corpori rurſus cum aceto impoſitus, uitia morboſa ſiccare. Quod ſi uel in genibus, uel articulis ſe morbus oſtenderit, de eiſdem locis ſanguinem detrahes, cui adijcies cretam cimoliam, id eſt, albam, urticæ libram, tres ſextarios aceti, cimini triti libram, reſinæ frixæ libram, picis liquidæ libram, ſalis communis pugillum, ſtercus bubulinum recens quantum creditur poſſe ſufficere; ex hoc ubicunq; tumor apparuerit diligenter ſæpius illinies. De palato ſpecialiter ſanguinem detrahes, ne contagio caput occupet. Ab armis quoq; deplendũ eſt, ſi in prioribus pedibus claudicatio apparuerit. Vel certe de coxis auferẽdus eſt ſanguis ſi à poſterioribus cœperit claudicare. Dabis quoq; ei potionem aduerſus omnes morbos probatiſſimam: Centauream, abſinthiũ, peucedanum, ſerpillum, ſagapinum, betonicam, ſaxifragam, ariſtologiam rotundam hæc omnia æquis ponderibus tondes diligenter & cernes: ſi febrit animal, cum aqua: ſi uero non febrit, cum uino optimo dabis, ut ſingulis diebus per ſextarium uini uel aquæ tepidæ cocti prædicti medicaminis ſingula maiora cochlearia plena & cumulata commiſceas, & per ſau-

Potio probatiſſima contra oẽs morbos.

ces dige

ces digeras,ut amaritudinem morbi herbarũ amaritudo compugnans poßit expellere.

Cura morbi farciminoßi. Caput .XIIII.

FArciminoßus autem morbus á ßimilitudine farciminis appellatus eßt; quia uelut per fißulas quaßdam inter cutem & carnem corruptus humor emanat,& per totũ corpus collectiones plurimas facit,et alijs uelut minuentibus aliæ rurßum naßcũtur. Sed paßio licet contagioßa ßit, facilius tamen inter principia curabitur. quia interna eorũ adhuc ßana ßunt,ßed corruptus humor ex morbo,inter cutem & carnem uerßatur. Huic tamen in initio tantummodo,antequã incipiat marceßcere,aut in fine,cum iam bene fuerit reparatũ,detrahendus eßt ßanguis. Nam in media paßione ßi flebotomia uti uolueris,ægrotũ animal nequaq; curabis. Sed collectiones quaßcunq; fecerit,inuri rectis cauterijs cõuenit: & ut efficacius proßint,cuprinis cauterijs eßt utendũ. quæ uulnera pice liquida,admixto oleo & melle,curantur. Potiones catharticas,uel nimis amaras debet accipere,id eßt,diapenten cũ uino,ßicut ßuperius dictum eßt,quæ ad omnia genera morborũ animalium efficaciter prodeßße conßueuit. Præterea radices ebuli lib. 1. infundis per tridũ ßextarijs tribus uini optimi. Poßt ßemiunciã optimi aloes,cẽtaureæ unciã. 1. opopanacis unciã. 1. diligentißime teres,& de illo uino, in quo ebuli radices infußæ fuerint,ßextariũ. 1. mittes,& tepidum per cornu dabis. Quã menßuram triduo cußtodire te conuenit,ut etiã per uentrem huiußmodi catharticis potionibus digeratur humor infeßtus. Quẽ exercere in curßu,quoußq; ad plenum ßudorem ueniat,ßæpius conuenit: & curatum obßeruatione prædicta, in paßcua mittes,ut diu noctuq; æßtiuo tẽpore ßub diuo & libero aëre paßcatur,quatinus & uarietate herbarum oblectatus,& ßolis calore ßiccatus,rurßusq; noctis aura & rore contactus,facilius digerat morbum.

Cura morbi ßubrenalis. Caput. .XV.

SVbrenalis morbus,ut periculis plenus eßt, ita ad intelligendum aptißimus inuenitur. Nã renes iumenti occupat atq; dißoluit. Propter quod animal in primis partibus alacre,poßteriora trahere conßueuit. Huic hac ratione ßuccurratur: De utroq; latere,uel de femore incißis competẽti loco uenis,copioßus ßanguis emittatur,qui acri aceto permixtus, p omne cor-

pus,& præcipue ſuper renes animalis inducitur. Potionẽ notiſſimã diapen ten ad cornu per os debet frequẽter accipere. Sed & per anũ calidiſſimis ſpe ciebus clyſterij ingeſtiõe curandũ eſt. aloes unciã 1. pyretri unciã 1. euphor bij unciã ſemis, pulegij bene triti unciã 1. baccarũ lauri unciã 1. caſtorij ſemi unciã, ſeminis ſinapis uncias 3. ſalis triti heminã: hæc oĩa diligenter cõtuſa in tres diuides partes, & diebus ſingulis cum aqua, in qua furfures tritici deco cti fuerint, tepida, ſicut curæ exigit ratio, quaſi ſingulos ſemiſextarios clyſte re per inteſtinum aĩalis infundis, ut calefactis intrinſecus renibus, reſolutus humor poſſit per uentrẽ cũ ſtercore emitti. Præterea lumbi ipſius oleo lauri no uino calido permixto confricandi ſunt uehementer & ſæpe, ut deforis & intrinſecus acerbiſſima paſſio poſſit euinci. Cauteria quoq; renibus imponũ tur, ut uis morbi ignis ardore ſiccetur. Danda quoq; eſt potio octo ſpecierũ decocta, cuius in articulari morbo fecimus mentionem, quia in omnibus effi caciter prodeſt.

Cura morbi Elephantioſis. Caput .XVI.

ELephantioſis morbi cauſa ſuperius eſt indicata, cui talis eſt adhibẽda medicina, ut non extrinſecus uredinem uel uulnuſcula ipſius curare tentemus. Nam morbus refugiet intus, & penetrabit uiſcera, ac peri culum gignet. Sed primũ de matrice tollendus eſt ſanguis, & acri aceto cõ miſcendus: ac toto inducẽdus eſt corpori. Poſtea de palato, & ſi uires permi ſerint, de cæteris locis quæ morbus infeſtat, pro modo & tempore minuẽdus eſt ſanguis, & cum aceto rurſum imponendus Pulli autem à matre depulſi, & ad ſtabula religati, præcipue ſolent hũc morbum incurrere. quia digeſtio cibi, qua in paſcuis utebantur, primæ exercitationis aufertur, & nondũ ad reſidendũ robuſti, ad præſepia ſtare coguntur. Elephãtioſi morbo, & omni bus malei paſſionibus non ſolũ diſpente, cuius experimẽtis indubitatæ ſunt uires, & ſine quo Mulomedicus mutilus eſt, ſed hæc quoq; potio præparan da atq; ſeruanda: Mirræ trigonitis librã 1. thuris maſculi lib. 1. corij malipu nici ſelibrã, piperis unciã 1. croci uncias 6. acaciæ rufæ ſelibrã, abſinthij pon tici ſelibrã, ſerpilli libram 1. betonicæ libra 1. centaureæ libram 1. ſagapini uncias 3. ſaxifragæ uncias 6. tenſedoni uncias 6. hæc omnia tuſa & bene cri brata cũ melle optimo decoques, et in uaſe uitreo uel ſtagneo recondita ſerua

bis nam

bis. nam per uetuſtatem magis ualet. Ex quo medicamẽto ſingula cochlearia cumulata ſingulis animalibus morbidis cum ſextario aquæ calidæ & tribus uncijs olei optimi permixta per triduum dabis. Vbi proficere cœperit, cum uino optimo & oleo dabis (ſicut dictum iam eſt) cochlearia ſingula cõtinuis diebus. Ex qua potione nõ minus q̃ diapẽte quolibet morbo correpta aĩalia liberãtur. Pulli tamẽ beneficio ætatis euadũt facilius: ſæpe incurati moriũtur.

Cauſæ & curæ generales morbi mallei. Ca. XVII.

EA quæ ad morbi mallei execrabilis curationem pertinebant, abundanter conſtat expoſita, ſed tanta uis ipſius morbi eſt, ut nihil expediat omitti. Nam gregum in paſcuis funeſtus interitus, animalium quoq; in ſtabulis mortes innumeræ ex ipſius contagione proueniũt, & ab imperitis uel negligentibus curam, aut diuinæ iracundiæ imputatur aut fato. Deniq; ſicut ſupra declaratũ eſt, ab uno animali incipit ipſa pernicies, & feſtinãter ad cæterorũ tranſit exitiũ. Propterea ſemper ſunt ſeparãda in q̃bus ſuſpitio tantæ peſtis cœperit apparere, uſq; eo, ut etiã corpora mortuorũ aĩaliũ quæ ab illo morbo interẽpta fuerint, exportãda ſint ad ea loca, p̃ quæ aliorũ aĩaliũ tranſitus non ſit, & profunde obruẽda ſub terra. Nã & uiuorũ, quæ corrupta fuerint, & mortuorũ fœtidiſſimo odore, ſana primo iumenta corrumpũtur ac pereũt. Cuius morbi cauſas plurimi Mulomedicinæ authores reddere tentauerunt; aſſerentes ex nimia laſſitudine curſus uel ſaltus uiolenter extorti, aut ex calore æſtatis, uel frigiditate hyemis, aut ſi uolẽtes emittere lotium, non ſinantur, uel ſi hordeum ſudantes acceperint, et ſi poſt curſum calidi biberint, et ſi plena ueſica uel poſt potum cogantur ad curſum, aut ſœnum comederint, hordeumq; corruptum. Ex his uel huiuſmodi cauſis malleus morbus conſueuit generari. Vitanda q̃dem ſunt iſta omnia, nã ex his periculoſæ ægritudines iumentis ſæpe proueniũt. Malleus aũt morbus ex aëris corruptione præcipue deſcendit. Nã Auſtro & Africo uento flantibus, interpoſitis annorum ſpacijs, recurſu (ut aſſerunt) cataſtrmatis, ſicut certo tpe hoẽs peſtilentia corrũpuntur, ſic aĩalia ille aër corrumpit & perimit. Vnde probatiſſimæ & plures neceſſariæ ſunt potiones, quæ aduerſum tantã uim præſtare ualeãt ſalutis auxiliũ. Quarũ p̃tẽ ſupiori iã pagina cõprehendimus, p̃tẽ ex oĩbus autoribus collectas cõſequẽter adiũximus. Remediũ p̃fi-

 ciẽs ad omnes

ad omnes generales morbos. Semen cucurbitæ ægyptiacæ. i coloquintidem quantũ acetabulum capiet, frangis & conteris, addita uini optimi hemina una, quod diligenti agitatione permixtũ linteolo colabis, & per dextrã iumenti narem infundes, ut peruenire possit ad uiscera. Quæ compositio ad dysenteriam plurimum prodest. Alia quoq; ulior, sed non minus apta curatio est; Radices cucumeris syluatici uirides contundes, et in aqua nocte una macerabis, deĩde sublatas cõtundes & colabis, ex quo succo tria cochlearia cum nitro trito permixta, cũ uino, si animal sine febre fuerit, tepefacto quotidie faucibus ingeres, ita ut septem diebus continuis curare non desinas. Nitrum quoq; bene tritũ, & cucumeris syluatici radices minutatim concisas, addita hemina uini tepidi, in hordeũ bene purgatum animali languẽti ad pabulum infundas, ut non solum potum, uerũ etiã pabulum medicamentũ temperatum faciat ad salutem. Item aliud. Radicem ebuli, & radicem urticæ æquis ponderibus minutim incisas, & infusas in liquamine optimo macerabis, colabisq; per linteũ. ex quo mensura unius oui tepefactum per nares animalis triduo digeres. Consequenter ita facturus, ut iumentũ quod morbũ patitur, hordeũ cũ apio & cucumere syluatico minutatim inciso, semper accipiat, cõtusumq; ipsum agrestem cucumerẽ, & aquæ sufficienter admixtum, bibere cogatur. Laudatur etiam hæc potio. Herbæ sauinæ librã. 1. trixaginis uncias tres, centaureæ uncias 2. aristologiæ uncias 4. baccarũ lauri uncias 4. murræ uncias 4. omnia contundes & cernes, & in puluerem minutissimum rediges, & cũ necesse fuerit cochleariũ magnum plenũ cum sextario. 1. uini tepefacto faucibus tedeantis infundes. Hæc quoq; aduersus oẽs morbos medicina succurrit, si quatinus uires patiuntur, interpositis diebus, cũ præscriptis minutionis obseruantijs, primo de ceruice, post de palato, & in quibuscunq; locis se († humor) ostendit, ut si in facie de capite, si in primis partibus de armis, si in posterioribus de coxis sanguis est auferendus, & cũ aceto miscendus, ex quo animal perfricetur. Cui hæc per triduũ potio dabitur: Pannaces radicum uncias tres, yringij radices põderis tanti (yringion autem herba melior est, quæ in littore uicina marinis fluctibus nascitur, cardo syluestri penè similis, flore galbineo, cuius eruendæ sunt radices, nã longus penetrare dicũtur) feniculi quoq; seminis uncias 3. aloes uncia una semis contusa & cribrata in tres particulas diuidentur, & cũ fracti & moliti tri-

al. †morbus.

tici far

ũci farinæ ſextario candenti aqua miſceãtur, & ad cornu per fauces triduo animali infundantur. Pelagonius aduerſus omnes morbos efficaciſſimũ pulueremcredit eſſe, ſi pullũ ciconiæ nondum adhuc ſtantẽ, ſed iam plumas habentem uiuum in cacabũ mittas, & gypſes, peruſtumq; uapore furni, in puluerem redigas, & tritum uitrio uaſe cuſtodias, grãde, cumulatumq; cochlearium cũ uini ſextario animalis faucibus infundas, donec recipiat ſanitatem. Chiron uero Centaurus prater alias cõpoſitiones quæ iam relatæ ſunt, aſſerit catulum lactantem uiuũ in aqua feruenti muſſum ac depilatũ ita decoqui ut oſſa ſeparentur à carne: quibus diligenter ablatis, eius caro cum aqua in qua decocta fuerit liquamine optimo uino ueteri & oleo & pipere cũ melle condita uſq; ad ſextariũ debere ſeruari, ac ſingulis animalibus binas cotylas tepefactas, donec ad ſanitatẽ perueniant, diebus ſingulis dari debere per fauces. Caput quoq; hædinũ, omnesq; pedes depilatos ad caldarium eadẽ ratione, qua catulũ, excoqui, ablatisq; oſſibus condiri, & binis cotylis per diẽ in potione per cornu ſæpius datis, animal morbidũ liberari. De gallo quoq; gallinaceo albo, eadem quæ de catulo obſeruanda demonſtrat. Radicem quoq; herbæ tithymali decoctam cum uino dulci dare morbidis animalibus ſuadet. Ei quoq; animali, quod profluuio attico cœperit laborare, ita ut uiridis ei uel pallidus per nares humor erumpat, ex lotio humano aut arietino duas cotylas cum uino, & cyatho oleiroſacij putat eſſe miſcendas, & p nares, quæ humorem funeſtum egerunt, digerendas. Quam curationẽ & pulmoni ſanitatem, & naribus ſiccitatem præſtare confirmat.

Potio anniuerſaria phyſica. Caput .XVIII.

PRo phyſico autem & anniuerſario remedio tradidit ulpicum beticũ uel allium maius, quod quidam gallicum uocãt, capitella ſingula cũ ſingulis ſemiuncijs ſagapini, & ſingulis cyathis olei optimi diligenter trita, ſingulis aquæ heminis oportere miſceri, et heminas ſingulas per caput animalium dari octauo Kalendas Iulias, hoc eſt in initio canicullariũ dierũ, ſeptimo & ſexto; quo facto, trinis potionibus ſtagnata, ut dicuntur animalia armentina uel domita integro anno à morbo intacta ſeruari. †

Compoſitio ſuffimẽtorꝝ cõtra malleũ. C. XIX.

ADuerſus morbũ malleũ, cuius diuerſæ ſunt ſpecies, quæ in potiõibus

tum per os quàm nares dirigendis, uel clyſtere, quæq; in cauterijs uel fleboto mo faciẽda ſunt declaratũ eſt, ſed reſtat alia nõ minus neceſſaria efficaciorq; curatio, quæ ſuffimentorum genere & odore præſtatur. Nã cũ ipſa tabes ex corrupti aëris fœtore naſcatur, et uſq; in pulmonẽ & uiſcera penetrãdo deſcendat, nõ minus auſteritate odoris, q̃ potionũ amaritudine cõſueuit expelli. Pro numero itaq; aialiũ eliges locũ humilẽ ex omni parte clauſum, in quo induces aialia iã ægrotãtia quæ curare deſideras; uel adhuc ſana & ſeparatim quæ nõ uis morbi contagione perfundi. Origanũ aſium, mentam, aſpaltum, peucedanum, caſtoreum, & opopanacem, æquis ponderibus permiſceas, & exinde quantum tribus digitis eleuare poteris in carbones uiuos mittas, animaliumq; os & caput ſuper fumum tenebis, ut auſteritas odoris per os & nares intrinſecus ingreſſa, omnia compleat, & ad pulmonẽ uſq; penetrãdo perueniat, & præſtet animalibus medicinam.

Alia compoſitio uehementior ad luſtranda animalia, quæ & faſcinum tollit. Caput .XX.

Est & alia compoſitio ſuffimentorũ ad morbos prohibendos, ſumptuoſior quidem, ſed putatur utilior. Sulphuris uiui libras 2. bituminis iudaici lib. 1. opopanacis uncias 6. achanti uncias ſex, galbani & caſtorei, yreos crudi aſſi uncias 6. ſalis armoniaci uncias 2. ſalis capadoces uncias 3. cornu ceruini, lapidis gagatis maſculi, lapidis gagatis fœminæ, aſſi uncias 3. lapidis ematitis, lapidis ſideritis, lapidis argeritis aſſi unciã 1. equuleos, id eſt caballiones marinos numero ſeptẽ, caudas marinas, ungues marinos aſſi numero ſeptem, uuæ marinæ uncias tres, medullæ ceruinæ, cedrei, picis liquidæ aã pondera tria, oſſa ſepiæ numero vij. auri ſemiunciã, ballucæ ſiliquã: hæc uniuerſa cõmixta atq; ſuccẽſa, odore ſuo morbis tã hoĩm q̃ aialiũ reſiſtũt, et dæmones fugãt, grãdines prohibere, et aërẽ defecare dicũtur. Sed ſi memoratos lapides aut inuenire nequiueris, aut enormitate pretij ab emptiõe ceſſaueris, reliqua efficaciter proſunt.

De ratione flebotomi. Ca. XXI.

Medicina oĩs aialiũ, uel ſi uerũ quærimus, etiã hoĩm, niſi rationẽ curatiõis ante cognouerit atq; prædixerit languẽtibus ꝑiculũ, errabit frequenter. Expoſita enim curandi ratio, & cum genere congruẽs

paſſionis

paſſionis,indubitãter præſtat auxiliũ. Ideoq; pluribus mẽbris ac morbis ge nerale remediũ diligenter oportet exponi,qđ præcipue in ſanguĩs detractiõe conſiſtit,ſi rationabiliter pro tempore & uiribus animaliũ, et pro æquitate pfecti mulomedici adhibeatur induſtria. Qui ſi ignarus fuerit huius ratiõis, nõ ſolũ p detractionẽ ſanguin.s nõ curabit,uerũ etiã piculũ iumentis frequẽ tiſſime generabit. Nã cum uita uirtusq; aĩantiũ conſiſtat in ſanguine,rurſus tẽpeſtiue detractus ſanguis corpori præſtare adſolet ſanitatẽ. Cuius rei talis redditur ratio. Sanguis enim ciborũ humorũq; indigeſtiõe corruptus,p mẽbra diſcurrit,et languorẽ dolorẽq; aut uniuerſo corpori, aut certis q̃buſdã partibus conſueuit inferre. Nam per cõſtrictionem neruorũ,uenarumq; tenſionem,inflatio,indigeſtioq; generatur:quæ tenſura (ut ita dixerim)corporis aliter laxari,niſi p detractionẽ ſanguĩs nõ poteſt. Vnicũ enim cõpendiũ atq; remediũ eſt,corruptionẽ illã quæ nocet,et quaſi infeſta tabe ægritudinẽ uel periculũ gignit,cum ſanguinis ipſius uitioſa parte detrahere.

Quę diligentia adhibeatur in ſanguinis detractione. Caput .XXII.

HInc plæriq; ueris tẽpore quotannis de ceruice iumẽtis ſanguinẽ demere,& ſic in herbã mittere neceſſariũ putãt,ne ueteri corruptoq;, ſanguis nouus admixtus natura caleſcẽs,debilitatem, ualitudinisue periculũ faciat. Veteres autẽ, prudẽtioresq; authores abſq; neceſsitate deplери animalia uetuerunt:ne conſuetudo minuẽdi,ſi tempore aliquo facta nõ fuerit,ſtatim intra corpus morbũ ac ualetudinem generet. Rectius ergo eſt minoris ætatis animalibus & bene ualẽtibus ex nulla parte corporis ſanguinẽ detrahi abſq; palato:de quo aſſidue tã minoribus,q̃ maturis detrahendus eſt humor,ut caput,oculi,cerebrũq; releuẽtur. Maturis uero aĩalibus nõ incõmodũ eſt pulſare uenã cũ mittũtur in paſcua. Illa tamẽ in omnibus,q̃ deplendi ſunt,conſeruanda eſt conſuetudo,ut pridie quàm uena pulſetur, ſubſtententur leuioribus & parcioribus cibis, ut per diaſtema compoſito corpore ſint,non turbato per indigeſtionem. In ſolo autem æquali ſtatues iumentũ, ceruicemq; illius loro cinges, quo ſtrictius ſuper ſcapulas tangatur, ut uena poſsit ab aliquo clarius intueri. Tunc ſpongia cum aqua uenam ipſam lauabis, & ſæpe deterges, ut altius emineat. Pollicem quoque ſiniſtræ

manus

manus interius deprimes, ut non ludat, sed tumidior atq; inflatior uena reddatur. Consequenter iuxta præceptum artis, uel animalis ipsius positionẽ, sagittam dari calibis exiges cotibus bene acutatam. Obseruabis quoq; ne altius imprimas manum, & gulam atq; gurgulionem rumpas, & arteriã præcidas. Hoc enim uitæ consueuit inferre periculum. Percussa uena, fœnũ uel farraginem ad edendum apponas animali, quatinus agitatione maxillarum per uenã melius erumpat sanguinis impetus. Cũ aũt niger uel corruptus humor egeretur, uel cœperit manare purior, statim iumentum tolles à cibo, & imposita fistula uenæ plagam astringes. In plaga uero pitaciũ imponas, ut diligentius claudat, licet quidam utantur & creta. Deinde in tenebroso loco & calido statues iumentum, & farraginem si tempus est, uel fœnum mollissimum dabis septem diebus ac noctibus. Aquam etiam offeres, ut si uoluerit bibat. Sed trititia farrago hordeaceæ præfertur: quæ si defuerit, hordeaceam dabis. Memento etiam quod ea melior sit, quæ uicinior marinis fluctibus fuerit. Propter quod uentrem facilius soluit, humoremq; deducit. Pulsata etiã quocunq; loco uena, omnem sanguinem diligenter excipies, & aceto oleoq; permistum, uel alijs medicaminibus quæ ratio deposcit, animalis ipsius corpus perunges, præcipueq; illum locũ, ex quo detractus est sanguis, & qui esse putatur in causa. Constat enim, naturali quadam ratione atq; beneficio (ut quidam aiunt) ipsum sanguinem, cum superfusus est languentibus membris præstare medicinã, uitiumq; siccare. Quam curatiõis sollertiã nõ oportet omitti. Præterea interpositis diebus post flebotomũ animalia producũtur ad solem, & sanguis detrahitur eis de palato. Despumantur etiam tertio gradu à dentibus caninis, quos oportet suspendi altius propter sanguinis fluxũ. ita ut ea die mollissimis cibarijs utantur & furfure. Sequentibus aũt diebus non ex integro hordeũ consequantur, sed à uilibus incipiant, & ad consuetudinem per singulorum dierum augmenta perueniant. Consequenter tepido die ducantur ad mare uel fluuiũ, diligenterq; loti tergantur. Vino quoq; & oleo in sole perungendi sunt diligenter, & confricandi, ut corpora eorum calefacta aut repellant, aut perferant perfricationis iniuriam. Quibus perfectis equinobiles tunc demũ ad labores cursusq; itineris reuocentur.

Castrata animalia nõ deplenda. Ca. XXIII.

Sciendum est præterea, castrata animalia nunquam oportere depleri

causa

causa herbæ,quæ iam partem uirium cũ testibus amiserint,& si depleta fuerint,uehementius eneruantur. Hinc est enim q; asinis nõ detrahẽdus est sanguis,qa naturaliter minus habent sanguinis, graciliores q; sortiti sunt uenas.

Admissum facientes non deplendos. Ca. XXIIII.

ADmissarios etiã equos flebotomare non est opus: partẽ enim uiriũ & sanguinis in coitu natura digerit. Si tamen ab admissura cessauerint,nisi annis omnibus herbarũ tpe depleantur,incidũt in cæcitatẽ, quia id qđ coitu digerere consueuerãt,declinat in oculos.

In quibus passionibus,& ex quibus locis sanguis auferendus est. Caput .XXV.

NVnc ne quid relinquatur ambiguum,in quibus passionibus, & ex quibus locis sanguis emitti debeat indicabimus. Morbidis & quibuscunq; totũ corpus in causa est (sicut febrientibus,unde infra dicendum)de matrice detrahendus est sanguis. Cephalargicis aũt, arpiosis, insanis,cardiacis,caducis,freneticis,bistrutitijs,sicardicijs,rabiosis quoquo modo præcipitur de auriculis sanguinem demere. Verũtamen melius est de tẽporibus,quæ in dextra ac sinistra sunt parte,detrahatur,id est,sub cauatura tẽporũ tribus digitis ab oculo interpositis inferius uena ꝓquiritur, & ex utraq; emittitur sanguis. Eis uero quibus suffusio contingit oculorum,uel cætera uitia quæ oculis nocẽt,inferiores uenæ sub oculis positæ, quæ descendunt sub angulis oculorum inferioribus, quatuor digitis inferius quàm oculi sunt,inciduntur. Quibus quidem fastidiũ inhæret,uel arteriarũ uel fauciũ tumor,uel prægrauatio capitis,de palato auferendus est sanguis. Quibus aũt pulmo est in causa uel iecur,uel cætera quæ his uicina sunt mẽbris, de pectore minuendus est,ex uenis quæ positæ sunt in dextra ac siniſtra,ubi brachiola coniũguntur,et flexura fit cũ armus plicatur. Quibus qdem armus est in causa,de brachiolis sanguis minuatur;quæ uenæ positæ sunt interius,ubi centuriæ,id est,musculi brachiolares sunt,sex digitis superius q̃ genu, tribus uel duobus digitis inferius quàm centuriæ. Hæ uenæ sagitta ꝓcutiãtur, sed caute modesteq; tangantur,propter debilitatem aãlis. quia hæ cõmixtæ sunt neruis. Quibus aũt articuli in causa erunt, uel si articulus insertus uel intortus fuerit,uel aut aquatilia habuerit,uel quiduis simile in articulis contigerit,de

ſubcirro ſanguis ſubtrahi debet: quæ uenæ poſitæ ſunt inferius quàm articuli tribus digitis ſub coronã. quæ uenæ cum ſumma cautela tangendæ ſunt, q articulorum coniunctæ ſunt neruis. Creciaco uel ſi baſim mouerit, de coronis rectis tollitur ſanguis.

De his quibus ſanguis in ungulam tollitur, als, qui ungulam cogunt uel eiecerint, quomodo ſanguis tollatur. Caput .XXVI.

QVibus aũt iumentis uel ſuffuſionis uitio, uel p uoluntatẽ excruciata ungula fuerit, uel qbus remorata baſis longi temporis claudignem ;ecerit, eiuſmodi curatiõe ſanãtur. Componis omnem ungulã quaſi ad uiuũ, adlides q; † uirantũ, hic ſuffraginẽ illius alligatã lino uehemẽter ſtrĩges, totũq; ſimul ungulæ ſolũ in circuitu ſcalpelietur, et circũgyrabis ut à corona ungula ſubleuetur ex pte, tũc circũciſoriũ inferes inter unguẽ & ſolũ, et cũ bene elimpidaueris, ſuffraginẽ ſoluis, et inuenies de calcaneo uenas fluere, et cũ ſufficiẽter effluxerit cruor, ſale pfricabis, poſtea aceto et oleo inunges, et linteolis munies diligenter. Sparciã calciare curabis, ut poſt egeſtionẽ humorũ ungula reparetur. Huiuſmodi aũt curã nũq; niſi ſingulis pedibus adhibere debebis, ut in tanto dolore aĩal duret ac ſtet. Si aũt in alio pede ſimilis eſt cauſa, cũ in illo q prius curatus eſt, firmiter aĩal ſtare cœpit, tũc eũ elides, & ut dictũ eſt, ſimili obſeruatiõe curabis. Si uero in his cauſis aĩal cremare uolueris, ſemiſſabis illud hoc modo. Compones ungulam eius ad uiuũ, et cõtra uenã addita ſagitta ptũdis, ut poſſit ſanguis acõtizare p ſolũ quod ſagitta ptuderit. Sili aũt modo ſale fricabis, oleoq; et aceto, linteolisq; munibis, dũtaxat ſingulos pedes, ita ut portare ſe poſſit. hi plane q ſemiſſãtur nõ elidũtur

Epiſtomicis, uulſis, colicis, ſtrophoſis, & qui morbo ſubrenali tenentur, unde ſanguis tollendus eſt. Caput .XXVII.

EPiſtomicis, uel qui morbo ſubrenali læduntur, uulſis etiam, colicis, & quibus uenter frequenter dolet, de cauda ſanguis emittitur, licet melius putetur propter huiuſmodi cauſas ortas de uiſceribus debere ſanguinẽ tolli. Quod ſi de cauda tollere uolueris, ſic facies: Erige et reſupina caudã ad

lumb.

lumbos, quatuor digitis ab ano ubi pilos nõ habet cæde caudam cũ tabula aſſi quanõ ponderoſa, quouſq; ſe uena demonſtret, & in caudæ media diuiſura quatuor digitis ab ano ſagitta percuties uenam, ut acontizet ſanguis, poſt decurſionem faſciola colligabis. Cum autem de uiſceribus emittere uolueris, ſub inguibus de dextra ſiniſtraue in ſingulis femoribus eminentes uenas medias ſagitta pcuties, poſt decurſionem ſanguinis cretam impones, ſed caute, propter uicinã miſturã neruorũ. Si laccæ in gambis fuerint, aut aliqs dolor coxæ uel gambæ, ſanguis detrahatur gãbis: ſunt enim uenæ à uiſceribus deſcendentes p gambas interius, quas medias propter uicinã mixturã neruorũ caute tranſuerſo flebotomo percuties, & poſt decurſionẽ faſciola ligabis.

De ratione ſociatq; cauterij. Caput .XXVIII.

IN animalium curis ac medicinis duplex remedium authores eſſe uoluerunt, Minutionem ſanguinis, per quã conſtricta laxantur, & Vſtionem cauterij, per quod laxata firmantur. Sed cũ flebotomi ratio euidenter uideatur expoſita, Cauterij quoq;, licet nouiſſima cura ſit, apiẽda uidetur utilitas. Nã aduſtio laxata cõſtringit, inflata attenuat, humectata deſiccat, coagulata ſoluit, ſarcinomata præcidit, ueteres dolores emẽdat, alienatas corporis partes ex qualibet cauſa ad ſtatũ ſuũ reuocat, ſup naturã excreſcẽtia, ſublata, et aduſta creſcere nõ patitur. Nã cũ candẽte ferro rupis cutẽ, uitiũ oẽ concoqtur atq; maturatur, et beneficio ignis diſſolutũ, p foramĩa q̃ facta ſunt efſluit cum humore. atq; ita ſanatur paßio et tollitur dolor. Poſt q̃ cicatricibus clauſis, cõſtrictior et robuſtior redditur locus, ac prope inſolubilis cutis. Sciendũ uero cuprina cauteria plus effectus ad curandũ habere q̃ ferrea. Præterea ſi in capite morbus eſt, inuritur ceruix: ſi ſubrenalis eſt, lũbis ignis adhibetur. Interdũ aũt puncta infigũtur, interdũ ad ſimilitudinẽ lineæ candẽs deducitur ferrum, aliquando uelut palmulæ fiunt. In hoc enim laudatur Mulomedici ingeniũ, ſi ita animal cauterio curaucrit ne deformet. Pro locis aũt in quibus eſt paßio, & pro pellis æſtimatiõe cauteria uehemẽtius imprimũtur aut leuius. Memoria aũt retinendũ eſt, † quaſſaturas, emota uel extorta, aut ejecta de locis ſuis, uri penitus nõ debere. nã ppetua debilitas cõſeqtur. ſed melius eſt cũ locis ſuis repoſita fuerint, & ligaturis diligẽtius cõmunita, atq; ita naturæ induſtriæq; beneficio cõroborata, colaſticis unctiõibus et malagmis,

† als fracturas

poſtremũ cauſticis eadem percurare ad ſpem perpetuæ ſanitatis. Quod ſpecialiter admonendũ eſt, ne Mulomedici feſtinantes, dũ ſoco curare cupiũt, animalia debilitent aut deforment, cũ flebotomis, potionibus, unguentis, ſyringis, medicaminibuſq; diuerſis ante ſit temptanda curatio, & ſi nihil proſecerint, ad extremum ignis adhibetur.

De paſſione & curis febrium. Caput .XXIX.

QVæcunq; paſſiones plus iumentis periculi inferre conſueuerunt, & difficilioribus obſcurioribuſq; indigent curis, has primo amplectimur libro, ut et facilius reperiãtur quæ in exordijs ipſius occurrẽt, et legentibus faſtidiũ nõ poſſint adferre. De curis quæ prima ſunt. Febriẽtibus itaq; aĩalibus primũ cõuenit ſubuenire. Nã nõ amplius q̃ triduo caloris uim ſuſtinere poſſe creduntur. Intra quod ſi curata nõ fuerint, moriuntur. Oportet igitur prius paßionis huius ſigna cauſasq; prædicere, & mox medicinas exponere. Signa iumẽtã febrientis. *Febriens iumentũ deiectũ caput è terra alleuare uix poterit, erit oculis apertis, labijs demißis, triſtitia turpis & grauitas totius corporis inſequitur, teſticuli tumidiores laxius pendent, membra caloribus feruent, uenæ uehementi pulſu ſaliunt, anhelitusq; creber & calidus, tußis aßidua, inceſſus nutans, faſtidiũ cibi, bibendi cupiditas, uigiliæ iuges. Cauſa aũt huius paßionis ex magno labore et fatigatione eſt, ſi negligentia cõſequatur. Interdũ æſtu nimio, aut perſtrictione uehemẽti, uel ex cruditate ciborũ, aut ſudoris ſubita infrigidatione, uel ex feruore hordei nouelli euenire cõſueuit. Curatio aũt iſta ſolennis eſt. Continuo ſanguinem eis de facie, uel de temporibus, aut palato oportet emitti, ab omni eſca prima die penitus abſtineri, fœni optimi aut herbæ uiridis ſubinde puſillũ offerri oportebit, & quieſcere etiã ab omnibus rebus, & etiã ſequeſtratũ temperato tpe, et inambulationibus leuibus aĩal cõmoueri, calidis quoq; locis coopertũ ſtabulari. Cũ cœperit melius eſſe, herbam minutatim conciſam porrigito. quæ ſi defuerit, hordeũ maceratum, ablatiſq; ſuis folliculis tuſum in modum ptiſanæ paulatim offeratur et frequenter exiguũ.*

De laſſitudine quæ uidetur febribus ſimilis. C. XXX.

PLærunq; aũt equi ultra uires ad curſum coacti, aut ponderibus prægrauati, ac ſudore defecti, ſimilia febricitantibus ſigna demonſtrant.

Quos

Quos sic intelliges: Oculi sublachrymantes erunt, & tanq̃ subfusi sanguine, præterea spiritũ crebrius agitat, sœnumq; fastidit, & de posterioribus pedibus melius se sustentabit. nã primos quasi subtritos tardius ponit.

De febribus internis. Caput .XXXI.

QVod si febris interna fuerit non facile aĩal dormiet, et quotidie deterius fiet, interdũ furunculos in dorso uel in lateribus habebit. Scias eum à morbo qui superius disputatus est malleus, detineri. Cui lotiũ aliquot dierum tam hoĩm quàm arietum per nares infundes. Et sic potiones quæ de isto morbo suprascriptæ sunt, dabis.

Si in autumno febrierit. Caput .XXXII.

SI autem autumni tempore cœperit febrire iumẽtum, statim de ceruice sanguinem detrahes, uel gradu tertio de palato; post herbæ trixaginis sextariũ, draganti, rosarum aũ unciã 1. in pila lignea pistabis, cernesq; subtiliter, ex aqua cũ mulsa et oleo potionabis, atq; ita restitues sanitatem.

Si in æstate febriat. Caput .XXXIII.

SI autem æstate febrire cœperit, totũ sudabit, sataget salientibus uenis, minicturam & naturam simul dimittere, ad terrã transuerse ambulabit. De coxa media quatuor digitis ab ano uenam inqris, et ex ea sanguinem detrahes. Si aũt nõ inueneris, de ceruice tollendus est. Cui hanc potionem pro tempore dabis: Herbam portulatæ plenã manũ tundis, succũq; eius cũ dragante & thure, & succo rosæ campanæ mulsa addita offeres, potionem non satis grandem ne plus quàm oportet infrigides: quia cum quasi splene carebat simul & defectione sanguinis calore priuatur.

Si hyeme febriat. Caput .XXXIIII.

HYeme uero si febrierit, supradictas species aridas contũdito, diligenterq; misceto, & per sinistram narem dato, sanitas consequitur. Febrientibus aũt hæc potio utilis traditur: Mannæ thuris uncias ij semis, yrisillyricæ uncias 6. piperis unciã 1. baccarũ lauri, seminis apij aũ unciam 1. cũ passo potionabis. Item post detractionẽ sanguinis de matrice aut de palato sic potionabis febricitẽ: Hysopi libram unam, abrotani uncias 6. la

ctis caprini sextarium, amili cyathum, olei optimi uncias 3. herbæ urciolaris succi cyathum unũ, misce cũ cæteris, & per cornu faucibus infunde, erit salutare remediũ. Item alia potio. Lactis sextariũ, olei cyathos 2. croci scrupulũ 1. mirræ ȝ 2. appij seminis cochleariũ plenũ, miscebis piter, et dabis ad cornu. Hyeme farinã triticeã cũ aqua tepida, æstate aũt farinã hordeaceã cũ aqua frigida dabis in potũ. Si febrient mensuram nõ desiliorũ aũt loca cauterio inurenda sunt, & usta curãda. Item alia potio. Lactis caprini heminã, amili cyathũ, oua 4. olei cyathũ, succũ herbæ urciolaris quotidie potũ dabis usq; ad sanitatẽ. Item unctio qua ꝑfricandi sunt febrientes. Rosæ librã, olei ueteris librã 1. aceti heminas 3. lactis caprini librã semis, portulatæ seminis et nucis amaræ aũ uncias 6. menthæ uel rutæ quantũ expedit. ſ. teres et commisces, et tepefacto utere, ita ut diutißime confrices contra pilũ, et in loco tepido unctũ aĩal coopertũq; statues.

Item potio alia si hyeme febrierit.

Gentianæ unciam unam, aristologiæ, hyssopi, absynthij, abrotani, singulorum unciam unam, caricarum uncias 6. seminis apij uncias tres, rutæ fasciculum 1. omnia in cacabo cum aqua decoques ad tertiam, & cum nigrescere uideris, coctum est. Exinde uini heminam misceto sicut suprascriptum est, & per cornu faucibus infundito.

Si ab indigestione uel pletura febriat. Ca. XXXV.

SI quod iumentũ ab indigestione uel pletura febricitauerit, naribus spiritum ducet, & ilia frequenter agitabit, anhelitusq; erit feruẽs et aridus, spinam facilius flectet, nam qui ex perstrictione febrit, rigidus est: quia calor membra dissoluit, frigus astringit. Ex pletura igitur febrienti, copiosus sanguis emittitur de ceruice, nares aceto perfricãtur ut sternutet sæpius. Venter quoque febrientis si durior fuerit, per anum iniecta manu, stercus extrahatur, à cibo abstineat, pauciſsimum potum per interualla suscipiat, & unctum suprascripto medicamine, diuq; fricatũ, loco stabit calido horis tribus aut 4 cooptũ, postea ad ambulandũ producetur, nihilominus inuolutũ.

Si ex uulnere oris aut fauciũ febriat. Ca. XXXVI.

SI quando ex uulnere aliquo uel suppuratione oris aut fauciũ nascitur febris, de temporibus, nec non etiam de palato detrahendus est sanguis.

De max

De maxillis quoq; siue de ceruice, & ad postremũ quicunq; locus febrienti doluerit, ex eodẽ cum mensura sanguinem oportet auferri. Quod si cibũ penitus respuerit, farinã aquæ mixtã ad cibi instar faucibus eius infundes. Offas quoq; de passo facies iustæ magnitudinis, et septenas cũ oleo digeres, ut possit habere substantiã. Ita deniq; febrienti utilis est, ex quacũq; pte detractio sanguinis fiat, si consyderatis uiribus animalis mẽsura seruetur. Nã ut emissus rationabiliter releuat, ita enormiter ablatus euirat uel turbat.

De coactiõe. i. de nimia lassitudine. Cap. XXXVII.

COactio in animalibus passionis est nomen, ex qua ægritudinũ diuersa genera nascũtur, ideo sic appellata, quod ab iniuria uel labore uel ex coactione contingat. Quoties enim lassũ aĩal fatigatione itineris, uel nimietate cursus, uel magnitudine ponderũ, non studiose resouetur, uel æstate sitire, uel hyeme algere compellitur, uel certe penuriã sustinet cibi, aut hordeo nouo, aut fœno pessimo læditur. et p dies aliquot circa curã eius nulla adhibetur industria, & sic totius corporis compago, & interiorum uiscerũ dispositio per iniuriam & fatigationem uitiatur.

Quę genera ægritudinũ ex coactiõe nascanť. C. 38.

EX qua coactione hæc passionũ genera nascuntur. Ex perstrictione enim fiunt epistomici, podagrici, phthisici. Ex æstu aũt euenit grauedo febris, insania, capitis dolor. Ex sudore oritur tumor in cruribus, suffusio in pedibus, febris, spasmus, et tussis. Ex humore quoq; q̃ de naribus profluit, passio aptissima declaratur. A' cerebro enim uel à capite uenit multa pituita crebra et spissa. A' pstrictiõe erit humor tenuis, aquaticus, & frigidus: ex qua re fiũt coriagrosi & epatici & phthisici. A' colibus & glandulis & arterijs humor erit candidus & uiscosus, ex quo euenit fastidiũ & faucium præfocatio & synanches. A` pulmone aũt humor crassus, sanguinolentus, & maleodoratus emanat, colore pallido. Ex qua causa fiũt peripleumonici, uomicosi, ortomici, et phthisici. A' morbo aũt malleo uenit humor multus et crassus, & pallidus. Ex qua re fit ortomicus, profluuius atticus, et suspiriũ articulare. A` iecore humor erit liuidus, yricus, et uiridis, et tabidus, non ualde crassus, neq; olidus. Ex qua re fiunt sciatici, hydropici, febricosi. Ideo autem signa passionum causas'que diuisimus, ne ingratus

error

error noceret,& facilius euidens doctrina curaret. Absyrtus huiusmodi de coactionibus prodidit medicinas: Si equus,inqt,coactus de uia uenerit,oculi eius intro abibunt uel uersabuntur,spirat calidum frequenter atq; suspirat, & auriculæ huius ac reliquũ corpus extensum erit. Cuius talis est curatio: ut parũ hordei accipiat,fœnũq; nõ multũ. Potio aũt huiusmodi præparabitur,hysopi,abrotani aũ unciã 1.sampsuci uncias 6.fœnugræci librã unã,lini seminis pondo duo: hæc omnia tusa & cribrata im cacabo nouo cum sex aquæ sextarijs infundis,addisq; nouem duplices ficus, quæ cũ ad partẽ dimidiam decocta fuerint,uniuersa conteres atq; liquabis,præterea uini ueteris optimi sextarios tres,mellis heminã, piperis triti drachmã adijcies suprascriptis,rursumq; feruere facies oĩa, ex qua calidã potionẽ plurimis diebus dabis,quæ mirifice iuuare consueuit. Si de labore itineris suffusio pedũ forte prouenerit,caue ne sanguinem calido detrahas, sed requietũ pausatumq; flebotomabis,huiusmodi beneficio potionis usurus: Turis masculi drachmas 2.foliorũ caprifici librã,grana piperis 25.fermẽti uncias 3.croci drachmã: Omnia bene trita in tres partes diuides,& expausatũ iumentũ triduo cum oleo potionabis & uino:si hyems fuerit,tepida os ablues,æstate frigida: si tardius,aut non recte ambulat, † sulphurẽ & resinã calentẽ ungulis imponis, non semel tantũ,sed aliquoties donec rectus incedat. Si uero ista nõ profuerint,semissabis eum ut de ungulis sagitta contactis cõpetenter profluat sanguis,& uulnera traumatico curabis pharmaco. De laxis hæc signa erũt: toto corpore grauabitur, & posteriora crura quasi inligata habebit. posca itaq; & pulegio nares eius & totam faciem fouebis, panem & merũ dabis ut manducet,offeresq; ei lactucas uel gramen diligenter lotũ atq; cõcisum, consequenter daturus huiusmodi potionẽ, Succũ ptisanæ,passum, oua, oleũ rosatum,quæ omnia pariter mista per triduũ dabis,ita ut hordeũ primo decorticatum siccatumq; mãducet. Præmonendũ autem est,ne iumento ex coactionis iniuria laboranti pulses uenas calenti. continuo enim neruorũ contractio & debilitas cõsequitur. Oportet aũt armos eorũ & genua uino calido & oleo tepido suffundere,totumq; corpus multorũ manibus diutissime cõfricare,& loco statuere tepido, mollia de siccato stercore uel de paleis strata præbere. Posteriorẽ ptẽ flebotomo laxis nõ oportet cõtingi,ne penitus euirẽtur. Qđ si uenæ in cruribus tumẽt,et plenæ sunt humore,de coronis sanguis auferatur.

als † surfurẽ

De diuersis passionibus uentris. Capvt .XXXIX.

NOn minus multæ & obscuræ ualetudines in internis animaliũ quã hominũ existere consueuerunt. Imò si uerũ quærimus, propè pares atq; consimiles sumus. Nam animalibus quia rationales sumus, solã mente præstamus: corporis uero natura cõmunis est, maxime in doloribus. Dolorem uentris in iumentis Veterinorũ impitia putat facile posse curari, quod graue, nescit, Et ex uentositate, uel constipatione uitiũ, torsiones uocãt & interiorũ incisiones. quibus aut præcantationes anicularũ more, aut aliquod quasi physicũ remediũ adferre conantur. Cũ quid enim intrinsecus iumentis dolere inceperit, statim se allidũt & uolutãt, et solius uentris creditur esse causa, cũ plures & difficiles sint passiones, ex quibus dolor & uolutatio illa contingit. Et nisi singulis pro causarum genere competens medicina subuenerit, sanitas redire non poterit. Efficaciter autem curare potest nemo, nisi qui internarum ægritudinum signa rationesq; cognouerit.

De aqualiculo. i. stomacho. Caput .XL.

PRimum uenter ipse, qui aqualiculus nominatur, totius corporis obtinet dominatum, in cuius capacitate cibus potioq; miscetur, ac per digestionem naturali calore decoctus, separatis humoribus, partẽ ad substantiã membrorũ conuertit in sanguinem, & partem in urinas resoluit, partemq; secũ trahit in stercora. Quod si loca illa præstrictio longi temporis uiciauerit, intestinorum dolor, & corruptio digestionis necessario sequitur. Nã pars humoris coagulatur ex frigore, & fit conglutinosa in præcordijs, atq; in intestinorum partibus, quæ ducuntur ab aqualiculo usq; ad collum, qđ appellatur † enteron, retinetur & hæret, quod latine ieiunũ dicitur, per quod in collũ humor pessimus transit, & intercluſione sua cibũ nõ patitur ad interiores partes more solito peruenire. Hinc etiam tortura & extensio uentris dolorq; cũ magno periculo generatur: quæ passio græce emphragma, latine præoccupatio dicitur.

De colo & coli dolore. Caput .XLI.

EXoritur & alia causa doloris asperior, quæ græce chordapsos appellatur, cum præclusa intestina uiscerũ uento sumóue se urgente colligãt,

uſq; eo, ut aquã, & cibum, & ſtercus animalia etiam interdũ reuomere cogãtur. Præterea ad ſimilitudinem hominũ propter inflatiõis iniuriã, coli quoq; dolore uexantur, propter quam neceſſitatẽ animalia diuerſe uehementerq; uoluẽdo rumpuntur, quod curari iam non poteſt, & ideo moriuntur.

Cura longanonis & ilei. Caput .XLII.

ILei quoq; uitia ex perfrictione huiuſmodi humoris naſcuntur: qui cum inteſtina maiora & præcluſerit, & in eorũ ſinibus ſtercora cœperit detinere, prohibet illa ad catachlytum longanonis decurrere (Longanon aũt inteſtinum uocatur, per quod ſtercus egeritur) tunc uenter craſſus uel præcluſione ipſa intra uiſcera increſcit, ac ſibimet dolores morſusq; excitat uehemẽtes, ex quo iumenta ſe proijciunt ac uolutant, extenſisq; pedibus calcitrant. ſed per impatientiam ſe ſæpe iam iactando uentus increſcit, & mixtus ſtercori uſq; ad inteſtina deſcendit, nec iam, ut ſupra, rumpitur, ſed iumento qđ inutilium, qui Ileos uocatur (ex eo, q; inteſtina locis ſuis excluſa, aĩal quaſi elices facere faciunt) inciderit, ea ualetudo periculoſa eſt, niſi cum celeritate ſubueneris. Huiuſmodi autem ſunt adhibenda remedia: Aqua calida renes animalis diutiſſime fomentabis, fœnumq; cum calida, ut uapor magis penetret, frequenter apponis, poſt cilicijs diligenter abſterges, oleum uetus & picem liquidam, & oleum laurinum miſces, calefacies, & diutiſſime perfricabis, ita & teſticulos eius perunges, & in auriculas calidum medicamen infundes. Tam diu autem fricabitur, ut ſudare incipiat & uentũ emittere, ex quo ſpes oſtenditur ſanitatis. Quod loco calido ſtatues, ac ſagis cooperies diligẽter, hanc daturus quotidie potionem; Piperis grana quinquaginta, petroſelinum quantũ quatuor digiti comprehendunt, cimini alexandrini tantũdem, cimini quoq; africani tantundem, ſemen apij, murram, nepitam, trixaginẽ, æquis ponderibus, quibus ad dimidiam omnium partem nitrum admiſcere te conuenit. Quæ omnia bene trita ex uino calido & oleo æquis ponderibus, et melle quantum ſatis fuerit dabis. Hæc autem potio & calefacit, & uentrem reſoluit. Quod remediũ ſi tardius ſubuenerit, ſaccellos cum furfure calentes per totum dorſum & renes animalis imponis. Clyſteriabis etiã ex aqua calida & oleo, quod cum ſale & melle aſro, et nitro, ouoq; miſcebis, & ita uentre laxato & ſtercora emittuntur & uentus. Quod ſi clyſter defuerit, ſal bene tritum

re tritum & mel coques, paſtilloſq; longos & duros facies, & in anum iumenti interius immittes. Quæres omnem ſpurciciem humoris intus ſtantem abſtrahit, & ad ſanitatem perducit, nec eſt aliud qđ magis ualeat ſubuenire.

Cauſæ & curæ ſtrophi. Caput .XLIII.

SVnt animalia quibus aßidue uentris impendit dolor, qui ſtrophus appellatur, & hac ratione concipitur. Interdum ſudor animalium uel nimio curſu, uel labore profluens, in internis reſidet intra uentris inteſtinorumq; compagnem, q punctiones doloresq; præſtat interius. Et cũ totũ à labore ceſſauerit, ac refrixerit corpus animalis, ceſſat & dolor. Sed cũ à labore calefieri cœperit, rurſus exoritur, & ideo ſtrophus uocatur. nã frequenter uolutatur, et cũ ſurrexerit, terrã pedibus tundit, & interdũ terrã quaſi manducare conatur, et iacẽs uidetur quaſi puſillũ regeſcere, et ſurgẽs citius ãbulare ſe cogit. Sed ex hac iniuria frequẽter uolutãdo uẽtũ ſibi nutrit intrĩ ſecus, et fit tympanites, ex quo et iumentũ rũpitur, et præſens uitæ ꝑiculũ cõſequitur. Q đ uitiũ ſi in ꝑpetuũ auferre uolueris, paracentheſim facies ſic: quatuor digitis ſub umbilico ueretrũ uerſus, medio climate uẽtris ſagittã inijcies ut non ſolũ cutẽ, uerũ etiã periconiũ ipſum aperias. Periconiũ enim dicitur membrana quæ inteſtina omnia continet. Ad menſurã autem cũ magna cautela periconium aperies, ne inteſtina lædas, & præſens diſcrimen inferas. Poſt exempta ſagutta ſubijcies fiſtulã centimalem, quã Mulomedici portare cõſueuerũt, minutis foraminibus multisq; pertuſam, ꝑ quã foras humor emanat, quẽ ſuſcipies in uaſe, et inuenies limpido lotio ſimilẽ, tolles uero non minus ſextario. Hæc cura etiã illa animalia ſanabit, quæ uel ſtupida uel macra ſunt ex coactiõe longi tpis, qbus nitrũ diligenter cribratũ in hordeũ debes aſpergere, qđ omnes aſperrimos humores et ſpurcicias corporis purgat. Sed ſtrophoſis dabis potionẽ ſuperius declaratã plurimis diebus. Etiã acopo termãtico renes eorũ, totũq; corpus punges, et diebus aliquot à pluribus facies cõfricari. Ad ultimũ renibus eorũ cauſticũ induces, et ſic reuoces ad laborẽ.

De lũbricis, coſſis, tineis, et pediculis. Cap. XLIIII.

INtolerabilẽ dolorẽ inteſtinis inferũt lũbrici, uermes, et tineolæ, quas alij pediculos appellãt. Nã coagula et aqualiculũ itus erodũt et uulnera faciũt. ex q̃ neceßitate ãialia macreſcũt, et coriagnoſa fiũt, et ſine febre nõ erũt

& celeriter moriuntur. Huiusmodi passionis signum est, cũ inuenitur humor in ano fabæ coctæ similis: est nãq; sanies ex illis uulneribus quæ bestiolæ intrinsecus fecerunt. Ieiuna animalia ex hac necessitate uehemẽtius torquẽtur. Nã cũ his deest cibus, magis uitalia consumũtur à uermibus. Hi nõ sunt inflati, & tamen per dolorẽ se uolutant, et in spinã se proijciunt, & caput sibi intra pedes mittũt, & ostendunt doloris sui locũ, dentibus ilia sibi quasi scalpunt, & rodunt nonnũq; lumbos, & caudam parietibus confricant. Cũ ista signa ostendere cœperint, & crebro clamare, hoc est, uehementer hinnire, scias eos iam morti esse uicinos. quibus adhibetur ista curatio: Olei uiridis et amari sextarios 2. fasciculũ absynthij pontici concoques. præterea nasturcij seminis, santonici, coriandri seminis, radicũ seminis, sinopidis pontici uncias singulas, mirtis & fœnigræci selibrã: hæc infusa et decocta in oleo illo fãcies permanere, ex quo heminam olei, & aquæ tepidæ heminã dimidiam per cornu dabis. quæ uirtus medicamentorũ, & lenitas olei animala ipsa intus occidit, & foras eijcit. Ex qua potione si per multos dies acceperit, ꝑmixto nitro tunso & castoreo, oẽs lũbricos & tineolas & uermes discludit à corpore, et cũ stercore eijcit, & restituit sanitatem. Alia potio ad lũbricos, tineolas, & cossos: Santonici, absynthij pontici pulueris, lupini crudi, seminis nasturcij, scobis cornu ceruini, seminis radicũ uncias ternas, sinopidis pontici pastillos tres, pollinis erui uncias 3. uini austeri sextarios tres, olei hispani sextarium unũ, opopanacis unciã 1. seminis coriandri heminã: hæc omnia diligẽter trita decoques, & quotidie ieiunis heminas singulas dabis.

De clysterijs ad curam lũbricorũ & tinearꝝ. C. XLV.

SEd quia pestes ipsæ sæpius ad coagula se conferunt, & potio quæ per os data, ad loca ubi morantur rarius peruenit, ideo etiam per anum adhibenda sunt clysteria: aceti acerrimi sextariũ unũ semis, olei uiridis tantundem, opopanacis unciã 1. centaureæ uncias 2. absynthij pontici uncias 3. santonici uncias 3. farinæ lupini crudi uncias 3. erui uncias 3. seminis rasani, seminis coriandri uncias ternas, nitri triti uncias 3. radicis capparis tunsæ uncias 3. hæc oĩa decoques cũ oleo & aceto, & per triduũ singulos sextarios bene calentes per anũ de clystere diffundis animali. Memẽto aũt quoties per os potionẽ das, animal contra cliuũ teneri debere, ut facilius quod acceperit ad

interiora

interiora descẽdat. Quoties aũt clysteriabis, caput animalis in ualle statues, & clunes ad altiora conuertes, ut quod per clysterem diffundis ad interiora perueniat. Diutißime aũt post potionẽ in talibus locis animal retinetur, ut facilius necentur uel eijciantur pestes internæ. Ad cossos & lumbricos specialis potio. Herbæ camelcontis radicem ex aqua ad tertiam decoques, et cũ opopanacis duabus uncijs misces, ac uini heminã, & ad cornu per sinistram narem diffundis. Item alia ad lumbricos. Seminis coriandri quantũ uma manus cœperit friges, nasturcij quoq; seminis tantundẽ diligenter teres, quæ utraq; cũ aqua tepida per triduum faucibus infundes. Ad matricis dolorem medicamen. Aloe, epaticũ, masticẽ, castoreũ, lauri baccas, amoniacũ, hino & melle mittis in ollam, & bullita atteres, dabisq; ad bibendum.

De iumentis calculosis. Caput .XLVI.

SI quod iumentũ calculosum fuerit, hæc signa monstrabunt: torquetur, gemet, extendet se ad conatum mingendi, stillat ueretrũ eius guttis materiam, modicum mingit & plene mingere nõ potest, quod quotidie patitur. Sed huiusmodi uitiũ teneris ætatibus plærunq; contingit, quod sic inuenies: Manũ ad interiorẽ partẽ mittes, et à ceruice uesicæ sub ipso ano ad hippocentaurũ uersus palpabis digitis, & calculũ ibi inuenies. Quod uitiũ difficile curatur. Nam interdũ nimio conamine prope ipsum anũ uesica disrũpitur, & lotiũ per anũ emittit, & quasi aquæ adsimilatur. Ideoq; mißis digitis per foramen quod fecerit, longanonis & ipsius uesicæ aculeo calculum eximis, & curabis clysterijs collecticijs, id est, quæ glutinent, ut foramina illa sanentur. Potionabis aũt illos duritica potione. Difficilis aũt huiusmodi cura est. quia uim patientes ex corruptione uesicæ tortione moriuntur.

De emphragma. Caput .XLVII.

QVodcunq; iumẽtum ex qualibet causa inueneris uolutare, oleo manum perunges, & ipsum anũ oleo satiabis: post quod manũ in interiorem partem longanonis protendis, & si inueneris ipsum longanonem clibano subtili patere, scias eũ strophũ pati, & continuo stercora ejicies paulatim ad manũ, quibus egestis cito noueris animal percurandũ. Siuero manu iniecta longanonis præclusionẽ inueneris, & stercoris modicũ, hoc est, duas aut tres pillulas squibala, et præfocatũ longanonem qua manus uix

intrōeat, ſcias eum emphragma pati et periclitari, & ideo curādi ſunt renes medicaminibus ſupraſcriptis, & clyſtere utendum, quod indignationem intęſtini reſoluat & curet.

De ileo. Caput .XLVIII.

SI manum inieceris, & totum uentrē tympano ſimilem pertractando ſenſeris, ſcias eum ileum pati, & cito periclitari. Et ideo unctionibus calidis fricandus eſt uehementer & diu. Si uentum cœperit emittere, tūc in illo ſpes incipit eſſe uiuendi.

De dolore uentris. Caput .XLIX.

ITem ſi manum miſeris, & inueneris ualde pati longanonem, & ſtercora nō multa habere, nec eſſe uehemēter inflatū, ſcias ipſum uentrē dolere, id eſt, aqualiculū. Cito reqeſcere ſolet, ſi celeriter ſupradictas et calidas accepit potiones, diligenterq; ex calido unguēto fuerit pfricatū. Si morā curatiōis non abſtuleris, difficile euadet. nā ex hac paßione chordapſus fieri cōſueuit.

De dolore coli. Caput .L.

SI manum miſeris, et ſimiliter longanonē pati ſine ulla inflatione repereris, & non frequenter uolutantem ſe, ſed proijcientem ſubinde in dextrā partē, et quaſi extēſionem interdū ad conamē minctiōis, inuenies duriciem in intęſtinis ingentem cucurbitæ ſimilem, ſcias animal coli dolore uexari: & quanto durius intęſtinū inueneris, tanto pluribus diebus dolore cruciatur. Ex qua cauſa raro periclitantur, & dolent biduo, uel triduo, uel ſi nimiū quinq; diebus. Sed quāto inueneris molliorē ipſum locū, tāto uelocius mitigabitur dolor. nā quædā ſtercora in lōganone repies, et erit ſalubris curatio ſi poſt clyſterē uel potionē multū ſtercoris adſellatus ediderit. quo facto ſtatim intęſtinū, quod à colo induratū fuerat, & tumebat, nō apparebit redditis ſanitate.

De dolore uęſicæ Ca. LI.

SI currendo fuerit inuerſa, ſimilis dolor ſine inflatiōe ex curſus iniuria & nimietate frequēter emergit. Huic manū ſubijcies in anū, & deprimes uſq; ad ueretrū uerſus, ubi inuenies ueſicā eius lotio plenā, quā à dextra & ſiniſtra pte leniter adducis ſurſum ad anū uerſus cū oleo, et minctionem

ctionem prouocas, tã diu donec urinã faciat: liberabitur piculo de quo animalia difficile euadũt.

Colli & lũbrici qua cura tollanẽ ad manũ. C. LII.

SVnt alij qui aßidue dolorem uentris patiuntur ſine ulla inflatione, nec uehementer ſe uolutãt, & quaſi im curſu prouocãt, aliquãdo ſe proijciunt, et ilia ſibi corrodũt, et quaſi ſcalpũt. In huiuſmodi dolore manũ imittis in longanonẽ p circuitũ et intæriore ptẽ p plurima loca diligẽter tentabis, & inuenies uermes collectos exiſſe in ſingulis locis, et inteſtinũ pertundere. Ex qua neceßitate naſcitur dolor periculoſus. Digitis euelle eos, q quidem uix euelluntur, & ipſa tibi in manu cohærẽt ut difficile eos proijcias. ex qua ratione multa iumenta caudam frequenter parietibus fricant, propter morſum uermium, quos purgare de longanone ſtudioſe debebis, & potionẽ dare per plurimos dies eam, quæ ad lumbricos faciat, ita omnes uermes, quos coſſos appellamus & tineolas purgabis. Similiter etiam qui lumbricos habent in uentre, ſic eos conuenit mederi: Pice liquida & oleo calido renes & totam ſpinam cum dorſo perfricari oportet tam diu, donec caleſactionem patiantur ex manibus. & auriculas eorum et anum ex oleo complebis, uentrem quoq; & teſticulos perunges, ſal tritum cum melle decoctum mixtum in anũ ſubijcies, animal potionibus crebris ambulatiõibus potionatũ exercebis. Si ex hac ratione non mitigauerit, clyſteria bis eũ calida, & afronitro et ſale. Præterea ſuper renes & dorſum ſaccellos calidos ex furfure plenos imponis, & tam diu innouabis caleſactionẽ donec uentum reddat. Potionabis eũ potionibus ſupradictis & clyſterijs ut à diſcrimine liberetur.

De ſyncopatis & confixis. Caput LIII.

SI quod iumentum ſyncopauerit his agnoſcitur ſignis: Pigrius ambulabit, tanquam ſuffuſione conſtrictum. Inter ſuffuſos autem & ſyncopatos hæc diſtantia eſt, ut ſuffuſi licet tardius à terra leuent pedes, flectentes crura incedere ſolent: Syncopati autem uniuerſo corpore conſtricti & rigidi ſunt, etiam cum ſe proijciunt, non ſine gemitu & toto corpore decidunt. Hi uero non ſine febre erunt, cibum & potum faſtidiunt, magis iacere cupientes. qui cum ſe leuare uoluerint, impetu conantur exurgere, ſed propter dolorem omnium membrorum tardius exurgunt. Quod contingit

ex magno

ex magno labore & cursu nimio, uel ex humoribus nimijs, cũ plurimus sudor fatigatis neruis mẽbra conquasset, unde syncope, id est, defectio nascitur: cuius ista curatio est. Calida cum flore fœni eũ fomẽtabis à spina, armis, et renibus, tepefactumq; diligenter tergendo siccabis, Tunc uino et oleo calido totum perũges, diutissimeq; confricabis: coopertũ deinde locis calidis statues, molliaq; substernes ut dormiat. Quod cũ per triduũ feceris, hac potione resoucbis. Mirræ uncias 2. dragãti uncias 4. croci drachmas 4. meliloti unciã unã, anagallici librã, thuris masculi pondus unũ. quæ omnia cribrata in puluerem rediges, ex quo duo coclearia cũ aquæ calidæ hemina, & mellis coclearibus duobus, et olei rosei cyathis duobus potionẽ dabis plurimis diebus, donec sanum fiat. Etiam uulsis hæc potio, & tensione laborantibus prodest.

De his qui sanguinẽ per nares mittũt. Ca. LIIII.

SAepe ex cursu nimio iumẽta sanguis infestat, & per nares emanat, qui difficile ueluti ruptis uenis labore & calore substringitur, & uelocissimam etiam postulat medicinã. Succũ itaq; uiridis coriandri, uel si defuerit, porri satiui succũ in naribus periclitantis infundes. pollinis triticei drachmam, thuris puluerizati drachmã 1. anagallici unciã 1. amyli semiunciã, commixta & in tres partes diuisa, ex uino nigro suffundes naribus, sanguinemq; præcludes.

De infestatione sanguinis. Cap. LV.

ANimal sanguine laborare hæc signa declarant: Oculi tumebunt, frigidum erit corpus et ceruix, tristitia fastidiumq; iungetur, difficileq; curabitur. Hac ratione curandum. A' cibo potuq; temperabitur, somniq; indulgebitur copia mollibus stratis, tum de matrice quantũ ratio postulauerit sanguis auferatur, nec potionis cura cessabit. Succũ itaq; uiridis coriandri, uel si defuerit, porri sectui, trixaginis quoq; & centaureæ uiolaceæ, & nitri æqui ponderis mixtura inungitur. Ex quibus tunsis atq; cribratis diurnũ cochleare ex hemina aquæ tepidæ infundatur faucibus. Quæ potio humores & sanguinẽ, iminentesq; alios morbos purgat, phibet et sanat.

Quę adhibẽda diligẽtia, ut aĩalia sana perdurent. C. LVI.

OBscuras difficilesq; curas prima fronte digessimus, consequenter ad cætera pergentes: sed necessarium credimus ostendere rationes, ex

quibus

quibus incolumitas iumentorum incorrupta ſeruetur. Melius enim eſt diligẽ ti ſtudio cuſtodire ſanitatem, quàm ægritudinibus præſtare remedia. Diligẽs itaq; dominus ſtabulum frequenter intrabit, & primũ dabit operam ut ſtratus pontilis emineat, ipſumq; ſit non ex mollibus lignis, ſicut frequenter p̃ imperitiam uel negligentiam euenit, ſed roboris uiuacis duricia & ſoliditate cõpactum. Nam hoc genus ligni equorum ungulas ad ſaxorũ inſtar obdurat. Foſſa præterea quæ lotium recipiat, deductoriũ debet habere cuniculum, ne pedes iumentorum redundans urina contingat. Patena, quæ appellatur, hoc eſt, alueus, ad hordeum miniſtrandũ ſit munda ſemper, ne ſordes aliquæ cibarijs admiſceantur et noceant. Loculi præterea uel marmore uel lapide uel ligno facti diſtinguendi ſunt, ut ſingula iumenta hordeũ ſuum ex integro nullo præripiente cõſumant. Nam ſunt animalia ad edendũ auidiſſima, quæ cũ celeriter propria deuorauerunt, partem conſortis inuadunt. Alia uero naturali faſtidio tardius comedunt, & niſi ſeparatim acceperint, uicinis rapientibus macreſcũt. Cratis, quæ iacca uocatur à uulgo, pro æquorũ ſtatura nec nimis alta ſit, ne cũ iniuria guttur extendatur, nec nimis humilis, ne oculos contingat aut caput. Luminis plurimum ſtabulo infundi oportet, ne tenebris aſſueta, cũ producuntur ad ſolem uel caligent, uel aciem uiſus imminuant. Aeſtate in apertis locis tã noctibus quàm diebus iumentis libera aura præſtanda eſt. Hyeme uero tepere debent ſtabula potius quàm calere. nam nimius calor licet cuſtodiat pinguedinem & reficere uideatur, tamen indigeſtionem facit, & uehementius nocet naturæ. Propter quod diuerſa genera morborum ex uapore ipſo animalibus generantur. Si producuntur ad frigus inſolitum, ſtatim ægritudinem ex frigoris nouitate percipiũt. Curandũ eſt præcipue, ut ſiue fœnum, ſiue paleas, uel manipulos uiciæ pro regionum uſu uel copia animalibus præbeas, incorrupta ac bene olentia & munda mittantur. De hordeo quoq; non erit ſollicitudo diſſimilis, ne aut puluerulentum ſit, aut lapidoſum, aut mucidum, aut uetuſtate corruptũ, aut certe recens de areis ſumptum, & ipſa nouitate præferendum. Aqua etiam limpida ac frigida, etiam perhennis ac profluens miniſtranda eſt. Nã quicqd importunius fluit, uirus non admittit. Bis in die multorum manibus animalia ſunt toto corpore confricanda: quæ cura & manſuetudinem docet, & laxata cute pinguedinis præſtat augmentum. Hordeũ quoq; non ſemel nec bis, ſed pluribus portioni-

bus præberi conuenict. quicquid enim paulatim acceperint, legitima digestione conficiunt. Quod uero semel et enormiter sumpserint, cũ simo indigestũ integrũq; transmittunt. Vicinum uero stabulũ conuenit esse loco arido, stercore uel paleis mollibus adopertum, in quo ante potum animalia uolutẽtur. Quod exercitium & sanitati proficit, & ægritudinis uitium commonstrat. nam quoties animal, aut non soliro more se transuoluit, aut omnino detrectat accumbere, scias illud ex tædio laborare, & ideo separari debere, atque curari. Ad quod opus quoque plurimum iuuat, si sæpius & cum moderatione animalia sedeantur. Nam imperitia rectoris & incessus eorum debilitat, & mores, præcipue seruorum impatientia, qui absentibus dominis ad cursum equos uehementer stimulant, & non solum flagellis, sed etiam calcaribus cædunt, dum aut inter suos uelocitatem cupiunt experiri, aut cum alienis uehementi obstinatione contendunt, nec reuocant aliquando currentes, nec temperant. neque enim de damno domini cogitant, quod eidem contingere gratulantur. Quam rem diligens patersfamilias summa seueritate prohibebit, et iumenta sua idoneis & moderatis hominibus, scientibusq; tractare committet. Post sudorem quoque si æstus sit, pusca os ablui conuenit: si hyems, muria. Vinum quoque & oleum faucibus infundi oportebit ad cornu, æstate frigidum, hyeme tepefactum, ita ut hyeme meri sextario, olei unciæ tres, æstate autem duæ tantummodo misceantur. Nec conuenientium potionum debet cura cessare. nam languor, macies, & tussis, & internorũ dolor facile submouetur, si sulphuris uiui semiunciã. i. ϑ 12. myrræ ϑ 4. redactos in puluerẽ, ouoq; crudo ĩmixtos cũ hemina uini optimi p os dederis. Est alia sumptuosior, sed accõmodatior potio ad oẽs morbos, quæ et celeriter reficit et cũ intrĩsecus purgauerit, curat oẽs morbos, tussim ueterẽ, phthisicos, uulsos, et quæcũq; uexata sunt in opertis. Ptisanæ sextariũ 1. seminis lini heminã, fœnigræci heminã, croci unciã 1. acronẽ salsum porci pinguis, uel lõganonẽ, uel si porcina defuerint, caput hædinũ depilatũ, cũ pedibus suis, et corduis intestinorũ mũdis, hyssopi fasces duas, cochleas germanas xv. bulbos xv. ficus duplices xx. rutæ fasciculũ 1. baccarũ lauri cũ uirẽt sextariũ, dactylos xx. allij capita tria, seui caprini uncias 6. pulegij sicci fasciculũ; hæc oĩa purgata leniterq; cõtusa decoques in aqua cisternina, donec acron ille, uel certe caput hædi liquescat et dissoluatur ab ossibus. propter quod assidue aquã refundis

fundis ne cõburatur, sed feruẽdo pinguescat, uel succus ipse pinguior efficiatur. Post hæc diligentissime colabis ad colum, tũ draganti unciã 1. in tres diuides partes, ita ꝙ exinde in unã potionẽ missurus es pridie infundas in calidã ut inturgescat. tunc addis passi sextarios 3. & tribus diebus singulos sextarios dabis, oua numero sex, († inde secundo olei rosati oua plena nũero 2) butyri uncias 3 (In die tertio) anagallici uncias 3 amyli uncias 3. pulueris quadrigarij selibrã, lomenti fabæ selibrã. Quæ oĩa misces, ut dictum est, aquis ponderibus ꝙ triduũ diuides, & ieiunũ aĩal potionabis, et horis aliquot deãbulare facies, usq; ad septimã, à cibo abstineatur & potu. Animalia uero macie attenuata, nõ absq; studio diligenti reuocantur ad corporum firmitatẽ. Nã oleo ueteri uinoq; permixtis, & tepefactis in sole, per totum corpus unguntur, & contra pilum multorum manibus perfricantur, ut & nerui mollescant, et cutis laxetur, & sudor erumpat. Quo facto cooperta in pontili strato collocentur. Et si hyems fuerit, condita cũ semiuncia appij seminis triti, & olei tribus uncijs calefacta ꝙ os ipsius oportet infundi. Si æstas fuerit, absynthiũ uel rosatum cũ 4 scrupulis croci, & duabus uncijs olei frigidũ ꝙ os similiter debet accipere. Quorũ si nõ suppetit copia, uinũ simpliciter conuenit præberi cũ cæteris. Præterea eiusmodi species tpe hyemis cũ hordij modijs 4 misces, fabæ sextarios 8. tritici sextarios 4. ciceris sextarios 8. fœnigræci sextarios 4. erui sextariũ 1. & si meritũ equi uel facultas domini suppetit, uuæ passæ et nuclei sextarios singulos. quæ omnia sollerter cõmista cũ fuerit, unũ modiũ in aqua mundissima pridie debes infundere, et paululũ mane siccare, ex quo equo semimodiũ ante prãdiũ, et semimodiũ ad uesperã dabis ꝙ plurimos dies in loco optimo. uiginti uno die ita stabuletur ut intrinsecus bibat. Quod si ultra modum sagina prouenerit, ne pletura noceat auferendus est sanguis à matrice. Præterea graminum radices, quas aratrum frequenter euellit, studiose colligę, et quàm potueris longas minutatim concide, hordeoq; cõmisce, et quotidie præbere nõ dubitẽs. Æstate uero, excepto eruo, species illæ quas diximus, pro æstimatione mensuræ farraginis adinuicem præbeantur, hoc est, hordei uiridis plures maioresq; fasciculos, tritici uel ciceris uel fœnigræci minores & pauci. Quæ oĩa cõtusa oportet apponi. Præcauẽdũ tamẽ ut in lõgiore uectatiõe uel itineribus, iumẽtis urinæ copia nõ negetur. quæ res nõ sine ꝑiculo pleriũq; differtur. Pedes quoq; eorũ post uiã eruendi sunt diligẽter, ne quid luti

uel ſordium in articulis baſiq; permaneat Vnguẽto etiam confricãdi ſunt, quo ungulæ nutriantur, & medicaminis beneficio ſubcreſcat quod itineris attriuerat iniuria. Allij capita tria, rutæ ueteris faſciculum, aluminis ſciſſi et cribrati uncias 6. axungiæ ueteris pondo 2. ſtercoris aſinini recentis manũ plenam, quibus cõmixtis atq; decoctis domi, ut uolueris in itinere uteris ad ueſperam. Præterea aliud quod ungulas nutrit & firmat. Picis liquidæ libras 3. abſynthij librã 1. allij capita 9. axũgiæ librã 1. olei ueteris librã ſemis aceti acrioris ſextarium unum, uniuerſa contundes & miſces, et decoques, & ex eo coronas uel ungues animaliũ confricabis. De palatis ſingulis menſibus minuente luna ſanguis detrahetur. quo facto ſi qua eſt capitis paſſio releuatur, & ciborum faſtidium tollitur. Oportet autem ferramento conciſorio animalium ſoleas ramulasq; purgari, quod euaporat atq; refrigerat, & fortiores ungulas reddit. Si animal domi foriſq; perfrixerit, calidioribus unguentis, quæ multa ſunt, lumbi eidem confricentur & cerebrũ, potionibusq; & pigmentis, & herbis quarum feruentior eſt uis, per os continuo oportet infundi, ut perfrictionis incommodum euincatur atq; pellatur. Nã ſi in uiſceribus permanſerit algoris iniuria, diuerſos, periculoſosq; procreat morbos. Si uero dierum canicularium tempore æſtu animal fatigabitur, uel aquis frigidis eſt perfundendũ, uel in mare flumenue mittendum. frigidis etiam potionibus recreandum, ut neceſſitati laboris aut temporis aptior medicina ſuccurrat. Sed in equis non ſolum utilitas, uerum etiam decoris ratio ſeruãda eſt. Nunquam itaq; niſi neceſſitas paſſionis exegerit, de articulis reſecandi ſunt cirri. Naturale enim ornamentum pedum natura in illis conſtituit. Ceruicẽ etiam ipſam diligens debet ornare tonſura. Multi enim ſicut currulibus, ita & ſellaribus iumentis preſſius colla radunt. Quæres licet præſtare creditur augmentum, tamen ſub honeſto ſeſſore deformis eſt. Alij ita tondent, ut arcũ uideantur imitari. Nonnulli Armeniorum more crines aliquos in tonſura ipſa per ordinem derelinquunt, Sed gratiora ſunt quæ translata de Perſis poſterior uſus inuexit. Nam media iuba ad omnẽ accurationem ex ſiniſtra parte tondetur, à dextra uero omnino infecta ſeruatur. Et neſcio quo pacto plurimũ deceat, quia illud quod naturaliter laudatur Vergilius imitatur:

Denſa iuba, & dextro iactata recumbit in armo.

Quod ſi bicomis fuerit, ut uulgus appellat, mediæ ceruicis ſetas æqualiter oportet

portet attondi, ita ut tam dextri quàm siniſtri limitis continuata ſerie iubæ relinquantur intactæ. Quod nihilominus inuẽtum conſtat à Parthis, quibus conſuetudo eſt equorum greſſus ad delitias dominorum hac arte mollire. nõ enim circulis atq; ponderibus prægrauant ut ſoluti ambulare cõdiſcant, ſed ipſos equos, quos uulgo Trepidiarios, militari uerbo Tottonarios uocãt, ita edomant ad leuitatem, & quædam blandimenta uecturæ, ut Aſturconibus ſi miles uideantur. In ſicco itaq;, æqualiq; ſolo quinquaginta paſſus in longum, & quinq; in latum plenis cophinis digeritur per ordines creta, ad ſimilitudinẽ ſtadij, quod aulicibus aſperius ſit, tum difficultate coronam uelocitatis optantibus ingerit, in quo ſpacio cum equus frequẽtiſſime exerceri cœperit, in illos aulices neceſſario offendit, et priores & poſteriores ungulas impingit, et aliquãdo uel cadit, uel ſic offendit ut cadere uideatur, poſt quod admonitus iniuria, tollit altius crura, & inflectione geniculorum atq; gambarum molliter uehit. Præterea minutos greſſus imitatur, ut inter aulices ungulas ponat. nã ſi extendere uoluerit, offendit in cumulum. Minutim autem equus ambulãs commodius uehit, & pulchrius uidetur incedere. Potiones etiam hyemales æſtiuasq; conſcripſimus, quibus aut conſeruetur ſanitas perpetua, aut uehemens ægritudo pellatur.

Potio æſtiuo tempore danda. Ca. LVII.

DVm æſtus incanduit, hæc potio animalibus commoda eſt, quia humectat & refrigerat: Croci unciã unã infundes in uino ueteri, draganti uncias tres infundes in aqua calida, his adiunges faſciculũ uiridis porri 1. item faſciculum uiridis apij, herbæ portulatæ ſucci heminam, lactis caprini ſextarios tres, oua ſeptem, olei roſei librã, mellis uncias 3. paſſi ſextariũ 1. uini ueteris quod ſufficiat. Ex quibus omnibus diligenter commiſtis atq; contritis, ad cornu per triduum ſextarios ſingulos animalibus dabis. Alia quoq; refrigeratoria potio: Vini ueteris ſextarium, olei librã ſemis, oua tria, ſucci coriandri cyathum 1. lactucarum cyathũ 1. ſollerter admiſces, & in tres diuides partes, daturus per triduum iumentis æſtuantibus ſalutare remedium. Tamen eo momento quo potionem defuſurus es, per ſingula animalia ſingulas heminas aquæ frigidæ & recens ſumptæ potioni debes adiungere.

Potio hyemalis Caput .LVIII.

HYeme quoq; potio ista præbetur: Vini ueteris sextarios 3. olei selibrã, pipis unciã 1. rutæ uiridis uncias 6. cerefolij uiridis uel seminis ipsius uncias 3. draganti uncias 3. seminis feniculi uncias 3. baccarũ lauri unciã 1. mellis uncias 6. oua quot uolueris, et paßi quantum usus exegerit.

Potio in Autumno et uere præbenda. Ca. LIX.

COsti semiunciã, caßiæ fistulæ unciã, celticæ semiunciã, petroselini semiunciã, betonice semiunciã, glicericæ semiunciã, sagapini semiunciã spicæ indicæ semiunciã, saxifragæ, eupatorij, meliloti, irisillyricæ, aã semiunciã, centaureæ, gentianæ, aristologiæ longæ, aã unciã 1. amomi, aristologiæ rotundæ, aã semiunciã, scinoanthos semiunciã, asari, aloe, aã semiun. murræ unciã, opopanacis, radicis draconteæ, aã semiun. croci unciã, dragãti unc. 6. castorei unciã, absynthij põtici fãsciculos 2. hæc oĩa in puluerẽ redacta ad. xij. aĩalia ꝑ triduũ sufficere credũtur, ita ut cũ uino optio digerãtur.

Potio omni tempore necessaria. Ca. LX.

COsti, meliloti, hyssopi, irisillyricæ, aristologiæ, sampsuci, dracontij, asari, draganti, centaureæ minoris, marrubij, gentianæ, spicæ celticæ folia, æquis ponderibus misces, redactaq; in puluerem cernes. sed si æstiuã dare uolueris potionẽ, cõmisces croci, mellis, et dragãti quod sufficiat. Si aũt potionẽ facies hyemalẽ, addis, piperis, appij seminis, et semis sinapis. utroq; aũt tpe cũ boni uini sextario plenum cochleare miscetur, faucibusq; animaliũ diffunditur.

De difficultate urinæ. Ca. LXI.

DE urinæ difficultatibus ordine suo multa dicenda sunt, sed uiatorium stud, & physicum, & semper paratum te scire conuenit. Lutũ ex cuiuscũq; equi lotio factũ uino ꝑmisces, colatũq; ꝑ nares infundes, et confestim prouocat urinã. Itẽ allium conteres et in anũ inicies et ueretrũ, mox egerit lotiũ. Itẽ, Puluerem quoq; thuris cũ ouo uinoq; ꝑmuxtũ, addito succo apij et cauliũ, si potionẽ dederis, prouocabit urinã. Itẽ, Betas ac maluas ad tertiã decoques, ex qbus aquã calentẽ ad med ũ sextariũ cũ melle cõmisces, et ꝑ os digeres, proderit minctioni. Itẽ, Cimicẽ quoq; uiuũ in aurem

equi mit

equi mitte, et alarum supra naturam in ipso foramine quo mingit confrica, facillimum certumq; remedium est.

De stropho. Ca. LXII.

ITinerum casibus subuenire cupientes, de pluribus pauca, sed manifesta libabimus. Nã aãalia sub sessore uel onere dolor uentris frequenter affligit, ut uolutentur et procũbant. Semẽ itaq; rutæ sylueſtris uel hortẽsis si illa defuerit, diligenter tritũ cũ uino calido per fauces oportet infundi. Præterea aquã in qua usq; ad tertiã betæ decoctæ sunt, succũq; earũ nitro trito sollerter admisces, oleiq; addes heminã, tepefactaq; in intestinũ per clysterẽ diffundes, cũ prius pronũ aãal statueris, ut iniectũ ad interiora perueniat. quæ si forte defuerit, mel coctũ cũ tertia pte salis triti cogis in pillulas, ita ut collyria ad oui magnitudinẽ fãcias, similiterq; prono aãali in intestinũ uel qnq; uel septẽ, aut nouem collyria inserere curabis. post soluiturue̅ter et mitigatur dolor. Item, physicũ traditur os limacis neq; manu immunda, neq; terra, neq; dente contactum alligare umbilico dolentis curare continuo.

De dorso curando. Ca. LXIII.

PLærunq; dorsum aãalibus aut sarcina lædit, aut sella, propter strameti negligentiã uel oneris iniuriã. qđ in itineribus interdũ necesse est euenire, sed recẽs tumor hac ratiõe curatur: mallonẽ ceparũ uel ipsas cepas in feruenti aqua decoques, et calẽtes quantũ coriũ ualet sustinere, tumori supp impones, et fascia ligabis. una nocte oĩs auferetur inflatio. Præterea sal tritum cum aceto miscebis, additoq; uitello oui, loca quæ tumere cœperint perfricabis, recens indignatio destricta siccabitur.

De probatissima potione diapente. Ca. LXIIII.

CVi cure est aãalitũ salus, potionẽ supius declaratã, quãspecierũ nũero diapenten græco uocabulo nũcupãt, Gentianæ, aristologiæ, murræ, baccarũ lauri, rasuræ eboris, paria pondera diligenter trita atq; pmixta, domi, siue in itineribus prius cõdita, habere oportet in promptu, ut quoties mœstũ aut horridũ uideris animal, aut morbi alicuius labe tentatũ, statim plenũ cochleare ex puluere memorato cum sextario uini optimi p fauces diffundas, et p triduũ, ctiã equo in labore constituto, digeras, ut aduersus uirus internum subueniat. probata curatio. Tussienti autem cum passi hemina dabis, & statim sentiet curam. Si liber, cui iam ponendus est finis, legen-

tium non offendit auditum, sequenti uolumine inchoantes à uertice usq; ad ungulas ex diuersis authoribus enucleatas animalium publicabimus curas, ut ordo, qui à natura datus est, in medendi dispositione seruetur, ne indigesta ac membrorũ consequẽtiæ repugnãs pagina quærentẽ confundat aut tardet.

FINIS LIBRI PRIMI.

IN SECVNDVM ARTIS VETERINARIAE VEGETII LIBRVM, PROLOGVS.

VLomedicinæ ars iamdudum uitio cupiditatis, et exiguitate mercedis, nullo studiosius discẽte, collapsa est. Nũqd uero exemplo Hunnorum siue gentium aliarũ artis ipsius etiam usus intercidet, dum homines refugientes expensas, barbarorum cõsuetudinem imitari uelle se simulant, & incurata animalia hybernis pascuis, & negligentiæ casibus dedunt? Quæ res nulli cõpendium, plurimis attulit damnum. Primo quod Barbarorum animalium aliæ naturæ, & ad omnem iniuriam durius corpus est. Deinde quod sic instituuntur à paruulis, ut nec potionẽ medicinalem requirant, & hybernis pascuis uigeant, ac sine pernicie frigora pruinasq; sustineant. Nostra uero iumenta & mollioris generis sunt, & tectis frequentioribus assueta, calidissimis etiam stabulis imbuta, cum indignationem ex aliqua necessitate contraxerint, continuo in aliquod genus incidunt morbi. Diligens itaq; paterfamilias, cum mortibus animalium suorum & cum medicinæ expensis atq; mercedibus faciat rationem, intelliget unius uilissimi iumenti pretiũ ad multorũ, quæ sine dubio peritura sunt si curata non fuerint, salutem posse sufficere.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE LIBER SECVNDVS.

DE VALITVDINIBVS CAPITIS. Caput primum.

IN VNIVERSO ANIMANTIVM genere caput obtinet principatum, quod eminentius cæteris, dominatum quendam circa loci ipsius conditionem sortitur. In eo est odor, gustus, auditus, ac uisus: quod quantum habet potestatis, tantum sustinet ex labore discriminis. Causas itaq;, ex quibus ægritudines generentur, & signa, per quæ qualitas eorundem possit agnosci: curas etiam, quarum medela sanitas reuocetur, per ordinem indicare tentabimus. Plærunq; autem in corporibus iumentorum indigestionis uitio sanguis corrumpitur: quod euenit cum ex æstu uel frigore debilitata sunt mẽbra, & in capite frixus sanguis uertitur in uirus. Tunc enim repletis uenis cerebri membrana distenditur, & somni salubritatem frequenter excludit. Ex quo necessario dolor capitis, mœstitia, & imbecillitas subit. Quæ ualetudo & prima uidetur, & leuior, si uelox medicina subuenerit.

De Appioso. Caput .II.

CAeterum cum noxius sanguis membranam cerebri & ex una parte pertuderit, & eandẽ dolore nimio cœperit prægrauare, efficitur animal appiosum: cuius & mens hebetatur, & uisus. Nam cerebri incolumitas & oculos pascit & sensus. In qua passione quia una pars capitis prægrauatur, tanquam ad molam uadit in gyrum.

De Frenetico. Caput .III.

CVm uero medium cerebrum corrupti sanguinis uirus infecerit, animal freneticum redditur, ut repente saliat, & uelut effugere uelit, pa-

rietibus se tanquam irregibilis impingat, nec possit ratione aliqua contineri.

De cardiacis. Caput .IIII.

CArdiacus is est, cui cor dolet. Cardiacus autem fit, quoties sanguinis illa corruptio stomachi uel thoracis impleuerit uenas, cerebrũq; percusserit, cor etiam pestiferi humoris labe constrinxerit. Quæ ualetudo inducit mentis alienationẽ, & corporis sudore monstratur. ex quo difficillime liberatur.

De rabioso. Caput .V.

QVod si Appiosum, simul passio thoracis inuenerit, facit cõtinuo rabiosum. Ex ardore enim nimio iecinoris & sanguinis, uenæ cordis neruiq; præfocantur, ex qua constrictione fit dolor ipsius loci usq; adeo, ut mordendo se comedat. Ex quibus ualetudinibus si animal fuerit liberatum, & post curationem aliqua pars cerebri fuerit imminuta, uel tumor subreuerit, ineptum iumentum, pigrumq; redditur. & in illa parte capitis ubi uitium remansit, difficile se gyrabit, & ex eo latere se parietibus iungit, & tarde incedens, non sentiens plagam, ambulaturæ gratiam perdit, et erit submisso capite, & cum stare cœperit cum tarditate se mouet, minus etiam uidebit, nec cibum nec potum recusat. Quem si curare uolueris, cyclo curabis. In omnibus suprascriptis ualetudinibus, primum de temporibus minuendus est sanguis, sed & de matrice aliquando tollendus. Cura aũt penè omniũ similis est, cuius ordinem sequentia declarabunt.

Qua obseruatione cyclo curentur animalia. Caput .VI.

MEmineris autem omnes ualetudines capitis, præcipue ueteres, periculosos, cyclo oportere curari. Cui hæc obseruãtia et ordo est adhibendus: Triduo ab hordeo abstinebitur animal, temperabitur etiã mollibus cibis, post diem tertiam de dextra ac sinistra, prout ætas aut uires, uel ualitudo permiserint, de matrice sanguis auferetur. Quo facto, per triduum uiridi cauliculorum ac lactucarum sustentabitur cibo. Primo uno die à cibo eum sustinebis & aqua. nouo autem die offas caulium cum liquamine & oleo optimo temperatas non minus uiginti diebus, cui nihilominus lactucam dab

cam dabis in cibo ter in die. post potionẽ bibere semper incipiat. Si uero uenter uehementer solui incœperit, cauliũ offas dare desistes: sed dabis paleas et furfures, ita ut sequente die penitus nihil manducet, sed solam aquam percipiat ad bibendum, ac postero die inducatur in cellam balnei calidã & sudet. Opus est autem diligentia ut reducatur celeriter de calore, ne intercluso spiritu pereat: tunc extergetur diligenter, uinoq; & oleo largiter perfricatus, accipiet cum nitri puluere fõlia rasani consperſa, quantum commodum est. Postmodum cum radicibus cucumeris asinini uiridis minutatim concisis oleum optimũ misces, & in uase nouo ita decoques ut tertiam perdat. ex quo singulas heminas per capita animalium per triduum dabis, ut potio uẽtrem resoluat. Sed si ultra modum fluere cœperit, lenticulam et hordeum pari mẽsura friges, & de his singulas bilibres per dies singulos cum furfure & paleis dabis. Quinq; itaq; diebus operam refectionis eius impendes, & leuiter exercebis, ut intelligas quantum uires corporis sanitásque profecerit. Post hæc eum pro arbitrio despumabis. Sequẽte die caput eius purgabis exorica, uel radice dianaria, quam Artemisiam dicimus: si hæc nõ fuerint, ex liquamine optimo cũ oleo mixto. cuius caput pedesq; connectis, cum bene purgatum agnoueris. soluito, butyrum ex oleo roseo solutum infundes in nares, ut illo purgationis mitigetur asperitas, ita ut singulæ cotylæ singulis naribus infundantur. Si supradictæ potiones non soluerint uentrem, mellis, hellebori albi pondus unius denarij cum hemina dulcis uini bene tritum in potione recipiat, uel certe scammoniæ pondus duorum denariorum diligenter tritæ cũ dulcis uini hemina simili ratione diffundes in fauces. Quod si uenter ultra modum dissolutus discrimen importat, anagallicum succo ptisanæ ad restrictionem ipsius dabis, lenticulamq; & hordeum frixum, singulas bilibres cũ paleis & furfure præbebis in cibo. Ad ultimum, partes quæ in causa sunt, sinapizabis diligenter, sinapizatum cautere ferreo, uel quod utilius creditur cuprino combures, usta curaturus ex more. Potionem quoq; ex antidoto polygresto per dies plurimos dabis, & exercebis leuiter, & ad cibaria ipsius aliquid per partes semper adiunges, donec ad pristinam consuetudinem reuocetur. Insanabiles ualetudines cyclo affirmantur posse curari, id est, insani corroborari, caduci cyclo curati uruntur in capite; morbidi uero, dysenterici, coriagnosi, orthopnoici, strophosi, cyclo curentur in renibus.

De cerebro commoto. Caput .VII.

CErebrum plærunq; diuersis passionibus commouetur, quod his deprehenditur signis; Ambulabit prauus, & frequenter offendet, & toto se corpore commouet. Cuius ista curatio est; Baccas lauri nũero xx. nitri selibrã, rutæ manipulum: quæ omnia diligenter trita, cũ aceto non acro, & oleo optimo rosaceo cõmixta, hyeme calefacies, perunctoq; oleo capite eius & cerebro, uel auriculis, cerebellũ de lauata pelle cõuoluis. Quæ si forte defuerint, farinam hordeaceam resinãq; miscebis, ex quo cataplasma cõfectum cerebro oportet imponi. Præterea ceram oleo cyprino coniungis, & linteolo inter auriculas ad ceroti instar imponis. Sed & reliquum corpus potionibus refouẽdum est. Tres fluuiatiles cancros cõteres diligenter, et cũ duabus uncijs succi cauliũ, addito lactis sextario olei duobus cyathis, pmisce bis, & colatum per os diffundes ad cornu. Quorum si inopia est, mellis cyathos duos, aquæ calidæ sextariũ 1. coquito, ex quibus pastillos facies, & in aqua frigida dilues, & dabis in potum. Præterea si hyeme curaueris, farinã triticeam: si æstate, hordeaceam, aquæ frigidæ adinuicem amuli permixtã in potione præbebis.

De dolore capitis. Caput .VIII.

DE capitis dolore multi authores multa dixerunt. Cuius hæc sunt signa: Tumor circa oculos apparebit, pabulum recusabit, lingua eius & palatum labiaq; tumebunt, quanto uehementius increuerit morbus, tanto exoritur amplius tumor: ambulãtes toto corpore uacillãt, umbrãq; suam uelut odorantes expauescunt. Cuius passionis ex corruptione sanguinis nascitur causa, cum indigestio ciborum naturali meatu intercluso, uel certe derelicto, in cas uenas, quæ circa tempora sunt, defluit, membranamq; cerebri uitiat. Cui sanguinẽ de temporibus oportet minui, & cõtinuo oleo aceto q; permixto caput largiter perungi. Quod si hyems fuerit, hordeum pridie infundes in aquam & decoques, calidamq; in saccellos immittes, iumentorumq; caput fumentando diutius uaporabis. Alij authores tolli de palato sanguinem iubent. Tunc cimoliam cretam ex aceto infusam, & merdã bubulam recentem cum nitro trito miscent, & in cacabo super carbones decoquunt, calidũq; cerebro languentis imponunt, aceto rigantes ne creta astringatur

gatur ad pilos usq;, cum prius calida fumentauerunt caput. Dolorẽ capitis propè ad insaniam ista signa demonstrãt: Quoties graue est, & in præsepio se deponit, lachrymæ frequenter oriuntur, auriculæ stabũt, oculi grauiores erunt, anhelitus creber, aridus pilus, tremores frequentes, tristis aspectus. Quem in primis ab aqua abstinebis ne nimiũ bibat, de utraq; parte colli sanguinem detrahes, caput sicut scriptum est curabis.

De Distentionibus. Cap. IX.

Distentionis quoq; ualitudo ad capitis præcipue causam refertur. Cuius hæc erunt signa: Impediente caligine obscurabitur uisus, tremor & sudor totius corporis insequitur. Quod uitiũ contingit ex aqua, si sudans iumentum biberit: uel ex indigestione cibi, si non dormiat, uel substrictus manserit. Huic capitis membrana distenditur. Quæ passio cæterarũ ualetudinum & fons probatur & mater. Nisi enim inter initia curaueris caput ut animal dormiat competenter, fiũt appiosi, insani, rabiosi, frenetici, cardiaci. Igitur cũ aũal distentiõis ægritudo comprehẽderit, de ceruice eidẽ sanguinẽ tolle pro magnitudine corpis & ætatis. Et si æstas erit, oleo & aceto caput totum ẏ; corpus perunges, & diutissime confricabis, loco refrigerato & opaco incluſum continebis, substernes etiam stercora sicca uel paleas, ut prouocet ipsa mollicies ad cubandum, locum calidum declinabis, nam impedit somnum: furfure uel palcis uel folijs lactucarum reficies. præterea potũ præbebis exiguum: cum cõualescere cœperit, modicis ambulationibus exercebis, ubi idoneum uisum fuerit ad cibaria largiora infusum hordeũ ad pristinam consuetudinem paulatim per incrementa reuocabitur. Si die septimo non profecerit, sanguinem iterum de temporibus emittes, & caput sine intermissione curabis. potionem dabis qua sanãtur appiosi: Nasturcij seminis, appij semis, seminis lactucæ, anagallici, petroselini, aneti, papaueris syluatici seminis uncias singulas, piperis scrupulos 3. croci drachmã unã. Quæ oĩa bene cribrata atq; cõmixta ex aqua temperabis, trochiscos facies, ut habeant non minus quàm singulas drachmas. In dieta unũ trochiscũ in aqua dissolutum per os digeres. quod quotidie oportet fieri donec sanitas redeat. Si non appetit cibũ, singulos trochiscos solutos cum succo ptisanæ quotidie præbebis. Vinũ nullũ dabis. Capitis enim ualetudo sumpto mero deterior efficitur.

De Appioſo. Caput .X.

SI quod iumentum appioſum fuerit, in præſepio incumbit, oculos tenſos habebit, micabit auriculis, uiſus caligınem patietur, & gyrat in circulo tanquam ad molas.

De rabioſo. Caput .XI.

QVod ſi etiam fuerit conuerſus in rabiem, ſic intelliges: Subbito hinniet tanquam ſanus, parem ſuum appetit morſu, uel hominem, præſepia aut ilia ſibi mordicãs rodit: quẽ ſicut appioſum curabis. Prorſus abſtinebis ab hordeo, mollibus cibarijs ſuſtẽtabis. Præcipue tamẽ apiũ uiridem quantum uoluerit præbebis. Sanguinẽ de temporibus aut de ceruice emittes, loco tenebroſo ſtatues, caput eidem huiuſmodi acopi cõfectione curabis: Opopanacis librã 1. reſinæ, terbentinæ aũ uncias 2. galbani unciã 1. reſinæ frixæ uncias 3. maſticis tritæ uncias 2. olei ueteris librã 1. ex hoc ei cerebrum & auriculas confricabis, oleũ tamen ſolum ac liquidum in aures eius ſuffundes. cuius tamen prius quã acopo utaris, ſaccellationibus caput cerebrumq; uaporare te conuenit, & caput appoſito cerebello communire. Potiões quoq; ex trochiſcho ſupius memorato quotidie præbebis, collyrio acri inungis aßidue ut caligo ex oculis poßit auferri. Quæ cura ſi non profecerit, caput & tempora ſub ipſo protocomio ſemiſſe inuris cauterio, quod & ſup uenas tẽporales facies. Plæriq; tamẽ facies ne deförment iumentũ ſolo tabulare palati († confecto) ſani fieri poßent. Feruor enim foci debilitatem capitis tollit, & membranam menti priſtinæ, ſanitatiq; reſtituit.

alʒ † uſto.

De Inſania. Caput .XII.

ALij authores inſanientis iumenti ardentes & ſanguineos oculos et humore ſuffuſos, ſtantes auriculas dicunt uel micantes, ut ad inſtar indomitorũ nec capi poßit, & captum, parietibus ſe illidens conetur effugere. terram pedibus fodiet, et multum ſlegmatis ex ore profundet. quod hac ratione curatur, ut auferatur ei ſanguis de angularibus uenis, de palato, & poſt de cruribus. à cibo eadem die abſtineatur & potu. Alia aũt die aquã frigidã dabis ei bibere. Auferãtur ſtercora quæ in ano eius ſunt, p quatriduũ continuato clyſtere, curabitur uenter, ungetur cerebrum, ſecreto conlocabitur loco

tur loco, accipiet in substantiam porros, & herbam mollissimã, aut mollissimum fœnũ. His potionibus percurandum: pulueris turis drachmã 1. aceti albi sextariũ 1. radicis panacis unciã 1. herbæ saxifragæ uncias 3 ex aqua mulsa per os dabis. Lactis caprini sextariũ unũ defundis in fauces. quod si defuerit, ciminũ rusticũ pondo duo in puluerem rediges, additoq; olei optimi uno ebulo, ex aqua mulsa diffundis ad cornu. Sed cæteris potio hæc aptior creditur: apij unciã 1. iusquiami unciã 1. seminis apij unciã 1. seminis lactucæ uncias 2. papaueris syluestri unciã. quæ oĩa in puluerẽ redacta cõmisces, et unũ cochlearium magnũ ex aqua dabis, uel si cibũ non accipit, ex succo ptisanæ: obscuro et frigido & laxiore loco statues, silentiũq; præbebis ut dormiat. prius tamen oleo ac pice liquida caput perunges, auresq; complebis, tempora etiã munies cerebellare uel fãscijs, mirtam quoq; aridã conteres, & aceto oleoq; miscebis, corpusq; eius totum diutissime confricabis. Solent constringi & obrui stercore ut sudent & dormiãt. Quibus si somnus uenerit, afferet sanitatem. Rabiosum uero iumentum eadem omnia, & maiora ostendit quàm insanum. Nam & alia animalia comedit, & facit ipsa cotagione rabiosa. Plærunq; etiam morsibus intestina sua extrahunt & ineunt fortiter. Quæ ualetudo ex nimia sanguinis abundantia & ardore contingit. Curatur aũt obseruatione & potione superius declaratis.

De Chirurgia. Caput .XIII.

CHirurgia appellatur quodcunq; secatur ferro, uel cauterijs uritur. quæ cum sit omnibus membris aĩalium, præcipue tamen capitis necessaria est medicina. Quodcũq; igitur iumentũ in qualibet parte fregerit caput uel nudauerit casu, sollicite curandum ne indignatio uulneris in neruos cerebriũq; penetrãdo piculũ generet, nec in primo medicamẽtis uti acrioribus cõuenit, sed magis melle curare, cũ ad maturitatẽ uenerint illa quæ fracta fuerant, ossa laxantur, tenta sollerter, et mobili manu uel forficibus eximito. Reliqua fragmenta ossis, quæ asperata sunt ferramentis cædito atq; praedito, ut carnẽ facilius inducãt Nũq enim clauditur uulnus si non raseris, donec sanguis per os ipsius respõdeat. In quo maior est adhibẽda cautela, qa solet in locis ossuosis et cõmissuralibus fistula fieri. quæ cũ euenerit, parumper iniuria afficit uulnus, per quod non sanies, sed humor liquidus emanat. nec unquam deducta cicatrice solidatur. Quod si euenerit, hac ratione curabis.

Papyrum per ipſam fiſtulam traicies, ita ut capita papyri, quæ extra fiſtulæ eminent, ex utraq; parte alligas lino ne cadat, et diebus v. uel pluribus, donec calloſitas fiſtulæ papyri diſtentione turgeſcat, & maius uulneris foramẽ fiat. Tunc ad menſuram uulneris ex fiſtulari medicamento collyrium faciens, ex empto papyro intra fiſtulam inijcies, ut impleatur ex integro, planè ne excidat munies diligẽter. Poſt dies quatuor uel quinq; ſoluis. ſi fiſtula ceciderit, traumatico curabis, quod uulneri ſemper immittes, donec ſpiſſa ſanies & nõ multa in eo loco reperiatur. Cum aũt iam lympidum uideris collyrium, fac pollinem herbi, & thus maſculum tritum æquis ponderibus cum melle decoquito, & plagæ ipſi imponito, per dies plurimos quotidie curato ita, ut deprimas ipſas partes uulneris, quatinus iunctæ citius cohæreſcant. Si grauiter offenderit caput, ut cerebrum uexet intrinſecus, cõtinuo de temporibus ſanguinem eidem oportet auferri, & ſpongiam aqua, ſi æſtas fuerit, oleo roſeo, & aceto æqua parte commixto capiti eius imponi, faſciaq; connecti, & cibos uirides præberi. ſi nec ipſos appetit, quia omnem cibum recuſat, fabam moles & conuertes in pollinem, farinam quoq; triticeam pariter admiſces, et cum mulſa per cornu ad ſubſtantiã animali tam diu faucibus eius infundes, donec cibos uirides appetat, quos aqua marina uel ſalſa oportet aſpergi.

Deauribus. Caput .XIIII.

AVrium ut uicinitate proxima, ita periculi non diſcrepans cura eſt. Quæ ſi caſu aliquo fuerit à radice contuſa, & collectionem fecerit, eam cum maturauerit, ſcalpello ſecato, & pus finito fluere. tum linis aceto acerrimo & oleo per triduum, quarta die traumatico curato donec ſanetur. Etiam ſi cartilaginem uexauerit, eiuſdem medicinæ obſeruatione proficiet. Si uero à radice auriculæ, uel cõmiſſura capitis tumor magnus cũ duricia extabit, ex fœnigræci & lini ſemine & tritici polline cataplaſma imponito, maturatam collectionem ſcalpello ſecato, ita ut inferius plaga ſpectet, quatinus humor per prona decurrat. Vino, oleo, & ſale mixto infuſos lemniſcos inducis, & uulnus per quatriduũ fouebis poſt traumatico uteris. ſed difficilis cura eſt, quia fiſtulæ in talibus locis frequenter oriuntur. quæ ſi euenerint, ſupraſcripta curatione curãtur. Si tamen ægritudo uulneris ulterius etiã poſt medicamenta procedat, uicinæ urendæ ſunt partes, & cauterio in

ipſis coll

ipſis collectionibus inſigenda ſunt puncta uehementius, ut et cutis et cauſa perrumpatur interior. poſt ſolerter uſta curanda ſunt. Non enim auricum eſt negligenda curatio, ne ex dolore numio generetur inſania. Primum purganda eſt auris diligenter intrinſecus, ut auferatur quod dolorem mouet, aut lædit. Si nihil inuenitur, ſpongiam nitro & aqua molliter infundes et dilues, unamq; noctem intra auriculam infuſam ſpongiam manere patieris. Die tertio nitro & aqua calida fouere incipies frequẽter et diu, donec dolor recedat. Quod ſi aqua fuerit ingreſſa, oleũ uetus & acetum æquis ponderibus adiecto nitro in aurem mittito, & ſuccidã lanam ſuperimponito. Si uulnera fuerint lyparem auribus inſeres & curaſti.

De pilis qui naſcuntur in oculis. Cap. XV.

QVodcunq; iumentum in oculis tritiacem patietur, id eſt, ut pili aliam palpebram urentes lachrymas moueant, uiſumq; conturbent hac ratione curatur. Non longe a pilis ab interiori parte ſcalpello plagam dabis in cute palpebræ, poſt forpicibus per longũ ad menſurã oculi faſciolam præcides, et impoſitis fibulis conſues palpebram foris uerſus, ut oculus ſine deformitate recipiat uiſum & gratiã naturalem. Tũc uero optimo oleo, necnon etiam muria infuſam ſpongiam ſuperpones, & oculũ faſciabis. Poſt die quinto ſoluis, tunc intrinſecus oculum collyrio curabis. deforis uero tetrapharmacum impones, nõ prius fibulas ablaturus quã duxerit cicatricem. Nihilominus & cadentibus fibulis, collyrij cura non deerit, ne carõ rurſus ſuperflua excreſcat. Sed plæriq; adhibent cum deformitate cõpendium, ut partem quæ prominet ad menſuram naturæ forpicibus amputẽt, puſca quæ frigida ſunt propter fluxum ſanguinis foueant, oculum collyrio intrinſecus curent, ne indignationis neceſſitate lædatur.

De ſuffuſione oculorum. Caput. XVI.

SVffuſio ſicut hominum, ita iumentorum impedit uiſum, cuius tria genera ab autoribus indicantur: Stenochoriaſis, plotochoriaſis, hypochoriaſis, græce papula nũcupatur. Stenochoriaſis dicitur, cũ conſtringitur uiſus et uires amittit. Quæ hac ratione curanda eſt, ut ſanguis de temporibus auferatur: radicẽ quoq; feniculi, et herbam celidoniam uel rutã decoques ad tertias, et cotidie ex ipſa aqua quantũ manus patitur, oculus foueatur. Inun-

ges etiam collyrio opobalſamo, quod ſuffuſionibus prodeſſe conſueuit. Aduerſus infeſtantes pilos tertia cura eſt, ut leni tenuiq; cauterio genæ quæ procreuerint inurantur, quo facto, ducta cicatrice conteritur pellis, & palpebra alterius eleuata à pupilla curſu pilorum arcet iniuriam. Platochoriaſis autem eſt cum ſe ultra naturalem modum pupilla diffundit, & eripit uiſum, nec curari ullatenus poteſt. Nam ſicut oui uitellus caſu aliquo diſruptus in priorem formam coire non poteſt, ita ſemel pupilla diffuſa recipere non poteſt uſum uidendi. Quod euenit equorum ſudore dum membranula quæ cõtinet lumen, indignatione caloris diſrumpitur: uel certe ſollicitudo longi itineris ad indignationem iumenta compellit, aut læſum oculum dominus curare neglexerit. Quod cum accidit, oculus uidetur incolumis, nullis lachrymis, nullo ſanguine, nulla indignatione prodit iniuriam, ſed uiſus tantum declaratur indicio, quod in pupilla ipſius imaginem tuam tanq̃ in ſpeculo uidere nõ potes. Hypochoriaſis autem à capitis humore deſcẽdit, & in uno oculo ſeſe primo oſtendit, poſtea etiam ad alterum tranſit, Intelliguntur autem humore uel lachrymis. Continuo ſanguinẽ ei de ſupercilio uel de ipſa parte temporum detrahes, fomentabis ex tepida aqua, in qua radices feniculi decoctæ fuerint cum ruta. Preterea inunges collyrio opoponato & opobalſamato. Quod ſi inſtiteris medicinæ per lachrymarum curſum conſueuit ſæpius caligo ſanari. Temporales quoq; uenæ cauterijs inuruntur, & meatum humoris excludunt.

De paracentheſi in oculis. Caput .XVII.

Quod ſi uis paſſionis intulerit cicatricem, diligenter attende quo colore ſit membrana, quæ appoſita pupillæ impedit uiſum: ſi auroſo colore fuerit, inſanabilem ſcias. Si candida nimiũ, etiam noueris nõ poſſe curare ipſam. Si uero ſpiſſa fuerit colore oleagino muco ſimilis, per paracentheſim ad hominũ ſimilitudinem, cum fuerit maturata curatur. Iumentum igitur pridie temperabis à cibo, uel potu maxime prohibebis, in loco molli elides, caputq; eius & ceruicẽ apte collocabis, ita patentẽ oculũ facies, ut claudere nõ poſſit. deinde ab ipſa fronte paracentheriũ inter tunicas oculares ſubijcito, ne pupillam tangas, aut aliquid lædas interius, ſed ipſum albũ de ſupiori parte ubi hypochiſis poſita eſt, capitello paracẽtherij deorſum de-

primis

primis ad palpebrā inferiorē ſubtilitr. Quod ſi depoſitū fuerit, nō prius pa racentherium eximas, niſi clauſum oculum penicello calido diutiſſime uaporaueris, ſolet enim reſilire. Quod ſi ita euenerit, reprimito, donec ita componatur ut reſilire non poſſit. Cum itaq; intellexeris claritatem pupillæ ſine ullo obſtaculo hypochiſis, tunc eximes ferrum, & inuenies aĩal uidere. curabis ſic. Ex oleo roſeo & oui albo anacollima facies, lanam infundes, & ſuper oculum curatum impones, ac deſuper faſciabis. Caueto ne ipſa die manducet, & moueat oculum agitatione maxillæ, ſed tamen ſi uoluerit bibat. Altera die ſoluis & calida fomentabis diutiſſime. deinde fœnugræci ſuccum in oculo ſubfundis, & rurſum anacollima ſupradictum ſimiliter imponis, faſciabisq;. Quod cum per triduum, aut quatriduum feceris, oculum ſoluis, & fœnigræci ſucco fomentabis, ex melle optimo attico unges donec cicatrix ſe confirmet & oculus.

De oculo lunatico. Caput. XVIII.

Est aliud uitium eiuſmodi, ut interdum oculo album inducat, interdū lympidet: ex qua paſſione lunaticum oculum ueteres nominauere. Cuius iſta curatio eſt, ut de ipſa parte temporum detrahatur ſanguis, interpoſitis diebus ſub oculo. Nihilominus ſanguinem oportet minui. Cotidie quoq; calido fomento oculum curabis deforis, Intrinſecus autem inunges collyrio thermantico et acerrimo per plures dies donec recipiat ſanitatem. Si nihil ex hac ratione profecerit, uenas ſuperiores in temporibus ſupra ipſum locum qui ſuſtinet paſſionem, diligenter perquires & inures, ut humor noxius poſſit arceri.

De ſtaphylomate oculi. Caput. XIX.

Quodcunq; iumentum in oculo habuerit ſtaphyloma, incurabile eſt; talis tamen curatio conſueuit adhiberi; De ſub oculo ſanguinem ei detrahes, & fomentabis calida cum radicibus fœniculi & rutæ decocta, inunges etiam collyrio non ualde acri, ſi uulnus fecerit & deplanauerit, ex ſucco fœnigræci fomentabis, & inunges collyrio leni, quod facit ad tunicas ruptas, donec ſe cicatrix cum planitie claudat, tunc uteris acriori collyrio, & per dies plurimos, donec quæcunque pars æquari

æquari possit ad naturæ similitudinẽ, cõpleaturq; ut nõ deformetur obtulus.

Ad album de oculo tollendum. Caput. XX.

SI casu aliquo aĩal oculũ impegerit, aut cõfricauerit, uel ex percussura læserit & albũ induxerit, etiã si totus oculus præclusus sit, tamen expimẽtis hac ratione probatũ est cito posse curari. Hederam colliges terrestrem & in pila mundissima diutissime contundes, succum exprimes, ex hoc animal inunges; potestate medicaminis ĩjuis desperata, consumitur albugo. Sed si terrestrem hederam nõ inueneris siue baccas hederæ siue fõlia contũdes, & succum expremes, & ex eo succo inunges. Si hoc quoq; difficile uidebitur, aut morosum, paululum aquæ frigidæ cũ fõlijs hederæ diutissime cõtundes, succum exprimes, & per siphonem ei in oculum desundis. Quod cum per dies plurimos tam mane quàm ad uesperam feceris albũ omne tolletur. Sed si uinũ miseris optimum & recens efficacius curata sanat.

De suffusione curanda per nares. Cap. XXI.

ALiqui authores dixerunt, si dexter oculus suffusionẽ susceperit, uel album incurrerit, dexteram partem naris, si sinister sinistram diligenter inspiciet: in ipsa callositate narium fõramina subtilissima inueniet, quibus tenuis inserenda est fistula, per quam ille qui curare debet os plenum uino insufflet, ut merum per fõramen illud penetret. Quo facto oculus incipiet lachrymare. Velocius autem proficiet. quia per interiores uenas meri uirtus ad oculum penetrat.

De diuersis passionibus oculorũ. Cap. XXII.

IVmentum in oculo in osse percussum, si tumorem fecerit durum, callosum, & ossillagini similem, hac ratione est curandum: Deiecto animali contra causam ipsam, cutem aperito, & ossis cisorio gingiuulam, uel cartilagnẽ uel os quod ex se excrescere cœperit, cædito, ut deplanes ad similitudinẽ partis alterius. Si apte deplanaueris, aceto et oleo linteolis uel licinio addito, locum ipsum comples, & fasciabis. tertia die solues, & similiter curabis p dies .5. donec feruor desinat. post traumatico uteris. Catastolico quoq; medicamẽto libraturã cutis consumis, quam diu lympidum uulnus curetur et adæquetur. Quod si ipsum os concarnari non potuerit tam diu cotidie eradicato:

dicato donec sanguinet atq; concarnet, ita ut medicamenta congruentia uulneri imponas. Quod si post sanitatem causa eadem crescere cœperit, punctis cauterio subtiliter urito. Oculorũ epiphora infra oculũ detractus sanguis emendat, si usq; ad sanitatem melle optimo inungatur assidue. Preterea prodest eidẽ passioni; myrræ põdus denarij unius, crocodili stercoris semiunciã, salis armoniaci semiunciã, sepiæ ossiũ semiunciã, mellis attici cyathos 2: ex quibus omnibus tunsis atq; permixtis oculũ perunges. Magnæ lippitudini adhibetur tale remedium: Murre troglo ditis unciã 1. thuris masculi, croci siculi, limpidis cipriæ, æris usti, aã uncias 2. teres simul, consparges & cernes, aquæ cœlestis, & falerni uini, mellis attici adijcies quantũ sufficit, in uase uitreo condes, & cum necesse fuerit uteris. Si casu ciliũ ruperit, fistulam dabis & mannã thuris cum ouo impones. Discutit cicatricem oculorũ eiusmodi compositio: Spicæ nardi unciã semis, salis armoniaci uncias 3. catimiæ unciã semis, croci unciã 1. piperis semiunciã in puluerẽ conuertes & uteris. Albi uitia detergit ista curatio: Sepiæ marinæ ossis rasi ʒ decem, croci ʒ duos, salis armoniaci scrupulos 2. myrrhæ, crocodili stercoris scrupulos duos. Item, album siue glaucoma emendat: uini amenij ueteris sextarij tres, gariofili sextarius, mellis unciæ tres, quibus omnibus decoctis uteris. Album tollit si ex humore uel percussura euenerit: Sandaricæ unciæ 2. ossis sepiæ combusti unciæ 4. piperis albi semiuncia, salis armoniaci unciæ 2. cum melle permixtis. Cicatricibus oculorum medetur ieiuna saliua, si cũ sale mandatur in ore, & expuatur in oculum. Sal quoq; tritũ cũ osse sepiæ, & sinapis agrestis semine. Collyrium nardinum; opopanacis scrupulos 2. uiolæ uncias 2. spicæ nardi, cassiæ, marrubij aã semunciã, croci siculi unciã semis, olei semiunciam & scrupulos 4. piperis albi uncias sex, gummi scrupulos 5. Item alia confectio collyrij: Erugnem eris & salẽ optimum æquis ponderibus & aceti quantum sufficit musces. Necessaria compositio; rutæ scrupulos 4. thuris masculi, stercoris columbini, murium, olei, croci, mellis, catimiæ, olei rosati aã scrupulos 4. diligenter trita miscebis & uteris. Si uero oculus ictu uulneris insanabilis redditur, & (ut Mulomedici dicunt) canchremata fecerint, ne periculum mortis incurrat, erui pollinem cum oleo rosco & ouo simul immittito. Cũ purgatum uulnus fuerit, cum melle attico inungito. Sunt & alia multa collyria, quæ quia eandem uim, easdemq; species continẽt, enumerare superfluum duximus.

Dd ſtrumis iumentorum. Caput XXIII.

PLærunq; ſtrumæ, uel parotides, aut ſcrophulæ iumentorum guttur infeſtant, & fauciũ tumorẽ producunt. Nã & ſubrecto ſunt capite, et tanquã ab ſtranguria præfocantur. Hos primũ fomẽtis calidis, et cataplaſmate ex polline hordeaceo & reſinæ uncijs tribus mero ualido coctis, curari expedit: & cũ collecto fuerit maturata, ſcalpello ſecari opus eſt, & quicquid collectũ fuerit emittere, et aceto, et ſale, & oleo infuſos lemniſcos ſubijcere. cæteris quoq; diebus traumatico, et medicamẽtis aptis ſollerter curare ſi uulnus pateat, dũ ſanetur. Nã in his locis ex præcluſione cito ſolet fiſtula fieri: quæ ſi euenerit, ut ſupra demõſtratũ eſt, papyro & collyrio poterit perſanari.

Deglandulis. Caput XXIIII.

GLandulæ quoq; ãi.alibus, et præcipue pullis, uſq; ad periculũ interdũ moleſtæ ſunt, et in morbũ tranſeũt aliquãdo. quæ inter maxillas inferioresq; fauces naſcũtur, et ad ſilitudinẽ pillularũ maiores, aliæ uero minores cõnexæ ex carne obdureſcũt, et tumorẽ ſine doloribus faciũt. Quæ inter initia perũctæ oleo, picula perfricari ſolẽt, uchemẽtiusq; manibus corrũpi, et ita uelut uaneſcẽdo ſanari. Quod ſi excreuerint amplius, deiecto animali, ita ut per mediũ ſecentur ſcalpello ſubtiliter cũ radicibus eximũtur, ne aliqua uena tangatur. Quo facto, aceto & oleo cũ ſale, medicamentisq; ſuperius declaratis ſananda ſunt uulnera. Plæriq; urenda dixerunt. Sed ſi paruæ ſint prodeſt, cæterum maiores execandæ ſunt ferro.

De pullaribus. Caput .XXV.

DVm caput pullorum calefecerit prima dentitio, inter gingiuas atq; maxillas tumor, collectioq; generatur, quæ pullaria uocãtur. Cuius paſſionis tanta tenſura eſt, ut mãducare uix poßint. Sed cataplaſmatibus ſtudioſißime maturãda ſunt, deinde ſcalpello aperienda, poſt ſale et aceto & oleo curanda. Plæriq; etiã, cũ ferro exemptæ fuerint glãdulæ, propter ſanguinis fluxũ locauri debere præcipiũt, poſt ſale & oleo octo diebus urun tur, nec nõ ex nitro et aqua calida diluũt. Si nitri inopia eſt, lotio calido aut lixiuio utũtur, Deinde uinum & oleum & farinã de eruo imponũt per triduum, conſequenter de uino ac oleo, & farina hordeacea, et melle percurãt. Adentes, quæcunq; plaga fuerit aut ſtrumæ uel parotidis, glãdulæ, quæ tol

luntur

luntur licio medicamento, uulnera percurari ita, ut de mali granati ſicci pulueris aſperſus, celeriter adferat ſanitatem.

De fiſtula maxillæ, Vel de conficiẽdo collyrio fiſtulari. Caput .XXVI.

SI ex aliqua huiuſmodi curatione iumentũ fiſtulam in ore fecerit, hac ratione curabitur: papyrum inijcies in fiſtulam, ut pars eius in ore extet, quam lino diligenter ligabis ne poſſit elabi: pars uero foris exeat, quæ nihilominus conſtringenda eſt lino ne cadat, triduo permaneat, quarta die papyrum eximes, Collyriumq; ad longitudinem & cauaturam uulneris ad arctum fiſtulæ ſubijcies, & ne forte labatur, faſciabis locum, ita ut ad mãducandũ poſſit maxillas agitare: tertio die ſolues. Si fiſtula ceciderit, diebus ſeptem unguento traumatico curabis. deinde collyrium ex melle & erui polline decoctum ſubijcies ad plenitudinem foraminis diebus plurimis. Ad ultimum, anapleroticum ipſi uulneri medicamen imponis, donec omnis plaga, ducta cicatrice, ſolidetur. Fiſtulare aũt collyriũ hac ratiõe conficies: aniſi unciã 1. ferulæ unciã 1. ærugnis æris unciã 1. battituræ calcetis unciã 1. cimini ſemis unciã 1. teres cũ aceto acerrimo, et ſecundũ qualitatẽ uulnerũ, cũ uſus exegerit, collyria formabis.

De expoſitione fiſtulari. Caput .XXVII.

FIſtulæ naſcuntur, quoties neruus, aut cartilago, aut os negligentia uel impitia curantis, ex plagæ alicuius tabido humore uiciatur. Tũc enim quæ commeauerit adinſtar cuniculi carnem indurat & incallat, & fit fiſtula, quæ nulla ratione ſanari poteſt, nec aliquando coire, nec ſolidari, niſi penitus eximatur. Huius à diuerſis autoribus traduta eſt diuerſa curatio. Alij enim ſcalpello reſecari & apiri iubẽt, et ſtringotomio decarnari, medicamẽtisq; acerrimis cõſumi, et ſic poſtmodũ uulnus ad cicatricẽ coire. Quod cũ laboris ac diſcriminis habeat plurimũ, minus tamẽ prodeſt. Alij uero cauterio omnẽ fiſtulam inurendã, uicinasq; partes eius punctis feruentibus prærũpendas eſſe duxerũt, quatinus per ignẽ callоſitate ſubmota, aſtalticis medicamẽtis uulnera ꝓcurẽtur. Sed melius eſt fiſtulã, ſicut ſupius declaratũ eſt, papyri iniectiõe curare. qa neq; neruus, neq; uena, neq; cõmiſſura uexatur. Nã ſcalpello uel cauterio ſæpe fit cauſa deterior, et ꝓiculũ creãt. Collyriũ uero

omnem

amnẽ callositatẽ fistulæ de alto à radice eius eximit. Quod si os fuerit uexatum quod oportuat radi patens uulnus, per medicamenta curam nõ potest impediri. Si uero in alto tabes aliqua uel neruus aut cartilago remanserit, ex eodẽ collyrio puluerem facies, & frequenter injcies. Omnia enim uulnera elympidat atq; persanat.

De tumore fauciũm uel capitis. Cap. XXVIII.

INterdum ad similitudinem synanches animalibus fauces & caput interius intumescunt, adeo ut bibere aut manducare non possint. Cuius totum & os & lingua, aqua calida fomentatur, & taurino felle perlinitur. Potio autem datur huiusmodi ad cornu: olei ueteris libras 2. uini sextariũ 1. cõmisces quoq; nouẽ caricas cũ nouẽ capitibus porrorum, decoques, & diligentissime conteres, & in aqua ipsa nitrum alexandrinũ tritũ quantum sufficit misces, & ex his omnibus potionem mane & ad uesperum heminas singulas dabis, ut tumoris ipsius relaxetur ac mitigetur asperitas. Manducet autem herbam uiridem, aut qđ melius est pascatur. Quæ si defuerint, farinam de hordeo facies, cui nitrũ admiscebis, & sic apponis. Fœnũ quoq; mollissimum eliges; quod nihilominus nitro & aqua cõsperges, sanguinem non detrahas nisi forte de palato, despumes, cum cœperit conualescere, nitrum tunsum & cribratum, pulueres de radicibus cucumeris asinini syluatici cõmisces & uini sextariũ, cochlearia puluerisipsius iunge, ut huius potionis ui resoluto uentre purgetur. Alij authores tumorem capitis ac lingue uel fauciũ, etiãsi obdurauerit, ita festinantes propter periculum curare nituntur: lapides molares plures igne succendunt, cum candere cœperint, caput æqui cooperiunt, & uas plenum lotio sub ore & naribus supponunt, & per uices singulos candentes lapides in lotium immittunt, ut ille uapor ac fumus à calore lapidum concitatus, os equi & nares impleat, et fuste transuersum, ut apertum os habeat debet accipere. Quod cum diutissime feceris, aquam marinam calefacito, uel certe salem in aqua dulci miscebis, fouendoq; dissoluis, addito aceto acerrimo, caput eius & os & ginguas diutissime confricabis. Postea fimũ bubulinũ cum acri aceto miscebis, & tepefacies, ex quo caput totum frontemq; & labia perunges. tunc farinam hordeaceam cum aquæ tepida sufficienter pro cibo dabis & potu.

Si exple

Si ex pletura sanguinis fauces tument. Cap. XXIX.

QVod si ex sanguine tumor ille indignatiõis euenerit, ita intelliges, si uenis tẽsis obturabitur *halitus, et oculi sanguinei apparebũt, cui de temporibus si non tumebunt, aut certe de palato si ibi indignatio nõ erit, sanguinem oportet auferri. cretam cimoliam duabus partibus & tertiam partẽ cretæ nigræ, ex uino austero tẽperabis, & dũ caletillinis caput. als auditus.

De intomatis. i. de Tuberibus. Cap. XXX.

SCiendum est autem tubera in corporibus iumentis frequenter excrescere, quæ græci intomata uocãt. horũ uariæ q̃litates & diuersa sunt noĩa. Stechatoma est tuber q d̃ in se adipem uel pinguedinẽ cõtinet. Melicæris est tuber in quo caro inspissata, quo modo in uerrucis inuenitur. Aneutrisma est tuber in quo sanguis cõspiratus uberis uenæ similis inuenitur. Acterooma est tuber in quo farinosa cõgeries repitur. Ganglion est tuber quod fit ex duplicatione nerui, similis tubero cum dolore immobili. Horum omnium una est curatio. Iumentum colligatum deponitur, & contra locum causæ sagitta aut scalpello in longum dextra ac sinistra pro mensura tumoris aperitur, ita ut media fasciola cutis, quæ supra tuberũ est, intacta permaneat. Post egestis uel euersis omnibus quæ tumorem mouerant, medicamentis cõpetentibus, ea quæ supra declarata sunt, producitur ad cicatricem.

De lingua incisa. Caput. XXXI.

SI iumento lingua fuerit incisa, statim cum fibulis consuito, deinde uino lauato, post gallam tundito & puluerem cernito, ex eo imponis donec sanetur: cui dabis fœnum mollissimum concisum, & pro hordeo furfures. Alij postq̃ fibulas acceperint linguaq; uino fuerit elota, mel imponendum esse duxerunt, ut plagam purget & curet. Ad ultimum ex malo granato puluerem iniecerunt.

De gingiuis & dentibus. Cap. XXXII.

SI iumento loculamenta dentium. i. gingiuæ uel dentes doluerint, hijs dignoscitur signis: hordeum solidum glutiet, macescit, saliuarium plurimum effundit, gingiuæ intumescunt. Cretam cimoliam cum aceto acer

rimo macerato, & calentem extrinsecus maxillis inducito, ne minus quinq; diebus: gingiuas autem interius cum puluere corticis mali granati, & melle tertia die diutissime confricato donec egesta sanie conualescat. Quod euenit, cum humor acrior ex capite, in maxillarum defluxerit uenas.

De osse fracto. Caput .XXXIII.

QVod si animal iuxta collum uel molares, uel alio oris loco os fregerit, ut morsum claudere non possit, et apertis dentibus horreat propendentibus labris, continuo calida fomentabis, & labrum & quæ sunt disrupta componis, fasciola tenuissima aceto & oleo madefacta diligenter unam partẽ, deinde alteram cõpingis ad locũ, & siliter fasciato, ne iterũ dissipetur: Cui & †corbem cõstrictam oportet imponi, ne deprauet dentes & labia. Cum solueris ad curandum, manu quæ ante composueris continebo, furfurem & farinam hordei mixta in cophino ad manducandum dabis, ita ut quamdiu manducat, manus tua à loco quem continet non recedat. Cum iam manducare noluerit, offerto ei aquam ut bibat. Cum biberit curato similiter, ut supra scriptum est. cui et succum ptisanæ conuenit dari, si minus fortasse manducauerit. Quem tali obseruatione per dies quadraginta curatum restitues sanitati.

al: †crumenã

De cartilagine narium si sanguis fluat. Ca. XXXIIII.

IVmento nariũ cartilago si corrupta sit, & sanguis reprimi non possit, spongiam aspram & thuris masculi pollinem commixtum impone ad locum qui læsus est, et si uulnus factum fuerit in cartilagine, hac ratione curato. Interdum animal despumatum remissus semel de palato sanguis nõ potest reprimi, propter quam necessitatem, sicut supra scriptum est, in loco in quo sagitta ruptum est palatum, spongiam imponis, capútque eius sursum constringe, & aqua frigida renes cerebrumq; testiculosq; perfundis. Quæres si tardius subuenit acatiam nigram & thuris pollinem æquis ponderibus ex aceto acerrimo temperabis, totumq; caput illinies, donec sanguis ipsa constrictione claudatur.

De palato, si uena se nõ clauserit. Ca. XXXV.

MAture piculũ creat cũ incisa uena claudi nõ potest in palato, sed cõtinuo sanguis profluuiũ inhibetur, si aut candẽti cauterio fuerit meatus ille cõ

tus ille cõbustus,& suspẽsum altius caput. Cũ per nares sanguis desluit,nec potest aliter retineri,coriandrũ uiridẽ sufficienter tundes,succumq; eius expreßũ,substricto equo,naribus infundes,frigore naturali uenas ptinus claudit: chartã etiã et lanã cõbures,ipsumq; puluerẽ p fistulã insufflabis naribus

De genere & qualitate mucorum qui per nares fluunt. Caput .XXXVI.

MVcorum etiam qualitates, qui per nares effluũt, conuenit nosse,ex quibus genus passionis ostenditur, & causa cognita facilius curari potest. Mucus lympidus cotidianus est, & nisi minus fuerit,non debet esse suspectus. Crassus autem & candidus à cerebro desluit, & admonet ad medelam capitis festinandum. Rubens,tenuis,frigidus,ueteris perfrictionis prodit iniuriam. Propter quod thermanticis potionibus calefieri animal oportet. Cæruleus.i. fuscus leuis ab interioribus uenit,q indicat febrẽ.et ideo conueniẽs leptiperisis.i.piretran adhibenda curatio est. Crassus autem,spumosus,& pallidus, à pulmonibus nascitur, qui suspirioso ostendit: quibus difficile,nisi festinatum fuerit,subuenitur. Fabaceus uero à glandulis serpit, quæ celeriter aut eximẽdæ sunt,aut ferro curandæ,ne cõuertãtur in morbũ.

De cuserino.i.cum post cursum sanguis de naribus fluit. Caput .XXXVII.

SAepe sine ictu uulneris animalibus per nares sanguis fluit. quod uitiũ cuserion uocant,quod præcipue contingit, si equus ultra uires agatur ad cursum: omni corpore oleo & aceto perungendum est animal,ac loco tepido statuendum,cooperiendum etiam diligenter,dandaq; opera ut molliter cubet,nec ad deambulãdum cogatur,sed cibo diligentius reparetur. tunc erucæ unciam 1.cum lacte cõteres & per cornu narribus infundes. Quod si eruca defuerit,aristologiæ unciã 1, croci semiunciã cũ uino dulci conterito,& deijcito per nares. Similiter coriandri uiridis succum exprimes & naribus infundes.

De polypo. Caput .XXXVIII.

SI polypus oritur in naribus,præcluso spiramine strãgulabitur,stertet, humidi profluẽt muci,picula passiõis plurima. hæc medicina subuenit. Si prope polypus fuerit,acutißimo excabitur ferramẽto. Curãdũ his

rebus quibus circunciſa ſanãtur. Si uero altius fuerit, cauteriũ plumbeũ quadratũ fàcies, ex quo caleſacto polypũ frequẽter inures, & ſic polypũ ſanas.

De ſiderato. Caput .XXXIX.

IVmentum ſi fuerit ſideratũ, his agnoſcitur ſignis: Labia eius & maxillæ nec non etiam nares eius deprauãtur in parte, ita ut uix cibaria dentibus inlidat. Quæ etiam humoribus plena reperies, & cum uoluerit bibere, os uſq; ad naves demerget in aquam; quia infirma ſunt labia, quibus hauſtus attrahitur: aceto & ſale lingua eius & labia diutiſſime perfricantur, donec ſanguis emanat. Tertia die cauſticum crudũ in illa parte labij imponis, quæ ſentit iniuriam, cũ cautela, ut prius alliges linguã, ne medicamẽti uiolentia noceat. Cum medicamento labia peruſta uideris, aqua lauabis, deinde aceto & oleo fouebis, ſicut alia uulnera, & hac ratione curabitur. Si uero maxillã ſideratam habuerit & tortam, hæc eſt cura: De temporibus partis ipſius ſanguinem detrahis, ſimum bubulum acerrimo aceto permiſcebis, & diutiſſime decoques, & parti temporum ex qua ſanguinem extraxeris, calidũ inducis ſæpius, ut exiccetur & curet, hac uſus potione: Trixaginem, hyſſopum ſylueſticum, origanum, ſerpillum, ariſtologiam, mannam croci pro æquis ponderibus cõtundito atq; cribrato, ex quo puluere plenum cochleare cũ aqua mulſa oleo & uino per narem ſiniſtram ad unam heminã quotidie oportet infundi.

De obſeruatione flebotomi. Caput .XL.

COnuenit de ceruicis curatione dicturo, obſeruationem indicare flebotomi; quia circa ea loca frequẽter operatur. Detracturus ſanguinem animal à cibo abſtinebis & potu, æquali loco conſtitues, tunc locũ ſupra ceruicem alius teneat et adſtringat ad normã, ut uena facilius appareat, Deinde ſupra laqueũ de ſiniſtræ manus pollice uenã deprimas, ne ludat, tum ſagitta tangas. Duæ autem uenæ à capite ſummo deſcendunt, & conueniũt ſe ſub maxillis uſq; ad gulam, inde à geminis uenis inferius quatuor digitis, ferramentum deprimis, ne in gulam mittas, & biſurcum tangas, & iumentũ occidas. Statim ſagittam duobus digitis tenebis, nec plus ferri imprimas, quàm extra digitos eminebat. Nihilominus etiam mediano digito manũ tuã moderãdo ſuſpende, ut ſit leuior, ne uehementius imprimas quàm oportet. quia nõ plus debet quàm mucro deſcendere. Si parum apte profluat ſanguis, iumẽto

fœnum

fœnum dabis, aut aliquid quod manducet. Agitatione maxillarum plus sanguinis uena profluet.

De ceruicibus. Caput .XLI.

SI iumentum ceruicem eiecerit, aut laxauerit, aut certe uertibulas eiecerit, uel extorserit, hac ratione curabitur: Deponito iumentū atq; constringito, & ceruicem eius extendito supra fossam, donec omnia uertibula laxentur. Post oleum uetus & axungiam ueterem tunsam colatāq; permisces, & cum calefacto eodem unguento ceruicem diligenter infundis, in locū reponis, & fasciā tenuem & amplam ex oleo tepido & uino madefactā alligabis ad corpus. Lanas quoq; succidas ex oleo & uino infusas supra conuertes, post regula soleagnijs nō minus quatuor digitis, ita ut tantum spacij sit inter regulas alligatas & cōnexas, & lino constringes. Et si æstas fuerit quater in die suffundis; si hyems, bis. Cum modum fecerit, regulas solues. hoc die quinquagesimo & primo, post unctionibus uteris, donec ad sanitatē perducas. Si tardius confirmabit uires, regulatim & solenniter usta curabis.

De malandria. i. de uulneribus ceruicis. Ca. XLII.

SI iumento malandria de ceruice auferre uolueris, ita facies: Candentia prius cauteria præparabis, deinde ferramento decarnabis, sic, ne neruos tangas, & uenulas quascunque uideris emittere sanguinem, aduris. ut possit cruoris fluxus inhiberi. Caue autem ne cauterijs plus aduras, et indignatione neruorū periculū facias. Post axungia ueteri ceruicem perfricabis, & fascia munies. Sequenti quoque die cataplasma imponere incipies, ablataq; († ferunta) lotio calido fouebis, deinde aceto & oleo dilues, & medicamentis aptis curabis. Si iam uideris cicatricem pilos renouare, puluerem ex canino capite combusto, & adipem suillum recentem permisces, & inducis; ex quo medicamento & sanitas consequitur, & pilorum redit ornatus.

De distillatione ceruicis. Caput .XLIII.

SI ceruix distillationē patiatur, tumidior uidebitur quàm oportet, sed tortem habebit canceraticum cum humore nigro & liquido. Cuius foramina scrutaberis diligenter, ne ulterius inter neruos aut armorsi uum distillationem fecerit. Quod si accidit, pauca hinc difficulter euadunt.

nam his signis discrimẽ ostenditur: stridet de pectore, & per nares humorẽ liquidũ proijcit. hac ratione curabis. Foramina desuper marrubio et sale pariter contuso implebis, atq; calcabis, subter autẽ cataplasmate aposito laxabis. Et si loci cõditio patietur, dieresim dabis ut foras per plagas humor emanat. tertio quoq; die calida urina lauabis. deinde traumatico & pannis lineis lympida & purata iã uulnera sanare incipies, Cuius cõpositio talis est: erui pollinis sextarium, irisillyricæ uncias 2. thuris masculi uncias 2. miscebis, & fãcies cephalicum medicamentum, quo uteris ad consumptionem medelæ.

De dissolutione scapularum. Caput. XLIIII.

QVod si iumẽto scapulæ fuerint dissolutæ, diligẽter inspicias, ne quas inter neruos & cõmissuras pendignes faciat, quod si inueneris quacũq; parte plagas accipere poterit, cataplasmatibus mollire, & scalpello uel cauterio aperire curabis, ut sanies illa atq; collectio defluat. Foraminibus autẽ traumaticũ & linteola sicca dabis. Si quod inter neruos foramẽ factũ fuerit cautissime curato, ne ulterius aut ferrũ aut cauteriũ procedat, neq; putorem neq; putredinem lauis, sed magis siccis omnibus curare festina. Nã omnis humor distillationi præstat augmentũ, Quum incisa uel usta duxerint cicatricem, pro confirmatione in ultimo causticum imponitur.

De armis læsis. Caput. XLV.

SI armus læsus erit, in medio crure utræq; soluẽtur uenæ, et puluerẽ thuris cum eo qui profluit sanguine copiosissime immisto armi lineantur.

Quod si plus profluat q̃ necesse sit, stercus ipsius iumẽti fluẽtibus imponitur uenis & fascijs alligatur. Postero quoq; die quasi apoferesis fit, & ex eisdẽ locis sanguis detrahitur, atq; similis in omnibus cura procedit, Ab hordeo abstinebitur, fœno sustentabitur exiguo per triduum. deinde porri tres cyathos olei heminã miscebis, & per cornu faucibus infundes. Post sextum diem lente ingredi cogatur, & cum ambulauerit, mittatur in piscinam uel flumen aut mare ut natet, cum sparcia & pannis uincto pede, postea firmioribus cibis ad saginam pristinam reuocãdus. Si leuiter dolebit, uino & oleo tepefacto perfricetur in sole: si ualidius dolebit uentum in armũ mittito, atq; pertundito à summa iuba infra digitos octo, ne cartilaginem tangas. Et cũ inflaueris, ferula uel uirga molli armum cædito, sale & oleo perfricato. ipso

die postre-

die postero stracta uteris: cuius hæc erit compositio: similæ sextarios duos, si defuerint pollinis triticei sextarios duos, cum aceto acri & cum tribus ouis miscebis: sed ouorũ solũ albũ mittes: adijcies etiã pulueris thuris unciã semis. Quæ omnia manu subigis, & in armos inducis, & per dies multos armum aqua calida cũ flore fœni fouebis diligenter, ut molleſcat, stractam quotidie imponito, de uino puro armum lauato, Additurus unguentum: baccas lauri selibrã, olei sextariũ, uini boni sextariũ, nitri uncias 3. sed nitrũ et baccas lauri in puluerẽ rediges, & cribrabis. Ex quo in sole, cũ calida armus fomentatus fuerit, inungatur ex tepido, & diutissime confricetur. Post syncrisma ad curandos armos inducitur, & cum melius habuerit natatum mittito. Quod si eiecerit iuxta consuetudinem ad rotam armum reponito, & suprascriptis medicamentis curato. Si non senserit, ultimum est ut uratur. Armi doloris hæc sunt signa: pedem priorem tantum quasi rigidum aforis extrahit (sed conuenit inspici diligenter utrum ex percussura uel casu cœperit eã) & si ex iectura fuerit, prius locis suis reponenda sunt membra, & sic reliqua facienda. Quod si ex humore uel sanguine armi grauabuntur, sanguinem emittis à pectore uel unctionibus uteris.

De genu emoto uel basi. Caput .XLVI.

GEnu uel basim si semouerit ad tormẽtum rotæ uel macine, locis suis eiecta restitues, lanam succidam ex oleo & aceto infusam imponis, et alligabis ex more, tertio die solues fomentabisq;, post resinam induces & piculam, ad ultimum malagma uteris aut caustico.

De fractura articuli, cruris, uel coxæ. Cap. XLVII.

IMpulsu axium uel rotarũ in circo uel in alijs locis uarietate casuum animalibus crura frangũtur, aut coxæ uel articuli, in qua necessitate si extra cutẽ fractura ossis erupit, hoc est, sit exbercen fecerit, difficilẽ noueris et prope insanabilẽ curã. Similis desperatio est, si coxam fregerit, aut †acroceria, aut supra gambam, insanabilis est casus, quia non recipit ligaturam. Si uero fractura sit sine uulnere in his locis, quæ constringi possunt, hac ratione curabis: Primo fracturam recompones, & fascies, mundis scissilibus infusis ex uino & oleo conligabis, Insuper lanarũ munimenta coniũges et regulas circunduces, Iumentũ aũt in cauterio uel in scalis uel insuspenso loco, ut

als. †atrocola.

als ne fracta ra ſtebiliter . loco, ut fractura uelut leuiter commeet, cui quotidie mane & ad ueſperam ſuffundes, tertio die ſolues, & expleta curatione ligabis. Quinto quoq; vij. aut ix. die eadem facies, donec corpus inducat. Poſt hæc adijcies muſcum de uitice, aut ſalicis radicem, & oua cruda quinq;, uerum non regulis, ut prius, ſed circunductis ferulis alligabis. die tertio ſolues & fomentabis, de reſina & axungia perunges: ubi cura profecerit, malagma uel cauſticum inducis, non ante tamen permittis ſtare iumentum quàm dies quadraginta prætereant. hoc autem tempus eſt quo diuulſa uel fracta ſolidantur.

De flegmone, marmore, ſiue mallonibus. Cap. XLVIII.

PLærunq; in genibus, uel articulis aut phlegmon oritur, aut marmora, aut mallones. Quæ uitia ex malo humore generantur, & paſſionem cum deformitate tumoris oſtendunt, Sed iſta diſtantia eſt, quod phlegmon tuber eſt molle, marmor duriciam oſtendit ex nomine, mallo inflatus tuber eſt ſine dolore, quibus recentibus poteſt facilius ſubueniri. Primo lanam ſuccidam ex oleo & aceto induces, contra aquam frigidam & currentem animal conſtitues, Poſt ſine ferro hac ratione curabis: Sinapis & ſalis alexandrini ʒ 4. aceti cyathos 2. axũgiæ ueteris ſelibram, ſimul conteres & induces, poſt diem tertium ſoluis. Si aperturam fecerit, ſpongiam cum aceto & laſere imponis, uulnera ſtiptico curabis. Preterea locum, quem curare uolueris, inducto plilotro decaluas, Radicem filicis & eruum & ficus aphros contundes in pila & induces in panno, per triduum ligatum patieris manere. Alij radicẽ filicis & eruum cum axungia ueteri & aceto acerrimo putant oportere miſceri. Item cineris quoq; de foco uncias ʒ. calcis uiuæ uncias 6. uino ſubigito ad craſſitudinem oximellis, & anteq̃ obdureſcant, tubercula obline. Quod ſi aſſidue in recenti feceris, paſſionis moleſtia ſiccabitur: Si uetuſtiora ſint, punctis ſubtiliter inurantur, ne ui & igne uicientur. Talis quoq; cõpoſitio ſpargere phlegmon aſſeritur. Rhododanes uncias ʒ. bituminis, nitri aſi uncias ʒ. axungiæ ueteris colatæ uncias ʒ. plæriq; dixerunt cauteria cuprino candenti duobus punctis debere prærumpi, & phlegmon effundi, licineo quoq; intorto cũ axũgia, & aceto, & oleo loca, de quibus muſcus eiectus fuerit, ſatiare: per foramina etiam uſtionis lemniſcũ trahi debere, ut quicquid humoris eſt, egeratur. Poſt hæc cataplaſma et fœnugræco, &

co & uino confectum inducis, cũ uſta ceciderint & tumor reſederit, lemniſcum eximis, traumatico curabis, ad ultimum cauſticum inducis. Alij ſagitta pertuſo corio phlegmon effundunt, & lanã madidã cũ aceto et laſare plagis inſerũt, ſic ſpongiã cum puſca acri & laſare ſupra uulnus imponũt: tertia die ſolluunt, lanam eximunt, & tetrapharmaco curant quinq; diebus uel ſeptem. Si uero marmor habuerit, ex quo ualidius claudicet, & uix flectat articulos, inurẽdus eſt leuiter. Cui poſt feruntam malagma, quæ cupreſſina appellatur, oportet imponi. Ex qua curatione ſanitas redditur, & deformitas permanet. Si autem mallon in genibus uel articulis excreuerit, continuo curam adhiberi oportet, ne neglecta paſſione deformitatem tumor augeat, uel obdurationem diuturna conuertatur in marmor. Aperies in pedibus ſiue genibus dextra ac ſiniſtra uel ferro uel cauterio cuprino, ſicut ſuperius declaratũ eſt, lemniſcum traijcies cum aceto, et ſale, & oleo, ut ſupra, cataplaſma imponis, donec feruor deſinat et ſaniem faciat. Poſt purgatis uitijs lemniſcos eximis, et traumaticũ imponis, et ternis diebus interpoſitis ſolues, et medicamentum renouabis, donec ſanetur.

De aquatilibus & ozœnis. Cap. XLIX.

SI aquatilia in articulis uel in gambis fuerint, frigido ferro oĩno nõ ſunt tangenda, ne abundantia humoris iumento diſcrimen importet. Sed utẽdum eſt ſcarificatione ſubtili, et detractione ſanguinis, poſt quæ lauis ualidiſſimis, tam cum aceto quàm cum optimo ſale tunſo, et oleo, uel axungia, per dies quinq; conliganda ſunt loca. Si tardius hæc cura profecerit, utendũ eſt feruentiſſimo cauſtico ut faciat uſtiones. Alia quoq; ratione ſanãtur, ſi ſletam qua trictores utuntur, et ſalem pro dimidia parte commiſceas, lanamq; ſuccidam ex aceto alliges, poſt diem tertium ſoluturus. Si aperturam fecerit farinam hordeaceam ex melle coctam cum lini ſemine & fœnigræco inducis, ad ultimum malagma crudum impones. Præterea atramẽtum ſutoriũ, gallulas minutas, & alumen æquis ponderibus tunſum cum axungia miſcebis, addito puluere mali granati, nitro, & aceto: quæ in commune decocta, uitium ſi adiungatur emendat. ficus ſiccæ cum ſinapi cõtuſæ mixto aceto imponuntur. Poſt diem tertium ſoluto medicamento, ſi tardius profecerit, eadem cura renouatur. Cum melius habere cœperit, alliccem impone articulis. Alij opoponacem cum farina hordeacea coctum in modum cataplaſma-

tis imponunt. Nonnulli fabam fractam in aqua decoquunt, & mixto melle deterunt, & in panno inducentes curant. Ad ultimum malagma cupressinum imponunt. Plures calcem uiuam & cineres ex melle & uino commiscẽt, et ozœnis frequenter imponũt. Ad ultimũ causticо utũtur. Quæ genera curarũ et posterioribus pedibus adhibẽda ueterũ censet auctoritas, usus inuenit, addito sale et aceto cilicijs ozœnas defricare, donec cruor aut tumor emanet. Quæ obseruatio etiãsi nõ persanauerit, sequẽtes tamẽ adiuuat curas.

De pedibus reumaticis siue uentosis. Cap. L.

INterdum reumatici iumentorum, interdum uentosi sunt pedes: quæ uitia nunq̃ tangenda sunt ferro, sed exiccanda per malagmas uel causticum, et aliquando urenda leuiter per uenas, ut cauterij meatus, qui humorem suscipiũt angustentur, et cõstringantur, ut pro tẽpore afferant medicinã. Quia in totũ, etiamsi intercisæ & adustæ sunt uenæ, nõ poterit talis causa sanari.

De impetiginibus. Caput .LI.

IMpetigines quoque in articulis uel genibus inter neruos commißuralibus locis aliquando nascuntur, & fit uulnus simile ragadio, & non facile sanatur, nisi stalticis uel stipticis rebus, non sine alligatura, uel interdum adustione curetur. Malagmas quoq; conuenientes oportet imponi.

De uligine. i. dulcedine. Caput .LII.

VLigines etiã in pedibus, cruribus, unguibusq; uel sub armis aliquando generantur, quas quidam dulcedines uocant, habentẽ similitudinem scabiei. Quæ cum se diffuderint, pedes exulcerant ad similitudinem lepræ, & urgente prurigine animalia sibi partes illas corrodunt uel alternis pedibus confricando uulnerant. Quod uitium à crudo uel putrido humore consueuit generari, & idem curatur detractione sanguinis, unctionibus, & purgationibus uentris, si radix cucumeris syluatici cum nitri puluere miscetur infusa perfauces, humores peßimos purgat.

De podagra iumentorum. Caput .LIII.

POdagra uero nonnunq̃ solet occupare iumenta, cum hominum uitium transit in pecudes: cuius paßionis hæc sunt signa: nec stare potest nec ãbulare, sed si cogatur, claudicat, & sæpe se proijciet, sicut indigesta ex

hordeo

hordeo animalia faciunt, quæ propter dolorem non coquunt cibum, & ideo fit horridum, & corpus eius calebit, uenæ etiam extabunt, natura submissa erit, in pedibus stercus hærebit propter nimiũ eorũ calorẽ, sicut subtritis solet euenire: cui proderit si nõ sinatur accũbere, sed minutim deãbulare & loco sicco, donec sudet, multorũ manibus cõfricandũ est, ut uehemẽtius sudet. sanguinẽ ei detrahes à capite à superioribus uenis, sed nõ multũ. sequẽti die de posterioribus locis detrahes supra talos. tertio de gambis uel de sub ipsis dolorũ locis. Memineris semper parũ oportere detrahere. Aquã calidã dabis in potu, in qua adijcies puluerẽ nitri, & triticeã farinã, pollinẽ quoq; thuris acetabulũ plenũ in uino maceratũ infundis, & triduo per nares singulas cotylas: betas etiã excoques & aquã earũ ad tres cyathos effundes, & exercebis eum singulis diebus, uentrẽ quoq; eidẽ expurgabis ut auferatur humor pessimus, qui descendit in uenas. Hoc genus purgationis adhibebis: thimi acetabulũ plenũ in uino ueteri dulci macerabis, et singulas cotylas per nares eidem infundis, fœnum uiride adponis. Quod si defuerit, ficum nitro aspersum dabis. Si nihil profecerit, castretur, & uitio carebit nam podagra raro uexat eunuchos.

De orthocolis siue stillosis. Caput .LIIII.

ORthocola etiã iumẽta uel stillosa dicũtur, quæ contractionẽ neruorũ patiuntur in pedibus, & de capitibus ungularum calcant, & sunt rigidi articuli, plenas ungulas in terrã ponere nõ possũt. Quod uitiũ nascitur ex enormitate onerũ & labore cõfragosarũ uiarũ. sed hac ratione curantur: sanguinem ei de subcirro uel de coronis detrahes, ungulas hinc compones, pollinem ex hordeo & resina cum axungia decoques, & ter in die perunges: tepidis aquis in qua uerbena decocta fuerit, confouebis, et tota eius crura acopo perfricabis. Post dies quiq; cataplasmabis eũ ex polline hordei & lini semine & fœnigræco æquis ptibus ex uino decoctis cataplasma imponis in omnibus cruribus ante acopo perunctis ab auriculis usq; ad [illegible] quæ loca lanis succidis munies & fasciabis, & ter in die paulatim inducies. Si hoc nõ pfecerit malagmã hãc auriculis eius ponis: armeniaci, galbani, opoponacis, medullæ cerui æ lib. 2. resinæ terebentinæ uncias 2. apocimatis libram, resinæ frixæ libram S. oleũ uetus qd sufficiat, lẽto igne decoques et colabis, ponesque in alutã per dies plurimos oĩbus pedibus, donec sani

dies inducas. Item ſubtritis pedibus prodeſt, picis liquidæ ſelibrã, aceti hemi nam, ſalis librã, hederæ ſolijs quantũ ſufficit pariter contundis, & laboranti quotidie pedes perunges. Molliſſimæ ungulæ hoc uno medicamine, quo potentius nihil eſt, aſſolẽt indurari. lacertã uiuũ uiridẽ in ollam nouam mittis, adijcies olei ueteris librã 1. aluminis iudaici ſelibram, cerælibrã, abſynthij tunſi ſelibrã, & decoques cum lacerto: Cum fuerit reſolutũ, calentia uniuerſa colabis, abiectisq; oſſibus & purgamentis, liquatum medicamen in ollam remittes, & cum ungues indurare uolueris, ungulam ſubradis, & factum unguentum in cannam uiridem mittes, adhibitis carbonibus, prope feruens, per canam inſtillas ungulis: prouiſurus ne coronam tangas aut ranulas, ſi his exceptis, in ſolo & in circuitu ſolidaturus ungulam confricabis. Memineris autem ungulas excreſcẽdo renouari, & ideo interpoſitis diebus uel ſingulis menſibus talis cura non deerit, per quam naturæ emẽdatur infirmitas.

De dorſo confirmando. Caput. LIX.

ANimalium dorſa ut laboris plurimum ſentiunt, ita diligentius ſunt curãda Exceptis enim his, qui deputati ſunt circo, reliquum mulorũ, equorũ, aſinorũq; genus ſub ſellis aut ſagmis ſolo tergo preſtat officium. Vnde laudabilior induſtria eſt, quæ incolumitatem tuetur, quàm quæ cupit læſa curari. Nam diligentia defendit à uitio, ſi centones uel ſaga primũ ſufficientia, deinde mollia imponantur, & lota, atque ad tempus diligenter excuſſa, ne aliquid ſordidum aut aſperitatis inhæreat quod ſub pondere inulceret pellem: tunc ſagmarum uel ſellarum menſura conueniens, & aptã qualitas debet adhiberi. Si enim iſta minora fuerint uel maiora, anguſtiora uel ultra modum lata uel quæ non congruunt, grauiter nocent. Hinc enim colliſiones, ſuppurationes, apoſtemataq; naſcuntur, cum nimis locis inæqualibus premitur pondere, uel diſcentes tracturam mercurius aut ſpina deteritur. Ipſorũ quoq; põdere, etiamſi in ſtratis nulla ſit culpa, enormitas nocet, & ideo temperanda eſt menſura ne inferat uulnus.

De dorſo curando iam læſo. Caput. LX.

QVod ſi dorſum ſedentis iniuria tumere iam cœperit in recenti ſtatim mallonem ceparũ 1. calamos ſiccos unde fæces dependent, in aquam feruentiſſimam mittis, & aliquandiu maceratum, calidum

ſuper eã

ſuper tumorem impones, faſcia conſtringes uel cordiſcum ſuper impones, una quoq; nocte manere patieris abſq; ſuppuratiõe palpabitur tumor. Quod ſi clauum fecerit, farinam hordeaceam cum fõlijs caulium contundis pariter & tepidã impones. Cinerem quoq; cũ oleo miſcebis, & inducis quàm diu clauus cadat: cum ceciderit lyppara utere cum minutiſſimis pannis, uel mel cũ linteolis; cum ulcus purgauerit, licio percurabis.

Si pulmunculus naſcitur in dorſo animalis. Cap. LXI.

SI pulmunculus natus fuerit in dorſo, difficile eſt eum medicamentorum appoſitione ſiccari: ſed ſi paruulus fuerit, cautere, & præcipue cuprino aperiendus eſt, ut ſanies quã colligerat, egeratur: tunc curandus eſt ſicut moris eſt uſta curari. ſed commodius eſt pulmunculum decuſatim ferro ſecare & eximere, ita ut pellem ad modum præcidas, ne cum cicatricem duxerit, inueniatur epidarmus: oleum, acetum, et ſalẽ continuo addis in plagam, & ne nimius ſanguis erumpat, ſtercus ipſius uulneri ſuperponis & colligabis, die tertio fõlia cauliun tunſa cum oleo, & aceto imponuntur per dies quinq;. Cum iam ducere cicatricem cœperit, licio curabitur.

Si uulnus fecerit. Caput. LXII.

SI uero fecerit uulnus, indulgebis otium, ut diligentius curetur, & recepta ſanitas confirmetur indutijs, nec imponendus eſt labor qui reſcindat adhuc teneras cicatrices. Sanatur autem ulcus ſi gallas ſyriacas cõbuſtas cum melle ſuperimponas. Pulueres quoq; corticum pini & flos calcis uiuæ æquo pondere miſcebis, & uulneribus inſpergis. Pillulas quoq; cypreſſi tunſas, & cribratas, et cortices quercus tritos & in puluerẽ redactos mittis. Præterea oſſa ſepiarum & teſtas etiam oſtriarum in puluerem rediges, & æreiquoq; uaſis fuligínem pariter miſcebis, quæ bene tunſa ſi frequẽter aſperſeris, ſiccatum uulnus ducet celerius cicatricem.

Vt pili renaſcantur. Caput. LXIII.

QVod ſi pili tardius creſcũt, uiuã teſtudinẽ ſupra ſarmenta cõbures, et cineres eius in nouũ cacabũ mittes, additis uncijs 3. alumĩs crudi, medullæ ceruinæ qd ſufficit, & uino infuſo decoques & diebus plurimis

rimis imponis reuocare pilos creditur. Puluis de fabis cõbustis, uel de lupinis
als. † uino crudis uel de folijs fici cõbustis †seuo cõmixtus superponitur assidue. Quod si nulla præcedẽte causa decidũt pili, Spica nardi, uuas passas pariter tundes & ex aceto decoques, calidumq; medicamentũ glabro corpori impones.

De denigrandus pilis albis. Caput. LXIIII.

SI album pilum nigrescere cupias, atramẽti sutoricij scrupulos 7. odolaphinis succum scropulos 4. cepi cparini quod sufficit pariter temperabis & uteris.

Vt pili nigri albescant. Caput. LXV.

SI ediuerso albos pilos facere uolueris, cucumeris syluestris radicum libram unam, nitri scrupulos duodecim, in pulueres cogis, heminam mellis adijcies, quibus permixtis uteris.

FINIS LIBRI SECVNDI.

IN TERTIVM ARTIS VETERINARIAE VEGETII LIBRVM, PROLOGVS.

VIomedicinæ me commentarios ordinante, ciuium, atque amicorum frequens querela, accepti operis cõtinuationem suspendit, deflentium ægritudines, mortesq; clamosissimas boum, cum magnopere peterent publicandum, si quid pro salute tam commodorũ animalium scriptum reperiretur in libris. Cedens itaq; familiarium honestissimæ uolũtati, ex diuersis authoribus enucleata collegi, pedestriq; sermone in libellũ contuli. Cuius erit præcipua felicitas si eum nec scholasticus fastidiat, & bubulcus intelligat. Maximo autẽ incitamẽto mihi fuit ipsorũ boum utilitas & gratia, sine quibus nec terra excoli, nec humanum genus sustentari ullatenus poterunt. Cuncta igitur legumina siue frumenta bobus merito aratrisq; debentur: uinearum ipsarum usus

rum usus periret nisi eorũ adminiculis subuehendis carpẽta sudarẽt. Quid de diuersorum onerum cõparatione referamus, dum inter mobilia & quic quid grauius est, absq; uehiculis pene reddatur immobile? Reliqua quoq; animalia, ipsæq; cohortales aues & eorum capiunt labore substantiam. Vnde enim equis hordeũ, unde cibum canibus, unde porcis pabulũ dominorũ solertia ministraret, ni pararẽtur boũ labore frumẽta? Et ne longũ faciã bobus debẽt alimẽta quicquid ali potest. Apud alios genus mulorũ, apud alios camelorũ, apud paucos elephãtorũ licet exiguus usus est, nulla potest natio esse sine bobus. Postremo ut ad prouidentissimorũ uirorum scripta redeamus quorũ firmatur auctoritas iusticiã iumentorum cæde uiolenta derelictis terris ad ipsos derum remeasse consortem. Quid potest laudabilius reperiri quàm ut nomen æquissimum, boum fugaretur interitu? quod dum homicidia fierent permanebat in terris. Duplicem igitur solicitudinem oportet impendi, ut sanitas incorrupta maneat, et ægritudo quæ ex casu uel negligentia siue labore contracta est, competentis medicinæ curetur ratione.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE LIBER SECVNDVS.

DE OBSERVANDA BOVM SANITATE. Caput primum.

VT LONGAEVI ET SANI SINT boues, bubulcum cõuenit prouidere uel dominũ, quatinus frigoribus calidissimo cubili muniantur, & si fieri potest, semper foco uicini sint boues. Quodam enim beneficio naturali eiusmodi animalibus semper ignis commodum est, siue q̃ inutilis & pestifer humor exudat, siue conceptũ ex pastu uel opere frigus expellitur, siue in flammarum halitu interna curantur. Præsepium oportet extructum esse

diligẽter, ne quid pabuli inter pedes animaliũ pereat. Bouile autẽ loco ſicco ſtatuendũ eſt, aßidueq; mundandũ eſt, ita quod quoti die pabulũ adedendũ inutile ſubſternatur, ut boues ſiccius & mollius cubent. Parum quoq; faſtidium eſt cum boues reuocantur ex opere, ut colla eorũ ex uino tepido perfundantur, & diutißime perfricentur. Cum uero de uia uel paſtu redeunt luculenta adhibita, priuſquã deducantur ad bouile, aqua diluendi pedes, ne inhærentes corpori ſordes ulcera generẽt, uel ungulas faciant molliores, uel certe moleſtiam manducantibus, uel inquietudinẽ afferant dormituris. Sed hyeme omni ſolertia frigus eſt prohibẽdum, uelut æſtiuis mẽſibus pura aura quærẽda. Per diẽ igitur ſub umbra, per noctẽ ſub diuo boues ſtare conuenit. Nõ enim pauciores ſi æſtuauerint, quã ſi alſerint colligũt morbos. Preterea unum ouum crudum cum hemina ſalis et ſextariũ uini per ſingula capita ſeptimo diffundi percommodum eſt. Iuuat etiam ſi allium tunſum hircino miſceas ſepo, herbam quoq; uerbenam additam deteras, rutam herbam, etiam pollinem iniungas, & cum uino per os digeras. Cauendũ præcipue eſt ne aut curſu nimio, aut longo itinere fatigentur, uel ullis grauioribus certe oneribus affligantur: nimium enim laßitudinem ſequitur ægritudo, & omne animal eſt debile ſi rumpitur. Aquam quidem iſtius generis animal non requirit nitidiſſimam, nec uſq; adeo læſerit ſi ſordidam biberit. Sed tamen bubulci diligentius eſt procurare ut munda ſemper & optimam bibant. Maxime autem ſtudendũ eſt ut competentibus redundantibuſq; ſaturi ſemper habeãtur et pingues. Omnis enim ægritudo exordiũ ſumit ex macie. Exhauſtũ animal celerius labor frangit, æſtus uexat, frigus penetrat. Non ſolum enim æſtiuis menſibus paſcuum ſufficit ubi frondes diuerſi generis addantur, & minuat uarietas ipſa faſtidium. Hyeme non tantum paleis, ſed fœno quoq; et hordeo, & ſæpius eruo ſaginãdi ſunt boues. Nullus autem uberiores ciborum repudiabit expenſas, qui conſiderare uoluerit boum per inopiam pereuntium quàm cariora ſunt precia. Aduerſum boum morbos non minor adhibenda eſt diligentia quàm equorum.

De morbis boum, & primo de malleo. Cap. II.

NAm equinũ genus morbus q appellatur malleus, diuerſo genere paſſionũ emigrans per plures cõtagione cõſumit, boues quoq; idẽ morbus

bus interficit,sed à diuersis diuerso nomie uocatur,quē plærūq; uulgus ap-
pellat . Hic morbus bouē si quando tentauerit,istis agnoscitur signis;erit pi-
lo horridus et tristis,stupentibus oculis,ceruice deiecta,saliuis assidue per os
fluentibus,incessus pigrior,spina rigidior,fastidium maximum,pauca ru-
minatio:cui si inter initia subuenire tentaueris,discrimen euadet:si per negli
gentiam adhibeatur tardior cura,uetustioris morbi non potest superari per-
nicies roborata. Inter exordia igitur tēdāti boui aduersus oēs morbos potio
ista succurrerit: tres semis uncias squillæ minutatim concisas,preterea ra-
dices teneræ popinum effossas & diligenter lotas cōtondes in pila,& tria ex
hijs pondera addito sextario salis in uini septem sextarios mittes,& per se-
ptem dies per os bobus singulos sextarios digeres. Quod si eo anno aduer-
sus oēs ægritudines desperatas boues stagnare uolueris,incipiente uere.i.ab
idibus februarij quindecim diebus continuis,hanc potionem dabis omni-
bus diebus,quæ usq; adeo salutaris est,ut approbatū sit integro anno boues
sic curatos nullius morbi cōtagione tentari. Talis etiā compositio & morbis
resistit,& uires animaliū firmat;folij caprinis,folij mirti syluestris,folij ci-
pressi aū uncias tres diligentissime detēres,infundes in congū aquæ,& una
nocte sub diuo manere patieris,& inde unoquoq; boue tepefacto per triduū
singulos sextarios dabis:quæ potio ad stagnāda aīalia quater in anno facien
da est ultimis tēporibus ueris,æstatis,autumni,et hyemis. Morbos ægritudi
nesq; depellit.tres uncias baccarū lauri,gentianæ,aristolochiæ lōgæ,myrrhæ,
betonicæ diligentissime detere et misce cū mero,ex quo trinas heminas triduo
iugiter iumēto p os dabis. Spicæ quoq; allij tritæ,cū uino quoq; per nares in-
fusæ purgāt capita iumētorū. oua cruda cū melle iumētorū faucibus inserun
tur,atq; ita fastidiū ac nausia discutitur. Expedit tamen salē pabulis misceri,
Marrubiū quoq; tritū mane cū oleo uinoq; diffundere,thuris puluerē cū me
ro siue per nares inieceris,siue p os dederis prodest. Nec minores medicinæ
bobus horū copia subministrātur. Nam porros,rutā,apium,& herbā saui-
næ si quis large deterat,et misceat uino,ternasq; heminas præbeat ad potan
dum ægrotantibus subuenit Plurimiq; caulē uitis albæ cōcisam atq; serpillū
& squillæ partē in aqua macerāt,ternasq; hemi as per triduū digerū,quæ
potio uentrem purgāt,uires quoq; confirmat. Ad interna autem curanda
præcipue amurca creditur salutaris,si tantundē aquæ misceas,& animal

bibere consueſcat. Sed quia licet ſitiat, potum faſtidiat ignotum. Primo cibi aſperguntur, deinde aqua exigua potio medicatur, ad ultimum pro menſura miſcetur, & uſq; ad ſaturitatem ſitientibus datur. Quocũq; autem tempore, ſed maxime æſtate, ſi boues concitentur ad curſum, aut aluus eorum ad pernitiem ſoluitur, aut febriculæ cõmouentur. Natura enim pigrũ, et labori potius q̃ uelocitati accommodãtũ, uehementer læditur ſi ad opus cogatur inſuetũ. Periculoſum quoq; eſt, ſi ad præſepia ſues aut gallinæ peruenerint. Nam bos cum gallinæ ſimum inter pabula ſumpſerit, ſtatim nimio uentris dolore torquetur, inflatusq; moritur; cui hac ratione ſuccurri cõuenit: Apij ſeminis uncias 3. cimini ſextariũ ſemis, et duas lib. mellis cõmiſces, et tepidũ p os ĩfundes, ac tam diu ambulare compellis, & confricas manibus plurimorũ, donec uentrem potio moueat. Giſni quoq; cum uino deterere, & per os dare creditur ſaluare remediũ. Lixiuiũ quoq; ex arbore ulmi, uel cuiuſcunq; generis ligni cinerem, dũmodo bene coctum, cũ oleo miſcebis, & liquidũ ac tepidũ diffundere per fauces, aduerſus ſtercus plurimũ prodeſt. Si aũt porcinũ ſtercus bos deuorauerit, ſtatim peſtilẽtiam cõtagionis ſolius mallei ſuſtinet morbi. Qui cũ ſemel in gregẽ uel armentorũ uel domitorũ inceſſerit iumentorũ, ſtatim oĩa animalia quæ leuem ſuſpitionẽ habuerunt, de poſſeßione tollenda ſunt, & diſtribuẽda illis locis, ubi nullũ pecus paſcitur, ut nec ſibi inuicem, nec alijs noceant. nam paſcẽdo herbas inficiunt, bibendo fontes, ſtabulo præſepia: et quãuis ſani boues, odore morbidorũ afflante depereunt. Vſq; eo etiam mortua cadauera ultra fines uillæ proijcienda ſunt, & altißime obruenda ſunt ſub terris, ne forte ipſorũ corporum interna ſanorũ contingantur & pereant. Vno quidem uocabulo peſtilentia appellatur, ſed habet plurimas ſpecies, quas enumerare non licet (uel riget): facilius ipſa principia à diligentibus intelligi poſſint. Eſt itaq; humidus humor, quoties per os et nares humor effluit bobus, & faſtidium ægritudo ĩ; conſequitur. Eſt ſiccus quoties nullus humor apparet, ſed animal quotidie maceſcit & fit deterius, nec iuxta conſuetudinem appetit cibos. Eſt articularis quoties interdum de prioribus, interdũ de poſterioribus pedibus claudicant boues, cum habeant ungulas ſanas. Eſt & ſubrenalis quotiens à poſterioribus debilitas appareat, & quia lumbi dolere creduntur. Eſt farciminoſus quotiẽs per totum corpus bobus tubercula exeũt, aperiunt ſe, & quaſi ſanantur, & iterum in alijs locis exeunt. Eſt & ſubercutane

tercutaneus, quoties humor peßimus in diuerſis partibus corporis bobus e-
rumpit & decurrit. Eſt elephantioſis, quoties uelut ſcabies minutæ cica-
trices exeunt extra coriũ, et ad ſimilitudinẽ lẽticulæ. Eſt mania quæ refectis
bobus eripit ſenſum, ut nec audiãt more ſolito, nec uideãt: ex qua paßione ce-
lerrime moriũtur, quãuis hilares pingues q; uideãtur. Hi oẽs morbi cõtagiõe
ſunt pleni, & ſi unũ animal apprehẽderint, celeriter ad oĩa trãſeunt, & ſic
interdũ aut integris armẽtis, aut oĩbus domitis afferũt interitus. Vnde oĩ ſtu-
dio quæ ſemel tentata fuerũt ſegregãda ſunt animalia, et ad ea loca mittẽda,
ubi nullũ animal paſcatur, ne cõtagiõe ſua oĩbus periculũ generet, et negligẽ
tia domini (ſicut ſolet à ſtultis) diuinæ imputetur offenſæ. Euincẽdi tamẽ ſunt,
& exquiſitis remedijs expellendi quãuis acerbißimi morbi. Panacem ſup-
plaſſarijs comparas. Eryngion autem herba dicitur, quæ in littore naſcitur
propeundũ maris, florẽ habet quaſi aureũ uel galbineũ, fo l a eius ſunt qua-
ſi fõlia cardui ſyluestris, inter arenas littorum largißime ſpargitur, has effo-
dies, & in umbra ſiccatas ſeruabis, aduerſus morbũ tam equorũ quàm bo-
um plurimũ proſunt. Ex quibus potio cõponitur iſta: Radicis panacis, item
q; radicis herbæ eryngij ternas uncias, ſeminis quoq; fœni uncias 3. pariter
deteres diligẽter, addisq; farinæ triticeæ ſextariũ, ita ut prius frumẽtũ frãgas
et molas: quæ oĩa de calida feruẽte cõſpergis, et cũ melle uel ſapa no enas of-
fas ſingulis diebus digeres. Præterea ſanguinem marinæ teſtudinis colliges,
& cum uino per os dabis. Quam quia inuenire difficile eſt, uulgariũ teſtu-
dinũ prodeſſe æſtimant. Quod utrũbene opinãtur, uſus uiderit. Nã auctores
de terreſtri teſtudine tractauerunt. Puluerẽ et caßiæ fiſtulæ, necnon etiam
thuris pro æqua parte admiſces, ex eo unã ſemis unciã cum ſextario uini ue-
teris in die per nares bouis infundis. Quod medicamentũ per triduũ facies.
Morbi quoq; quos ſuperius noĩauimus amari ſunt, & nõ niſi amaris potio-
nibus ſuperantur. Nã cõtraria cõtrarijs potionibus curãtur ratione medici-
næ. Ideoq; puluerẽ herbæ abſynthij et crudorũ lupinorũ, herbæ quoq; cen-
taureæ uel peucedani æquis põderibus diligẽter miſces et in ſextario uini ue
teris trina cochlearia ſingulis diebus, additis uncijs 3. olei, per os dabis. Præ-
ſens quoq; remediũ experimentauerunt: radiculã herbæ cõſiligenis (quã alij
pulmonariã uocãt, alij tantũdem radiculã) ſiniſtra manu ante ortũ ſolis col
lige (quia ſic maiorẽ uim habere creditur) tunc ad acum uel acutũ cuprinum

ꝑs auriculæ quæ lata eſt, quaſi in circulo ſignatur, adpremaq́; ut rupta cute leuiter ſanguis exeat. Quod cum ex utraq; parte feceris, medium orbiculũ perforas ad acum, & in eodem foramine inſeres: quod ubi exierit, omnis peſtilentiæ uirus per ipſum defluit uulnus, donec ille ſolus locus, qui deſignatus eſt, putreſcat & decidat, atq; ita animal liberetur. Vſci folia cũ uino trita defunduntur in nares, atq; ita ſingulis bobus, ſiue uniuerſis gregibus cum morbum incurrerint ſubuenitur. Suffimenta quoq; plurimũ iuuant, ſulphur, bitumen, allium, origanum, ſemen coriandri, carbonibus inſperge, & cooperta boum ſupra uas, in quo ſuffimenta incẽderis, diutiſſime continebis, ut fumus os eorum capiat, ac nares impleat, atq; ita ad cerebrum & interna ſalutari remedio penetret. Sed & totũ ſuffimentare percõmodũ eſt, ut ab eodẽ morbo pricies expellatur, et cætera peſtilẽtiæ cõtagio nõ coinqnet. Generalia igitur remedia aduerſus morbos generales contagioſoſq́; retulimus, nunc aduerſus ualitudines, q̃ ſinglis aĩalibus accidũt, nec in alia trãſeũt, remedia ſubiũgem9

De cruditate. Caput .III.

CRuditas plurimum nocet, cuius hæc ſunt ſigna; crebri ructus, cibi fastidiũ, ſonitus uentris, intenſiões neruorũ, oculi hebetes: propter quæ nec bos ruminat, neq; linguã detergit ut ſolet. Prodeſt itaq; ut duos cõgios ubi bibi poſſit digerere per fauces Poſt quos ſtatim braſſicas triginta caules modicas decoques, & ex aceto dabis, ſuſpẽſumq́; aĩal ab alio cibo penitus abſtinebis. Alij cruditate laborantes, clauſos in bouili detinẽt, nec cibos præbent. Præterea lentiſci et oleaſtri cacuminũ ponderis 4. deterũt, et cũ lib. mellis atq; aquæ congio miſcẽt, quæ una nocte ſub diuo mittũt, atq; ita fauci-bus digerũt. Deinde interpoſita hora, macerata infuſaq́; erui 4 lib. obijciũt, ab alio quoq; cibo uel potione prohibẽtur. Nã ſi neglecta fuerit cruditas, uentris inflatio inteſtinorũq́; ſubſequitur, exprimit gemitus, ciboſq́; capere nõ ſinit, nec in loco conſiſtere, decũbere & uolutare cogit, caudamq́; frequẽter cõmouet. De expimẽto medicina eſt caudã iuxta clunes reſticula uel lino uehementer aſtringi, uiniq́; ſextariũ cũ hemina olei tepidũ dare p fauces, atq; ita p mille quingẽtos paſſus bouẽ currentẽ trahere: ſi dolor permãſerit, ungulas eius ſecare, et uncta manu p anũ ſimũ extrahere, & rurſus agere currentẽ. Si tardius proficit, tres partes lauri diu cõteruntur, et cũ duplici aquæ calidæ dantur. Si iſta nõ ualent, mirtæ foliorũ ſylueſtris duæ lib. tundũtur in pila, &

duæ ex calida aqua miſcentur, ac per uas ligneũ faucibus infundũtur. Atq; ita ſub cauda quatuor digitis ab ano pcuſſa uena ſanguis emutatur. Qui cũ ſatis effluxerit papyro ligata cauda reſtringitur. Poſt cõcitatus bos agitur uſq; dũ anhelet. Antæ detractionẽ tamẽ ſanguinis adhibentur iſta remedia: tribus heminis uini, quatuor unciæ cõtriti olei pmiſcẽtur, poſtq; potionẽ cogetur currere; duæ quoq; unciæ ſalis cũ decem uncijs ceparũ aterũtur: mel quoq; decoctũ admiſcetur, ex quo facta collyria longiora nõ parum ualida immittunt in anũ, ut uẽtrem reſoluãt: atq; ita bos currere cogitur. Ventris quoq; & intæſtinorum dolor ſedatur, ſi anſeres natantes, & maxime anates animal aſſpexerit. Nam anas mulos, etiã equinũ genus cõſpectu ſui celeriter ſanat. Sed interdũ in illa medicina cõuenit ſequiturq; omniũ uitiũ, quorum ſignum eſt ſi exuentũ † mutoſumq; uentrem ediderit, ſingulare remediũ eſt cupreſſinæ quindecim, uerbenæ quindecim gallæ diligentiſſime tritæ quantum utræq; ponderãtur tanti ponderis uetuſtiſſimus caſeus, quibus pariter detritis admiſcẽtur uini auſteri ſextarij 4. & in potu dantur, ita ut lentiſco mixtaq; oleaſtri cacumina præbeantur. Si uenter cœperit fluere, & uideris egere corpus et uires capito plerũq; inutilẽ reddit, quia ex cibarijs ad medelam bouis nil peruenit, quod ſic uideris per uentrẽ proijcit quã quod mãducauerit. Quæ cũ acciderint prima die à cibo et potu abſtinẽdũ eſt, ita q̃d nec ſecunda die bibere permittatur, cacumina tamẽ oleaſtri et cannæ ſylueſtris, itẽq; baccæ lentiſci et myrti dandæ ſunt, nec poſt triduũ etiã poteſtas bibendi niſi perparũ cõcedenda eſt. Sunt qui ex fõlijs lauri teneris libr̃ 1. abrotani horteñſe pari portione dererũt cũ aquæ calide 2. ſextarijs, atq; ita fauci bus infundũt, pabulaq; ſupius præbẽt. Aliqui uero 2 lib. ex uinaceis ad fõcũ torrẽt et cõterũt, et cũ ſextario uini auſteris ad bibẽdũ dãt, et cũmerata ſæpius cacũina obijciũt. Q. d̃ſi neq; proluuies uẽtris erit neq; inteſtinorũ dolor recuſat tamẽ cibos et prægrauato capite erit: lachrymæ quoq; oculis et pituita naribus currit, uſq; ad oſſa frons media uratur, aureſq; ferro diſcindãtur, ſed uſturæ igneæ factæ ut ſaneſcant ueteri urina bouis ipſius cõfricandæ ſunt. Aures uero ſciſſæ picula olcoq; curãtur. Periculoſum faſtidiũ bobus ranulæ faciũt, quæ aperiẽdæ ſunt et allio cũ ſale pariter trito ipſa uulnera cõfricãda, ut omnis humor exeat prouocatus. Melius creditur ſi ad acutã cannã execes ranulam, poſt uino os lauatur. Interpoſito unius horæ ſpatio uirides herbæ

uel fron-

uel frondes dantur. Tam diu aũt sustentantur mollibus cibis, donec facta uulnera cicatrices ducant. Si neq; ranula fuerit, & non appetent cibum, allium tritum cum oleo naribus infundes.

De Febre. Caput .IIII.

Bos si febrire cœperit (quod ex uenarum inquietudine, & calore totius corporis uel oris intelliges) una die à cibo est penitus abstinendus, ita ut postero ieiuno eidem sub cauda exiguum sanguinem detrahas, atq; interposita hora trigesima paruos aculeos decoques, et ex oleo ac liquamine per os digeres, eamq; escã per dies quinq; ieiuno dabis. Præterea cacumina lentiũ, uel oliuarum, uel tenerrimum quenq; frondem, ac pampinos, si eodem tempore sunt, præbebis in cibo. Labra quoq; eius deterges ad spongiam, & aquam frigidam ter in die offeres ad bibendũ, ita ut infra tectum bos febriens teneatur, nec antequam sanatus est dimittatur in pastu. Febrientis autem ista sunt signa; lachrymæ profluunt, grauatur caput, oculi semiclausi sunt, labra saliuis madida, longior & cum quodam impedimento tractus spiritus, frequẽter et gemitus. Tussis boum non minus diligenter sananda est quàm equorũ: si recens fuerit, sextarius farinæ hordeaceæ cum uno ouo crudo & hemina passi per os datur ieiuno: gramen quoq; concisum tunsumq; admixta farina fabæ frixæ & pollinis lentis, sextario aquæ calidæ miscetur, agitataq; diligenter per os diffunditur. Veterem tussim sanãt duæ libræ hyssopi maceratæ ex aquæ sextarijs tribus, quod infusum teritur, & cum duabus partibus farinæ miscetur, & per os datur, super quod aqua hyssopi, in aqua decoctum infusum decoctumq; etiam propinatur ad cornu. Porri etiã succus expressus cũ oleo & ipsi febri cum hordeacea farina remedium præstant. Radices quoq; eius diligenter lotæ, & cum farre triticeo contusæ, ieiunoq; datæ, discutiunt uetustissimam tussim. Idem præstat eruum si in pabulis cũ ptisana hordei mollitum, & cum aqua tepida uel mulsa in fauces saliuanti ore dimissum. Suppuratio, quam apostema dicũt, melius ferro aperitur, post cũ expressum pus aut sanies fuerit, sinus ipse, qui eã continebat, urina bubulina calida lauatur, ac linamentis ac stuppis siue linteolis pice liquida et oleo infusis curatur. Qđ si colligari ea pars, ubi est ulcus, non potest, lana candente sepum caprinum aut bubulinum stillatur. Aliquãti, cũ uitiosam partem imunxerint, tunc uri ea ueteri humana lauant, atq; ita æquis ponderibus pice liquida cum ueteri

axungia

axungia incoquunt & liniunt. Sanguis cum ex aliqua neceſsitate ad pedes uenerit boum, claudicationẽ affert. Quod cum accidit, inſpicito ungulã, inuenies eam ultra ſolitũ calere, & uitiatã partem premi uehementer bos non patitur. Sed ſi ſanguis adhuc ſuper ungulas in cruribus eſt, ad triduũ tritiſalis perfricatione diſcutitur. Quod ſi tantũ in ungues deſcẽderit, cultello leniter inter duas ungues aperies, & mundabis deintus, et poſtea ſtuppam ſale atq; aceto infuſam applicabis ad ſolũ, ſparta opere calceatur, maxime quæ datur operantibus, & in aquam non mittat pedem, ſed ubi ſiccum eſt ambulet. Qui ſanguis niſi emiſſus fuerit ſaniem creabit. Quo ſuppuratio etiam curabitur. Nam primo ferro circunciſus expurgatur ad uiuum. Deinde pannis aceto & oleo & ſale madefactis impletur, mox axungia ueteri & ſepo hircino pari pondere ferro candenti ſtillantibus curatur, & perducitur ad ſanitatem. Si ſanguis in interiori parte ungulæ eſt, nec aperturam facit, & tantũ claudicat animal, extrema ipſius ungulæ ad uiuum reſecantur, & ita remittitur, ac ſtuppa uel linteolis cum ſale et oleo & aceto infuſis pes inuolutus ſparta munitur. Mediam uero ungulã ab inferiori parte non expedit aperiri, niſi eo loco in quo ſuppuratio facta eſt. Si claudicat ex dolore neruorũ, oleo & ſale genua poplitesq; & crura confricanda ſunt calido aceto, & limi ſemen aut milium detritũ infuſumq; aqua mulſa imponendum eſt, & ſpongia quoq; feruenti aqua infuſa & expreſſa, conſperſáque poſtmodum melle, genibus circundatur ac faſcijs alligatur. Quod ſi humor eſt cum tumore, fermentũ uel farina hordeacea ex paſſo aut aqua mulſa incocta imponitur, & cum maturauerit ſuppuratio, ſcinditur ferro, emiſſáq; ſanie (ut ſupra docuimus) percuratur. Poteſt etiã radix lilij uel ſquilla cum ſale, uel herba ſanguinalis (quam palaganon Græci appellant) uel marrubium ferro aperta ſanare. Omnis autem corporis dolor, ſi ſine uulnere eſt, recens fomentis mellinis diſcutitur. Vetus autem uritur, Et ſupra uulnus uel butyrũ uel caprina inſtillatur axungia. Scabies sanatis trita oleo defricata: Eodemq; remedio rabioſi canis ſanatur morbus uel lupini uulnus illatum. Vetus quoq; ſalſamentum utranq; perhibetur plagam curare. Ad ſcabiem quoq; præſentior medicina iſta eſt: ſi cumulã† bubulam ſulphurq; conteritur, admixtaq; myrrha cum oleo atq; aceto decoquitur, & cum tepeſcere cœperit, alumen ſciſſum tritum inſpergitur: quod medicamentum candentis olei illinitum prodeſt.

Vlceribus gallarũ tritarum puluis inſpergitur. Succus quoq; marrubij impoſitus cum fuligine ſanat. Inſtſta peſtis eſt bubulum pecori (quã ✱ magniũ ruſtici uocant) cum pellis ita dorſo hæret, ut apprehenſa manibus deduci nõ poßit à coſtis: quæ res non aliter accidit quàm ſi bos ex languore aliquo ad maciem deductus eſt, aut ſudans in corpore faciente refriguit, aut ſi lapſus ſub onere uehementer eſt infuſus in pluuia: quæ quandoq; pernitioſa ſunt: cuſtodire debemus, ut cum ab opere redierint boues adhuc eſtuantes anhelantesq; uino aſpergantur, & offula panis uino infuſa faucibus eorum inferatur. Quod ſi prædictum uitium inhæſerit, expedit decoquere laurũ, et cum calida & oleo & uino ſpinam dorſumq; animalis confricare contra pilum, ac per omnes partes apprehendere pellẽ, & uelut à coſtis ſeparare. Quod aut in loco calidißimo faciendum eſt, aut ſub diuo ſole feruente. Aliquanti feces uini & axungiæ cõmiſcent, eoq; medicamento tepido poſt fomentũ prædictum utuntur. Et cum grauis pernicies, ut cum pulmones exulcerantur, unde tußis & macies, ad ultimũ uero phtiſis inuadit, quæ mortem afferant, radix conſilignis, ſuccus porri, omniũ hemina per menſuram olei miſcetur, & bibendi ſunt cum uini ſextario per dies plurimos. Nonnunquã & tumor palati ciborũ faſtidium facit, crebrumq; ſuſpirium. Prodeſt palatum ferro aperire ut profluat ſanguis, cui eruum ſine corio maceratum ad manducandum dabis, uiridemq; frondem uel quodlibet aliud molle pabulum dum ſanetur. Si in operibus contuderit collum, præſtantißimũ remedium eſt, ſanguis ab aure emiſſus. At ſi id totũ in tempore quæ uocatur † amati amaticum ſale tantum & impoſito. Si ceruix mota & deiecta eſt, conſiderabimus in quàm declinet, et ex diuerſa parte ſanguinẽ detrahimus, ex ea uena quæ in aure uidetur amplißima, quæ ſarcocata prius uerberanda eſt, & cum intumuerit ferro aperiatur, effuſoq; ſanguine poſtero die ex eo loco emittitur cruor, et biduo uacatio operis datur. Tertio uero die leuis iniungitur labor, & paulatim ad operis conſuetudinem reuocatur. Quod ſi ceruix in neutrã partem deiecta eſt, mediaq; intumuit, ex utraq; auricula ſanguis emittitur. Qui ſi inter triduum q; bos uitium cœperit emiſſus non eſt, intumeſcit collũ, neruiq; tenduntur, & ua nata duricies ugum non patitur. Tali uitio comperimus aptum eſſe medicamentũ, ex pice liquida et bubula medulla, hircino ſepo, et axungia ueteri, oleo quoq; ueteri æquis ponderibus impoſitum cõcoquitur,

quo

quo utendū est cū bos ab opere disiungitur. et in piscina in quolibet humore ceruix lauatur, cōfricaturq; diligēter prædicto medicamento, detersaq; dilutetur. Si ex toto propter tumorē ceruicis iugum recusat, paucis diebus requies ab opere danda est, et ceruix cū aqua frigida lauāda, et spuma argēti liniēda est. Celsus quidē iumenti ceruici herbā quæ uocatur ama (ut supra dixi) cōtundi et imponi iubet. Quæ ceruicē infestāt minor est cura. Nā facile sanātur per ardētē lucernā oleo instillato. Melius tamē est custodire ne nascātur uenæ. Etiā colla caluescunt, quæ nō aliter glabra fiunt nisi cū sudore aut pluuia ceruix madefacta est in opere. Quod si acciderit, puluere lateritio trito priusquā deiungatur, bouis colla cōspergi oportet. Et cū exiccati fuerint, ex inde oleo iterū infundi. Si talū uel ungulā uomer læserit, picem durā et axungiam cū sulphure et lana succida inuoluito, et candēte ferro supra uu'nus imponito, et ungito: quod remediū optimū facit, si clauū calcauerit, aut acuta testa uel lapide ungula pertūditur: quæ tamē si altius uulnerata est, latius ferro circūciditur, ita inuritur ut supra præcepi. Deinde ex parte calceata p triduū aceto suffuso curatur. Qđ si uomer intrauerit, lactuca marina, quam Græci cyniolā uocāt, admixto sale imponitur. Subtriti etiā pedes eluūtur calefacta bubulina urina. Deinde sauilla sarmentorū feruēte calcare cōpellitur, et pice liqda cū oleo uel axungia cornua eius ungūtur. Minus tamē claudicant si ab opere disiunctis frigida pedes lauentur, et suffragines coronæq; de scissura ipsius ungulæ, ueteri axungia defricētur. Frequēter etiā uel ab asperitate itineris, uel in proscindēdo duritiā soli, aut obuijs radicibus obuoluta cōuellit armos: Quod cū acciderit, ex prioribus cruribus sanguis emittitur, si dextrā ex siniſtro. Et si uehemētius utranq; uitiauerit, etiā in anterioribus cruribus uenæ soluūtur. Perfractis uero cornibus, linteola, sale, atq; aceto & oleo imbuta ponuntur, superligatisq; per triduū eadem infundūntur. Quarta die tantum axungia cum pice arida & cortice pini pari pondere imponitur, & ad ultimum cum iam cicatricem producunt, subito infricatur. Solent autem neglecta ulcera uermes creare, quæ si mane exaqua frigida perfundantur, rigore eius cōtracti, decidūt; Vel si hæc ratio nihil profecerit, marrubium aut porrum conteritur, admixto sale imponitur, uel calcis uiuæ puluis inspergitur, aut cucurbitæ uiridis succus cū aceto mittitur. Ideoq; uniuersis ulceribus picem liquidam, oleum uetus & axungiam oportet adhi

beri, & extra uulnera etiam eodem medicamẽto circumliniri, ne infestentur à muscis, uel uermes crecnt cũ uulneribus inciderint. Serpentis quoq; ictus mortiferus est bobus, sed & minorum animalium noxium uirus. Nã uipera & celicia cum in pascuis bos improuide supercumbit, stimulo morsus imprimunt. Araneus quoq;, quem Græci migalem appellant, parui quidem corporis, non paruam solet inferre perniciem. Verum uiperæ uenenũ depellit, supra tumorem, qui inflatur ex ictu, scarificatio ferro facta, ita ut herba quã personatiam uocant, imponatur trita cum sale. Creditur radix si contusa conatur, uel siler montanum reperiatur, & trifolium simoniamũ, quod fragosis locis efficacissimũ nascitur, odoris grauis, bitumini similis, propter qd à Græcis asphalton appellatur, nostri autem propter figuram acutum trifolium uocant, nam longis & hirsutis foliis uiret, caulemq; robustiorem facit quã pratense: huius herbæ succus cum uino faucibus infundatur, atq; ipsa folia cũ sale trita imponantur in plagam. Quod si uiridem minime reperiunt, semina eius collecta & trita dantur ad potãdum cum uino. Radices quoq; eius cũ succo caulis tritæ, addita hordeacea farina & sale, cũ aqua mulsa scarificationi superponuntur. Est etiam præsens remedium si fraxini cacumina tenera contras cum sextarijs uini quatuor uel olei, expressumq; succum faucibus infundas. Itemq; cacumina eiusdem arboris cum sale trita læsis naribus superponas. Celiciæ enim morsus tumorem, suppuratumq; generat. Idemq; facit muris aranei. Sed celiciæ morsus sanatur, si acu ærea locum læsum compungas, et creta cimolea ex aceto oblinis: Muris uero pernicies, si animal ipsum oleo mersum neces, & plagam dentiũ ex eodẽ confrices. Quod si nõ fuerit, contritum ciminum cũ picula & axungia, ut similitudinẽ malagmæ habeat, impositũ plagæ, perniciem submouet. Quod si antequã tumor discutiatur suppuratio fuerit generata, optimũ est ignea lamina uel cauterio collectionẽ apire, quicquid uitiosum est inurere, atq; ita cũ liquida pice & oleo inlinere. Quidã uiuum murem araneũ creta figulari circundant, & colla boum suspendunt, morsusq; ipsius bestiæ submouent. Oculorum uitia plurima in illis sanantur. Nam siue intumuerunt aqua mulsa triticea farina cõspergitur & imponitur, siue album in oculo est salis fossilis Hispani uel armeniaci, uel cũ melle pexmixti uitiũ extenuant. Idem præstat tritæ sepiæ testa, & per fistulam oculo ter in die insufflata. Prodest etiam radix, quã Græci silpion uocant, nostri

autem laserpitium, huiusmodi quantum uolueris ponderis cũ decima parte salis armeniaci & cũ fistula oculo insufflas. Quæ radix tunsa et cũ oleo lentisci mixta uitiũ expurgat. Si genæ humorẽ profundũt, lachrymisq; uisus cõfunditur (quam epiphorã uocant) polenta ex hordeo mulsæ aquæ cõspersa super genas superciliaq; imposita reprimit humorẽ. Pastinaca quoq; agrestis, quã armoneaceã uocant, cũ melle trita oculorũ sedat dolorẽ. Memineris uero quoties mel aliósue succos remedio adhibes, ut prius pice liquida cum oleo circũlinias oculos, ne à muscis apibúsue uel uespis insidẽtur, quas dulcedo mellis inuitat. Plurimũq; hirudo, id est, sanguisuga, cũ foris iuxta fauces hæret, sanguinẽ trahit, eam à iumento digitis oportet auferri: sed si interius sit, ut manu detrahi nõ possit, cannã uel fistulã perforatã inserito faucibus, ac per eam calidũ oleũ infundes. Nam eo cõtactu bestiolæ importunitas recedit. Odor quoq; cimini super carbones impositi ubi sanguisugam afflauerit, euellet à uulnere. Quod si stomachũ uel intestinũ tenuerit, calido aceto p cornu infuso uccatur. Machina quoq; describẽda est fabrica, qua cõclusa cuiusuis generis iumẽta bouesq; curãtur, ut et tutus ad pecudẽ medendũ accessus sit, nec luctando quadrupes aut mẽbra cõuxet, ac sic remedia despuet. Roboreas asses cõstringis, soliũ, quod in longitudine nouẽ pedes debet habere, in altitudinẽ pars posterior duos simipedẽ: Pars uero quæ ad priora animaliũ pertinet quatuor pedes: texũtur ita ut uelũ in caudã ductũ non possit exire. Sed à parte posteriori paululũ latiorẽ, à priore strictiorẽ machinã cõpingi oportet. Cui trãsuersum trigillũ ad modũ iugi confirmandũ est, ad q̃ equorũ capita uel boum cornua religãtur. Nam reliquũ corpus ad temones socios uel funibus alligatur, ut iumentũ præstetur ad medentis arbitrium. Quæ machina ad omnium maiorũ animaliũ medelã solet esse cõmunis.

Ab initio huius tertij libri usq; huc, nõ habentur in uetustiore codice, et totũ censetur una rubrica (ut ait) quatuor capitum: & propterea subsequens reputabitur caput secundum.

Si uermes animal fecerit. Caput .II.

Si uulnus in dorso, aut quacũq; parte corporis cœperit habere uermes, & timetur ne putredo uulneris transeat in cancrum, nepitã & cedrinã

ſiue ciminũ ul' cicutã cõteres ex aceto, & imponis. Calcẽ quoq; uiuã ex ace-
al's †mercurius to acerrimo temperatã necare uermes experimenta docuerunt. Si †uermicu
lus dorſo putredinem fecerit, utiliſsimum eſt cauterizare ſubtiliter, poſtea
uiſcũ cũ melle & uino cõterere & imponere. Pannos quoq; minutos cũ oleo
& aceto uulnera purgare manifeſtum eſt. Quo facto ſi neceſsitas fuerit, uſtio
rurſus adhibetur. Ad ultimum cornu caprinum combuſtum & contritũ ua-
pet, ulceribus ſuperinſpergitur, ut recuperetur & ſanitas ei detur.

De cura lumborum. Caput .III.

LVmborum quoque cura uicina eſt. Nam animalia aut cum nimio pon
dere, aut cum tranſcẽdere foſſam conãtur, ſi poſteriores reſederint pe
des, aut nimio frigoris dolore renũ cõtrahũtur. Ideoq; aqua calida cũ
flore fœni diutiſsime confouendi ſunt lumbi. Inunctionibus etiã calidiſsimis
perfricãdi, et ad ultimũ afro nitro diluti, inducto cauſtico corroborandi. Qđ
ſi dolor uehementior fuerit, de inguibus ſoluendæ ſunt uenæ, & oleum cum
axungia ſanguini qui profluit immixta, renibus inlinuntur. Et ſi neceſsitas
fuerit, catapla; mis utendum eſt. Potio quoque renibus ſubuenit, ſi pillulas cy
preſsi incidis duodecim ſupra carbones, nitri quoq; uncias tres aſsi, et utraq;
in puluerem redigas, cum uncijs tribus mellis, & uini ueteris ſextarijs tri-
bus, & olei boni tribus uncijs, quod per quatriduum æqua parte haucibus di
geras. Vitio lumborum medetur hemina ſeminis braſsicæ cum ſextario po-
lentæ attuſa ex aqua frigida ſubacta atque impoſita dolentibus locis. Siſem-
brium quoque cum polentæ ſextario & aqua ſubactum medetur. Efficа-
cius tamen eſt ſi cypreſsi folia ad modum heminæ diligentiſsime contundas
et polentæ ſextarium admiſceas, acriq; aceto ſubactis dolenti imponas. Præ-
terea reſinæ duræ uncias ſex decoquas ut liqueſcat, cui feruẽti ſuperaſpergas
hordeaceam farinã quàm diu inſpiſſetur ad ſimilitudinem pulmenti, & diu
ſubactis, & calidum ita ut manus pati poſsit, ſuperillinas renibus. Quod
ſi frequenter renouaueris, & dolori ſubuenit & tumori. Si uero tanta in-
dignatio fuerit, ut eiuſmodi non ſentiat curas, aut cauterio cuprino locis o-
portunis urendo deprimes puncta ne deformetur animal, †aut ſi uilius eſt, aut
neceſsitati aptum, quos decori gratia lares, ſicut moris eſt, uteris.

Quibus ſignis renũ dolor indicetur. Ca. IIII.

REnum autem dolor his agnoſcitur ſignis: Poſteriores ungulas tra-
hit, lum

hit, lumbi uacillabunt, cauda deiecta erit, & fœtulẽter mingit, ilia dura atq; contracta. Interdum tales ſunt renes, ut ſanguinem mingant, et ſi nimiũ effuderit incurabilis eſt paßio. Si parũ cruoris abundauerit, ſcito poſſe curari. Cui poſt detractum ſanguinem uel de matrice, uel de femoribus, hanc potionem dabis, uidelicet porri ſectiui ſuccum ex aqua.

De internis muſculis. Caput .v.

SAepe muſculi, qui in renibus ſunt, uexantur ex caſu, & exteriores facilius curantur, ſi iuſtæ medelæ afferunt tarditatem. Optimũ eſt quoties ceciderit iumentũ loco nõ moueri, & aqua frigida perfundi, & poſtmodum unguentis uti. Quæ paßio iſta cõſueuit ferre indicia: renes obdureſcũt, cõtrahuntur teſtes, coxãq; trahit, & colligere ſe nõ poterit. Quæ ualitudo naſcitur ex itineris longi fatigatione, aut ab infractu cliuoſarum uiarũ. Incitatio quoq; curſus, & ſaltus extenſio hanc adferunt cauſam. Sanguinem igitur ex uiſceribus oportet emitti, pro ut qualitas corpis patietur. Vtendũ eſt potionibus etiã ad ualitudinem neceſſarijs, molli dormitione animal collocandum.

Si talus exeat animali. Caput .vi.

EX perfrictione nõnunquã aĩalibus exit foras talus, qui hac ratione curatur: Scalpello ſcarificabis, præcipue loca quæ uidentur eminẽtiora, ſimiliáque ueſiculis, ſcarificatio digitis exprimitur et decarnatur, puluere ſalis perfricatur, donec cum ſanguine actus humor exiccetur. Poſt calida & ſale fouebis, & deprimendo intus remittis, & continuo reuertetur ad locum unde exierat. Altera intus digitis miſßis inlita lyppuria uel meliloto, donec ſanetur. Quod uitium ſi ferro tangere dubitas, hoc medicamento curabis quotidie: Caſtorei uncias tres, ſalis triti pondera duo, ſalis armeniaci lib. unã, ſinapis pontici uncias 6. omnia tunſa et cribrata pariter decoques, impones talo, & alligabis quotidie, aut lixiuio calido fouebis, et medela cõtinua uſq; ad ſanitatem. Potionibus aũt thermanticis calefiet ægrotũ. Alij in hac paſſione cũ axungia ad manus talos fulciri & reponi oportere dixerũt, poſtea ſpongia apponi caudam ſupra alligando. Si tamen diebus aliquot fuerit cura neglecta, prius foueri ad ſex ex lixiuio, uel ſale & urina calenti, & ſic reliqua curationibus impleri.

De dolore

De dolore renum. Caput .VII.

DOlor renum animalibus ſæpe contingit, his proditur ſignis: nec incedere poterit, nec cubare, ilia eius inflantur et obdureſcunt. quorum iſta curatio eſt. Sanguis de utriſq; femoribus emittitur, poſtea lotiũ uetus & putridũ in uaſe ſupponitur, & lapides molares feruẽtes mittũtur, animal ſagis diligentiſſime uſq; ad unguias operiatur, ut uapore lotij uenæ teſtium ſudent, poſt aqua calida confouentur, nitrum & alumen ſciſſum pariter conteres diligenter, & admixto oleo teſtes perunges fricando. Si molares huiuſmodi rei proditur † malentis heminã unã decoquis, admixto uino mortario teres, cipreſſi fõlia ȝ 4. molliſſime pariter trita commiſcis, tantundẽ etiã ſuillæ adipis adiunges, uinumq; uetus deſuper ſparges, panno inlinitũ teſtibus apponas, donec ſanitas procuretur. Si tardius dabitur ſanitas, teſtes ſubterſtillatis cauterijs urito, uel leuiter ſcarificato.

De tumore teſtium. Caput .VIII.

HOrdeum cõburito, puluereſq; ex eo trito ſuillæ adipi miſceto, ex quo medicamento mane et ueſpere teſtes illinito. Phyſicum aũt creditur, teſtes animalium ablutos canino felle ſanari. Alij authores aqua calida teſtes cum dolent fouendos eſſe duxerunt, ſuffumigandos etiam uiridibus folijs, cypreſſiq; arboris ſpecialiter mederi teſtibus creditur. Sed ſi defuerit teſtes ardentes nihilominus in aqua calida mitti, & inde ſuffumigari, poſt cretas cimolias cũ ſtercore bubulino ex aceto acerrimo calentes induci, & quotidie reuocari, quouſq; ſanitas ſubſequatur.

Si natura reuocari non poſſit. Caput .IX.

SI natura iumento excedit, & reuocari non poßit, in aqua frigidiſſima conſtituendum eſt, & ibi fouendum, & ſublitam manum in anum eius inijcies, & contra ueſicam fricabis, poſt diligenter cooperies ne perfrigeſcat. Potiones dabis, ſtercus ſuillum quotidie ex uino, aut in aqua dulci, donec liberetur.

Si iumentum ſanguinem minxerit. Ca. X.

SI iumentum ſanguinem minxerit, uel adſellatum fuerit, hac ratione curabitur: De ſuperiori uena ſanguis auferatur, aphodilli quoq; herbæ radix teritur

dix teritur,& cum uini albi dulcis duabus cotylis per os infunditur,quæ glutinosa uideatur. Prodest etiam farinam triticeam cum adipe suilla et puluere corticis mali granati decoquere,& non crassas potiones,sed liquidas per os fundere,et non solum à cursibus,sed etiam ab ambulatione abstinendum est, ut glutinetur uena quæ interrupta est. Contingit enim cursu uel saltu, ut intrinsecæ uenæ rumpãtur,quapropter rebus stipticis, & his quæ cõsolidationem faciunt curentur. Super renes hoc anacollima oportet imponi; bulbos fascedeas uiuas contusas,allia quinque,anagallici libram, quæ omnia pariter bene trita commiscis,et renibus eius imponis. Qđ prodest etiam illis,quibus euulsi uel emoti sunt renes. His autem quibus per nares effluit sanguis,pusca frigidissima caput eius fouebis,modicum salis adijcies,post anacollima in capite & in temporibus oblinis, & in medicamento constrictis uenis fluxum sanguinis reprimis.

De dysenteria. Caput .XI

SI dysenteria iumentum apprehenderit, reuersatur eius extalis, quæ ut curetur circunsecanda est cautissime,ne intestinũ, quod præpositũ est extali,frangatur† Procidit intestinũ à cõtactu,uitæ periculũ facit si tangatur: quod semel nõ redit,& sic remanebit, & paululũ exit extalis supra.

Si otiosum animal sanguinem mingat. Cap. XII.

ANimalibus otiosis & pigris contingit expletura sanguinem mingere,cum hoc quod abundat,erumpendi per urinã inuenit uiam: attenuati & exhausti animalis interdũ est in terra sanguinea. Quod accidit,aut ex nimio ascensu,aut labore ponderis,aut nimietate cursus sodalis. Qui ex delitijs aut abundantia contraxerit passiones, de matrice auferunt sanguinem: attenuatis uenas laxare cõtrarium. Vtrisq; tamen salutaris est potio,si lac caprinũ cum à matricibus obolis, & uitiolaris herbæ succo pastillos facias, ex quibus unum per os frequẽter infundas. Certissima quoq; ad ipsorũ salutem potio prædicatur, si draganti unciam semis, mespili ȝ. steracis ȝ tres,nucleos pini. hos purgatos ducentos decẽ infundis in uino optimo, ac diutissime,post ad magnitudinem nucis auellanæ cum apibus attritos et uini sextario resolutos dabis ad cornu,& faucibus digeres per dies continuos septem,quod etiã omnibus prodest cum fabæ magnitudine cum ouo dedisse.

Si animal sanguinem uomat. Caput .XIII.

SI uero sanguinem uomat, oportet genestæ succum cum uino atq; porri succo lixiuio oleoq; permixto faucibus infundere. Aliquando animalia sanguinẽ uomũt, qbushac potiõe succurritur: absynthiũ põticũet spicã nardi æquis põderibus in cacabo nouo cũ aqua decoques, & dabis in potu.

Si percussa uena claudi non possit. Cap. XIIII.

SI sanguis interdum nimis per uenam cum percussa fuerit ut claudi nõ possit erũpat, remediũ est, stercus ipsius animalis supponere fluentibus uenis; Aut si perseueraverit, urere cauterio subtiliter ne nerui lædãtur. floccum etiam competenti oleo tinctum uenæ admoueto: etiam assem lineum in uena qua sanguis profluit, põnis, & ligas, præsens est ri medium.

De indignatione uesicæ. Caput .XV.

VEsicæ indignatio generatur ex plurimis causis. Quapropter urinæ difficultatẽ, immo præsens discrimẽ inportat. De qua ualitudine diligẽter tractari cõuenit, ut passioni competens medela succurrat: quæ his agnoscitur signis, mingere nõ poterit, omnia crura flectẽtur, dimittitur uenter ad terram. Et si difficulter mingit dysuria appellatur. Sed quando guttas per ueretrũ mittit cũ labore, strãguria dicitur. Quũ in totũ non potest mingere dysuria appellatur, & uicinus est morti. Propter quod extẽsiones & tubercula nascũtur in dorso, & præfocatio circa fauces ex dolore uentris. Cui hac ratione succurris: de pectore uenas pungis, & sanguinẽ quantum uidebitur detrahis, & sic accipitur lauamentũ. Præterea manũ tepidam cũ oleo in anũ mittis, et si qua stercora iueneris intus, quia impedimentũ præstant, attrahis. Post cũ libra olei, salis triti plenũ acetabulũ misces, & calefactum inijcies in anũ, iumẽto in locis pronis posito, ut facilius ad interiora descendat, dulcedo enim sequitur ac solutio uẽtris, & dolor mitigatur. Quæ remedia si tarde subuenerint, manus & brachia perungito, & cũ magno sensu atq; cautela manus inijcito, et in partẽ dextrã et in partẽ sinistrã, et sic manũ plenã leuiter præmito, ut incipias in hac procedere, & sic liberabitur. Valde spinæ est cõtrariũ. Exhis causis passio ita descẽdit, si iumentũ in ope aut cursu magna pte duci cogatur, et urinæ facili spaciũ denegatur, et à uesicæ meatu

usq; ad

usq; ad ueretrũ nascitur tumor, & cũ dolore egestionis foramẽ angustatur. E diuerso, si iumentũ exerceri solitũ, diebus plurimis steterit, indigestione nascuntur spurcitiæ, & humores efferũtur usq; ad uesicã, cõpunctiones eriã et morsus urinali fistulæ præstant, ex quo stranguria plerũq; cõtingit. Ex perfrictione & indignatione dysuria solet uenire, cum nimio rigore meatus intumuerit Et ideo calefactionibus diuersis à frigore soluenda est iniuria celeriter. Interdum & indigestione hordei, & cum aquam frigidã auidissime biberint, dolores uentris animalia patiũtur, & propter uicinitatẽ commota uesica stranguriam sustinent. Aliquando & stercus pullinũ, & alia noxia in cibo sumpta, cum inflationem fecerint, impediunt minctionem. Bestiolæ etiam quæ appellãtur uulpestres, araniæ similes, cum deuoratæ fuerint animal præfocant. Aqua quoq; cœno uel limo turbida si bibatur, meatus impedit minctionis. Vermes quoq; uel lumbrici in intestinis cum ex ulcere uenerũt, uesicas lædunt, & dupliciter animalibus discrimen important. Quod his deprehenditur signis: animal quod tardius mingit latera sibi scalpit uel terrã mordet, scias eum uermibus uel lũbricis extorqueri. Cui hac ratione succurris: brassicæ folia subtilissime cõtundis & cõmiscis boni uini cotylas quatuor, et per sinistrã narem infundis: laser quoq; syriacũ & nitri puluerem cum uino decoquis et per os digeris, Inambulationibus et leni cursu exercebis in loco molli uel herbido, uel ad aquam leuiter abeuntẽ ad urinam inuitabis. Si ubi aliquod aliud animal minxerit, teneatur, facilius prouocatur. Quæ præmittuntur ut ueniatur ad curas: aqua enim calida diutissime lumbi fouebuntur & renes, tunc hauenam agrestem ex uino dulcissimo duabus cotylis decoquis, & per sinistram narem infundis colatos humores; ficus præterea optimas decoques in aquæ cotylis quatuor, mixtoq; nitri puluere similiter diffũdes. Alliũ quoq; cum uino decoctũ, & per sinistrã narem infusum producit urinas. Memineris statim cum in passionẽ ceciderit, hordeũ eis subtrahendũ penitus & potus, herbas uirides uel farragines ad sustentandum dandas. Sarmentarũ autem æquitatus ueteres plurimũ ualuerunt, usus inuenit, ut animalia à collo usq; ad pedes inuoluantur de sagis, suppositisq; carbonibus uiuus, addito castoreo, suffumigentur, ut totum uentrem testiculosq; eorum calfactorei fumus euaporet, & confestim detractis carbonibus cooperti deambulant, & mingunt. Allumen salsum, & sale fricato admixtóque oleo,

& melle collyrium longum & tenue facito, & in ueretri ipsius foramine inserito, continuo prouocabitur. In ano panacis quantum digiti minoris extremitas est, dabis. Alij cepas acerrimas & leuiter contusas tres aut quinq; ponunt in anũ, & sic deambulare faciunt. Ad urinas inuentus est qui affirmat & ungulam equi ipsius radi & teri cum uini sextario, & per nares infundi ad celerem mixionem. Si non tali ratione prodesset, betas & maluas decoques, & aquam earum calentem cum melle ad unũ sextariũ naribus infundes. Si tempus uirides denegat cibos, fœnum mellicrato aspersum præbebis: uel succum ptisanæ hordeaceæ cum mellicrato similiter dabis. Aliquanti rosmarinos decoquunt, & ex ea calida fouent. Alij cimices tritos in nares animalis mittunt, & aliam super naturam quam mingunt cõfricant. certissimum dicitur. Porros decoques, & succum eorum exprimes ad sextarium 1. et cũ uini ueteris et hemina olei acetabulũ permisces, & per narem dextrã dabis, deambulãdo ducis. Vulgare et uerũ est remediũ, lutũ de uia ex lotio cuiuscũq; equi factum, uinoq; permixtum & colatum naribus infundas. Apij radices aut mellicrato decoctas præbebis, pulueremq; thuris oiuumq; crudũ cum uino dulci permixta & calefacta supra renes & ilia imungens confouebis. Ex melle quoq; decocto & sale collyria longa & tenuia foramini immittuntur quo emanat urina. Musca uiua & loco ipsi immittitur, uel mica thuris apponitur, & de bitumine collo inseritur, ut prouocetur urina.

De fluxu uentris. Caput .XVI.

QVibus modis strictus uenter solui debet sæpe prædictum est, Nunc exponendum est quemadmodũ, si solutus, postea restringitur. Etenim hoc animalibus periculosum nimis est, nisi uelox medicina subuenerit, cuius necessitas de experimẽto principali tenendũ est. † Clistere unciam ex uino austero dabis, caryotas tundis & gallas syriacas, & exinde datur potio salutaris. Talis quoq; subuenit cõpositio: ceræ uncias 2. lardi librã unã, piperis unciã semis, piculæ semiunciã diligẽtissime tundes, cassiæ unciã semis trita pariter conspergis, offas facies, solito more intinges in cera cũ remissa est. Sic quoq; digeres stercoris ouis libram, & in aceti et mulsæ sextario per cornu dabis, herba rubea restringes, si dederis in uino spongiam. Offam intinges in pice liquida, post cõbures, farinãq; eius cum uino austero defundes,

defundes, farinæ triticeæ heminas quatuor pariter cõmiſces & digeres. Nitrum quoq; , ſi poteſt fieri , uirgineum diligentiſsime tritum & in puluerem redactum , cum aceti ſemiuncia diligentiſsime tritum dabis heminam . Puluis ex pumice datus cum uino in potu, mox medetur .

De uerrucis. Caput .XVII.

ALijs quoq; partibus corporis naſcuntur aliquando uerrucæ,& uitium diſformitatis important, hac ratione curandæ; lino ſubtili conſtringentur ipſe uerrucæ, in cauſticum crudum imponitur & ſponte decidunt. ferro etiã præciduntur, & de cauterio leuiter aduſta ſanantur.

De uitijs coxarum. Caput .XVIII.

MIſera ſit coxa, cui de uenis femoris ſanguis emittitur, & in uaſe diligenter excipitur, admiſcetur etiam puluis ſulphuris, nitri, baccarũ lauri , ſimul tritis , & contra pilos diutiſsime perfricatur , & per triduum ſic permanere permittitur . Aqua etiã, in qua uerbenæ coctæ ſunt tepida (datur in die) fõmẽtabis: pedes quos ſanos habet glaritæ ferreo, uel ſi de fuerit, ſpartea calceabis, cui lemniſcos ſubijcis, et addita faſciola diligentiſsime colligabis, & ſuppoſiticiam facies parti illi quæ miſera eſt, ut planas ungulas poſsit ponere, incriſma etiam perunges in ſole non minus quàm hora, contra inciſuras quatuor foraminibus cautere pertunde, & pannos uel lemniſcos ex aceto ſub cute per foramina traice per triduum, poſt traumatico illinitos pãnos diebus nouem per eadem foramina traicies, uel calida uerbenatia ularis, et ſiclẽ niſcos ſubijcias . Vndecim† quoq; lemniſcos inducis et increras locũ ut cutis ad pulpas adhæreat. Cũ cicatrices ſe clauſerint, cauſticũ imponunt . Hac ratione emota uel læſa coxa ſanabitur . Vel ſi coxa ſe læſerit, uel à Mulomedicis dicitur filius læſiſſe, certior & facilior curatio inuenta docetur, & probata. Nã dudũ claudũ aĩal in ſole ponũt, uino & oleo calefacto calefaciũt ipſum, hoc eſt, iuncturas coxæ diutiſsime confricant, donec ſudẽt. Tunc animal capiſtro trahunt, & ſenſim currũt, alius lorũ uel funes tenet, laſſus ſequitur, & ſubito dum animal currit , recta ad ſe coxas ipſe cum impetu trahit, ſi ſonuerit, ſcias loco ſuo rediſſe, paululumq; ceſſabis, poſt ſenſim deambulando tentabis. Si ad locum ſuum redierit, retractos pedes ponit, & minus claudicat. Vlterius annimal non conuexabis , ſed per triduum fomen-

tabis calida uerbenatia, post causticum induces. Quod si prima die iunctura componi non potest, secunda die simili ratione coxas sæpius trahis, donec reuertatur ad locum. Quicquid autem uexatum uel remotum fuerit uel ictu rotæ, aut quocunq; alio casu, in prioribus uel posterioribus partibus, uel articulis, uel genibus, hoc anacollima constringit & consolidat. Bulbos rufos triginta, cochleas uiuas triginta, anagallici libram i. plantaginis uiridis manũ plenam diligentissime contundis & misces, additis tribus ouis, cũ stuppa imponis, & colligas. Laxata constringet, & tumefacta sedabit.

De laccis gambarum. Caput .XIX.

SI iumento laccæ enatæ fuerint in gambis, his agnoscitur signis: Dextra ac sinistra ad silitudinẽ uesicæ inflabitur cutis. Curãdũ est aũt hac rõne qua flegma in genibus diximus oportere curari. Est & alia medicina. Lentes quæ supra aquã natãt colligis atq; cũtundis, additaq; ueteri axungia colligabis. Vitiũ exiccare prohibetur. Si gamba uel armus aliquo loco ex ictu aliquo tumere cœperit, cretã cimoliã & lubricã ex aceto acerrimo misce bis & oblinis.

De gamboso. Caput .XX.

SI gambosum factum fuerit aĩal, & recens passio est, de tibia sanguinem emittito, lanã succidã circũligato. Caue ne fomentis aut cauterio tangas, utrũq; enim in tali curatione contrariũ est. Malagma cruda uteris, tertio die semper soluis & curas. Cũ uideris aĩal profecisse, causticũ inducis. Si quod iumentũ coxã fregerit, aut supragambã, scias nõ posse curari. Qa partes istæ ligaturas tenere non possunt.

De his quæ læduntur à rotis. Caput .XXI.

SI iumentum aut rotæ, aut axis ictu fuerit elisum, in recenti lanam succidam ex aceto & oleo colligabis per triduũ, post ficus duplices & nitrum pariter tritũ imponito, die tertio soluito ac renouato. Si nihil profecerit, malagma tetrapharmaci imponito per triduũ. Si & ipsa tardauerit, imponito malagniã quæ dicitur meliacinus, usq; dum sanetur.

De Syrmatico. i quod coxã subito trahit. Ca. XXII.

s Yrmaticũ iumentũ his agnoscitur signis: Prodiẽs de equili, uel de loco ubi steterit, coxã trahit, & trãsuersum ungulã inflexis coronis terræ superim

ſuperimponẽs oſtendit,& ſyrmaticũ(et ragidorũ paleis quæ trabãtur)dicitur.Sed quãuis alienata horũ,uel emota coxa uideatur,ſi ſuper(tempaueris pedes ceßis)compellãtur,continuo emẽdabitur greſſus,& ſine claudicatiõe rectus incedet.Ex hac aũt ratione contingit,ſi cõmiſſurã uertibuli ex corruptione corporis,uel perfrictione natus humor intrauerit,tunc ſe defundit ad neruos,& eos reddit immobiles,& uelut alienatos. quæ hac ratiõe curãtur: Sãguis ei de ſubgamba detrahitur copioſus,in quo admiſces ſal,ſulphur,marinas cochleas,mannã thuris,ſeclam,nitrũ,baccas lauri,æquis põderibus,cõtuſa oĩa atq; cribrata,uino quoq; ueteri et oleo miſcebis cũ ſanguine ipſius:q̃ unctiõe præpata, poſt inflationẽ illinis.coxas calida in qua uerbenæ decoctæ ſunt,interpoſito triduo,diutiſſime cõfouebis,poſt unctionẽ renouabis. Si ex hac re plenã nõ recepit ſanitatẽ,uulnus uris cauterio in ipſo uertibulo. Similiter ſcyaticis fieri conſueuit. Quæcunq; aũt de ozœnis,cæterisq; uitijs articulorũ,uel de unguis priorũ pedũ nunc dicta ſunt,ſcias etiã in poſterioribus debere ſeruari.

als. ſi ſuper ipſum ceß.

De morbo alienato,ex quo inſecta animalia moriũt̃. C. 23

ALienatum morbum authores uocauerunt,quoties hæc ſigna procedũt: Patentes oculos animal habet,nec ſentit hoĩs aduentũ, q̃bus et labra,& ipſa orificia intumeſcunt quaſi ab aliqua beſtiola cõtacta. Quẽ morbũ alij authores orabum nũcupauerũt. Eſt aũt nequiſſima paſſio. Primo q̃ peſtifero tranſitu contagionẽ ſpargit in plurimos. Deinde q̃ impios decipit ſpecie ſanitatis Nã refecta et bene curata animalia ex hac paſſiõe ſubito inflata moriũtur. Alienatus aũt uocatur q̃ aĩalibus eripit ſenſus, Malleus,q̃d peſtilẽtiæ internociuũ contagiũ facit. Plærũq; autẽ uiſcera interius uermibus cõſumit. Quorum morſu pertuſo aqualiculo aĩalia ſuffocata ſubito moriũtur. Sed ſi uelocior medicina ſuccurrat hac ratiõe ſaluãtur: de ceruice ſanguinẽ detrahis,potionẽ cõponis huiuſmodi: Gallici lib.unã,hyſopi librã 1.abrotani librã ſemis, ariſtologiæ rotũdæ lib.ſemis,mãnæ ſuccari uncias 3. trixagnis uncias 3. Quæ omĩa cõtundito et cernito,ex aqua mulſa copioſe decoques,et aĩal diebus pluris potionabis ægrotũ.ſed q̃a plærũq; huius ægritudinis peſtilẽtia trãſit in p̃ximos,totũ gregẽ ſi inciderit,ut aut ſingulas hominas ſingulis digeras potionare te cõuenit.frequẽtiſſimis etiã ſuffumigationibus,ſtagnare p̃iter & curare,ſicut in malleo ſuperius conſtat expoſitum.

Quibus

Quibus usqueadeo mutanda sunt pascua, ut si fieri potest, in alias trãsmittere
als† labore da sint regiones. Nam qua transeũt in † lanis & in ipso anhelitu inficiunt
uniuersa. Velocius autem curabuntur, si separata fuerint atq; translata.

De roborosis. Caput .XXIIII.

Roborosa passio dicitur, quæ animal rigidum facit ad similitudinem ligni, cuius hæc sunt signa: Totum corpus astrictum, extensæ sunt nares, & aures frigidæ, immobilis ceruix, os constrictum, caput extensum, colligati armi uel crura, pedes etiam constricti ut nulla cõmissura flectatur, cuius caput si erigere uolueris, non poteris, oculi præcludũtur, spina præ rigida, & ideo difficile erigit caudam, ut eam flectere & mouere non possit, dura ilia, astricti sunt renes, cubare penitus non potest. Cõtingit autem hæc passio ex nimia perfrictione uel spasmo neruorum, uel tremore, unde contenici dicti sunt. Plærunq; in hanc ualetudinem incidunt, qui cum ab igne castrati fuerint negliguntur, & inambulantes frigore læduntur. Quorum nerui recenti dolore & frigore compelluntur, & spasmum patiuntur, & obdurescunt in robur. Ediuerso etiam altius quàm expedit in pedibus usta iumẽta, uel quocunq; alio loco contactis neruis patiuntur spasmum, & robur incurrunt. Ex nimia quoq; pruina, uel si in nimio frigore sudabunt, uel è calidis stabulis producãtur in frigus, fieri adsolent roborosi. Sed si à posteriore parte fuerint comprehensi, ut morbus desinat in lumbos, opistotoni fiunt, calefactionibus tamen, unguentisq; curantur. Si quod uero robur à priori parte comprehenderit, ita ut os aperire non possit, desperanda sunt. quia constrictis dentibus, fame perire coguntur. Quæ autem ex toto corpore æqualiter periclitantur, ita ut ex aliqua parte os ualeant aperire, tam diu unctionibus calidissimis perfricanda sunt, donec sudent, coopertaq; sagis copiosissime, loco calido statuuntur, ignisq; iuxta ea fieri consueuit sine fumo ut amplius sudẽt. Surculos quoq; laureos ualidiores in os eorum inter malas mittito, ut rodendo eos exagitent maxillas & calefiant. Fabas quoq; solidas cum baccis lauri mixtas ieiuno dabis. Aquam quoq; calidam offeres ad potandum. Ventrẽ ipsis cum mulsa calida, admixto castoreo, clystere purgabis: oleum quoq; optimum cũ succo ptisanæ mixtum per narem sinistram defundis. hordeũ emolitum cum furfuribus admixtum dabis ad substantiam, donec sanetur. Ali-

quant

quanti dixerunt oportere eos aere candenti, in arena fluuiali uel martima colligatos obrui, ita ut caput eorum extet & nares, & tam diu deteneri donec sudēt. Sed ex suprascripta cura sæpe plures constat esse sanatos. Quod si ex hac re non proficerint, ures eius ceruicem dextera siniſtraq; decussatim, saccellationem ex furfuribus supra totum tergum calidum imponis per triduum, & hac unctione quotidie uteris in sole si caluerit, uel in calidissimo loco; Cerælibram, affronitri libram, resinæ terbētinæ selibrā, galbani librā, castorei selibram, opopanacis libram, piperis unciā, medullæ ceruinæ uncias duas, olei ueteris uncias duas, & semis, uini ueteris optimi quantum opus fuerit admisces & uteris. Præsens tamen experimento remedium est, si picem liquidam cum oleo & uino ueteri decoquis, calētiq; medicamine iumentum perungis. Ex qua unctione & auriculas cum oleo tepefacto oportet infundi, ut sanitas matura proueniat. Sed ut uenæ eorū calefiant intrinsecus, & conceptum frigus exudet, necessaria potio est, quæ roborosos, tetanicos, & epistotonos salubriter curat, clabi † seminis uncias 2. cimini alexādrini uncias duas, agallici, castorei, abrotani uncias singulas, trixaginis uncias duas, mannæ croci unciā unam, succari unciam, hyssopi unciam unā, piperis albi semiunciam, quæ omnia diligenter tunsa atq; cribrata rediguntur in puluerem, ex quo bina cochlearia lassis & periculose se habentibus cum succo ptisanæ tepidæ propinātur: forcioribus uero cum uini ueteris calida hemina defundūtur in os, nunquā tamē sine oleo propter leniendā potionis austeritatem, & cannalem faucium mitigandum. Alij auctores eiusmodi passionem hac dicunt ratione curandam: De temporibus sanguinem detrahes, excipiesq; diligenter, iniecto nitri puluere, sale, atq; castoreo, animalia perfricari, & loco calido statui oportere, atq; hanc offerri potionem: lac caprinum, rutam, baccas lauri, piper album, oleum, et fabas solutas: hordeūq; etiam datur ut agitet edēdo maxillas, die tertio de cauda sanguinem tollunt, & renes calidis unctionibus fouent. Interdum etiam in balnea intromittunt animalia, ut diligentius conualescant. Dant etiam quotidie potiones. fustes quoq; uel de salice, uel de robore in os mittunt, ne maxillarū usus indormiat. Si melius habere cœperit, post duodecim dies coopertū exercebis ut sudet. Si ista non ualuerint, uteris superius declaratis. Plæriq; asseuerant, ficulneas frondes roborosis oportere præberi, quæ naturaliter calent. Potionem

† als dauci

quoq; per os dandã: opopanacis uncias 2. ſtoracis uncias 3 gẽtianæ uncias 3. mãnæ ſuccari uncias 3. myrrhæ ſcrupulũ 1. piperis lõgi ſcrupulos 2. cum uino ueteri tepido, atq; ad cornu d gerere. Hac etiã unctione ad curandũ robur uel expellẽdum frigus utuntur: Ceræ libram, reſinæ terbentinæ uncias 8. opopanacis uncias duas, medullæ ceruinæ uncias duas, ſtoracis uncias quatuor, baccarum lauri ſelibram, olei pini prout opus fuerit: quæ omnia in unum adiecta in aqua decoquunt, & perfricantes inungunt.

De hydropicis. Caput .XXV.

HYdrops nõ leuius animalia quã homines frequẽter infeſtat. In talibus namq; uitijs cũ digeſtio ciborũ plena non prouenit, humor noxius perniciẽ corporis, tumorẽq; cõſueuit inferre. Quã ualitudinẽ hæc ſignã demonſtrãt: Turget uenter & crura, teſticuli, ſcapulæ, latera et tergus inflãtur uſq; eo, ut nec i capite eius apareãt uenæ. Cui cũ ſublinguã tetigeris ſubtuſſiet. Hunc ambulationibus breuibus opertũ grauioribus ſagis donec ſudet exercebis in ſole, et aduerſum pilos per totũ corpus poſt modũ cõfricabis. Cibũ daturus radices cũ fõlijs ſuis, quia & purgationẽ faciunt & uitio medentur: fœnũq; cõſperſum aqua nitroq; præbebis, die ac nocte maceratos lupinos in aqua, rurſumq; ſiccatos, præbebis in cibo. Radicẽ quoq; cucumeris ſyluatici uel fõlia, quæ uentrẽ moueant, eidẽ dabis ut purges. Quæ curatio ſi tardauerit ſanitatem, euocandus eſt humor. Quatuor itaq; digitis ab umbilico ad ueretrũ uerſus ſagitta pungis, & pericondũ ipſum pungas, ſed caue ne intæſtina tangas, et animalia perimas, ſubijcis fiſtulã centimalẽ et patieris humorẽ currere quantũ æſtimaueris neceſſariũ, quẽ in uaſe excipies. Cum fiſtulam abſtuleris duo uel tria grana ſalis in plagã inſeris, ne claudatur. Inſuper & paſtillos imponis. Alia uel tertia die apoforeſim quaſi facturus, denuo fiſtulã appones, humorẽ eijcies, donec partes totas exiccet. tunc uulnus curãdũ ſolẽniter, potiõesq; cathartica pos dabis frequẽter. Interdiu uſq; dũ ſudet exercebis. Quãto fortius eſſe cœpit, tãto diligẽtius eſt curãdũ, et ſemper abſtinendũ à potu, ut tepidũ et modicũ ad ſuſtẽtationẽ bibat tantũ.

De ſarcoſtis. Caput .XXVI.

SArcoſtis quoq; talis eſt paſſio: Iumentũ cũ biberit inflatur & ſufflat. hæc eum ratione curabis: cineriis uel lixiuij ſextariũ unũ, ſeminis plãtaginis unncias 5. cõteres & cum uino dabis & oleo celeriter, uſq; quo reſideat in-

flatio. Alij auctores asserunt ab umbilico duobus digitis cõtra pectus plagã fieri debere, & fistulã poni, & educi humorẽ uel aquã noxiã usq; ad sextarios tres, uel amplius si maior est tumor. Sed cautius est per partes sæpe tollere, ne repẽtina exiccatio periculũ faciat. Potionibus utẽdum esse dicunt, quæ urinas moueãt, frequẽter etiã cõfricandũ esse ut sudet, pro fœno gramen accipiet & pro hordeo cicera infundi. Prodesse etiam dicunt si inter pigmentarios frequentissime deambulet animal: quia diuersi odores latenter pulmonibus prosunt. Potionem etiam huiusmodi dant: Petrosilinum & mala granata cõtundunt, et cum uino ueteri per os digerunt. Apium quoq; quantũ† appetere uolueris offeres ad edendũ. Asparagi syluestris radicis uncias 2. cũ uini ueteris sextario decoques, ut ad tertiã redeãt, et ad heminã p os digeres.

† ais apponere

De tympaniticis. Caput XXVII.

TYmpaniticus quoq; hydropico similis est, sed alijs agnoscitur signis; uenter quidẽ eius crescit ut hydropici, & ceruix fit rigidior, sed nec testiculi nec crura intumescũt. Cõuenit itaq; tympanitico calidũ cinerem cũ liquamine optimo in panno, uel linteolo umbilico uel uentri subponere, & fascijs colligare, sed à pluribus aĩal tenendũ est ne luctãdo moueat ligaturas. Radicẽ panacis sil. gallicũ pariter cõteres, et cũ oleo uinoq; tepefacto p cornu faucibus digeres. Preterea tymũ syluestrẽ & etargiũ in uino decoques, et singulas heminas per triduũ dabis. Tympaniticũ hæc signa demõstrãt: ciborũ bibẽdiq; fastidiũ, exiguus somnus aut nullus, si p nares mucos cœperint emittere desperandũ est, si mũdas nares habuerint hac ratiõe curabis: cremorẽ ptisanæ et defruti binos cyathos p triduũ dabis tepidos. Præterea hyssopi uncias 4. alei uiridis manũ plenã, palmas numero uiginti, fœni-greci cyathos sex, aquam cisterninam & uinum odoratum uetus pariter misces, diligentissime decoques, & in potionem per triduum dabis.

De lienosis. Caput XXVIII.

LIenosi ut manifestũ est periculum, ita manifesta sunt signa. Nam oculi inuertuntur & suffusi sunt sanguine, tardius ambulant, collum habent extẽsum et fit deterius et rigidius. Quæ passio principiũ indicat roborosi, quorũ latera intumescũt, siue ceruicis media spina ad similitudinẽ aluei fit cõcaua, astringũtur aliquãdo maxillæ, quod uitiũ cõsueuit inferri

a. post.

ex nimia perfrictione, cũ animalis dorsum aut frigore, aut pluuia, aut grã dine cæditur, aut nubibus. Cuius ista curatio est: De cauda parum sanguinis demis. Nam si amplius tuleris infrigescet, & rigori additur rigor, admisces in cum merum, & oleum, & calefacies, & statim hac dorsum & cerui cem perunges, saccellum quoq; ex furfure calidum impones, ut totam spinã tenere posit & lũbos, altera die extergebis diligenter & unctione eadẽ perfricabis, supra quam similiter cum furfure calentem saccellum imponus, hoc usurus unguento: medullæ ceruinæ libram unam, mannæ thuris uncias quatuor, depli uncias tres, castorei uncias tres, opopanacis uncias tres, resinæ frixæ uncias 3. apoximæ uncias 3. resinæ terbentinæ uncias 2. ceræ librã semis, olei laurini uncias 8. (sæpi caprini libram) olei glaucini sextariũ 1. ex

(olei cyprini)

his sicca quæ fuerint tundis & cribras, cætera super carbones soluis, quibus cretã admisces, & leuiter decoquis in uase nouo, unc turus cũ necessitas postulauerit, reponis ac seruas. Hac quoq; potione intrinsecus curabis: absyntij unciam 1. aristologiæ uncias 3. betonicæ uncias 2. petrosilini unciã 1. et semis, trixaginis unciã 1. thuris masculi uncias 3. castorei uncias 2. mãnæ succari uncias 2. contundis piter et cernis, et ex aqua mulsa et oleo diffunde p fauces, absq; dubitatiõe curabis. Alij auctores asserũt sanguinẽ de brachiolis auferendũ, et aĩal abstinendũ ab hordeo, oleũ, nitrũ, marrubiũ, sanguinẽ de brachiolis æquis ponderibus tritũ cum absynthio pontico & uino auste ro per os dandũ, & cum biberit deãbulet, & spongijs calidis foueatur, & pressa manu diutius perfricetur. Si uentris permanserit tumor, pectus cauterijs inurendum est. Post quinq; dies ternos digitos subijcis hac atq; illac inurendum est iterum, obseruabis autem ne uenas forte comburas.

De implecticis. Caput .XXIX.

IMplecticus autem quia similem sustinet passionem, perfricandus est unctione superius memorata, & si necessitas postulauerit inurendus.

De phragmatico. Caput .XXX.

SI phragmaticum erit iumentũ, his agnoscitur signis: fcbricitabit, oculos introrsum reducet, aures tensas habebit & rigidas, terram pedibus tundet, quod hac ratione curabis: Sãguinem detrahas de matrice, adiuncto q; oleo & uino tepefacies, totumq; iumentum contra pilos diligentissime confricabis, loco tepido statues, & curasti.

De eo qui aquam timet. Caput .XXXI.

ALiquando iumenta aquas timent, quæ dicuntur, hydrophoba. Signa huius hæc sunt: uenas omnes habebit extensas, sudabit suffusis oculis, tremorem frendorem'que patietur, illidet se parietibus; ex qua passione conuerti consueuit in rabiem. Cui hac ratione succurris: Sanguinem ei de femoribus detrahes, à cibarijs abstinebis, in loco sic clauso ut lumen uidere non possit constitues, magno silentio aquam in situla uel alueo ita apponis ut non audiat sonitũ, manipulum rutæ deterito, et baccas lauri xv. olei rosati librã, aceti unciã 1. commiscebo, caput & nares diligentissime perunges, & sanabitur.

De Spasmo. Caput .XXXII.

SPasmum certũ est animalia sustinere. quæ necessitas his declaratur indicijs: Subito concident, & articuli eorum extensi sunt, & toto corpore palpitant, aliquando etiam de ore spumam emittunt. Quibus escam dabis pusca nitroq; consperſam, cucumeris quoq; syluatici puluerem, & nitrũ tritum per septẽ dies in potione dabis ut purget. Sanguinis quoq; marinæ testudinis dimidiam cotylam, aceti tantundẽ, laseris aliquantulũ pariter misces, & suffundis in nares. Vtile dicitur terga eorum oleo & aceto & nitro frequentissime confricari.

De Epilepsia. Caput .XXXIII.

QVadam ratione lunari animalia sicut homines frequenter corruũt, & intermoriũtur. Quorum ista sunt signa: lacentia contremiscũt, saliuæ per os defluunt, desperata pro morituris (frequenter) consurgunt, & pabula appetunt. Cartilaginem naribus eorũ digito tentabis, quãto frigidiorem inueneris, tanto plus casurũ scias. Si minus frigida fuerit, rarius cadet. Cuius ista curatio est: De ceruice eius copiosum sanguinem tolles, post quintũ diem de temporibus, loco calido tenebrosoq; constitues, totũ corpus thermanticis confricabis unguentis, cerebrũ quoq; eius & auriculas pice liquida cũ oleo laurino admixto largius perunges, & mittes intrinsecus, caput etiam aluto & cerebellari cõmunies, potionẽ aũt cathartica dabis eiusmodi: Radicis uncias 2. panacis radicis unciã 1. diagridij unciã 1. cũ cucumeris syluestris uncia. quæ omnia bene trita cõmisces, cũ mellis sextario 1. decoques, ex quo

Al's (repente)

ex quo cochleare plenum in aquæ calidæ ſextariũ, et olei drachmas 3. mittis & per os defundis. Caput quoq; eius ſæpius curabis Radicẽ dianariã, id eſt herbæ artemiſiæ, in puluerẽ rediges, et p̃ fiſtulã naribus inſufflabis. Radicem quoq; laſeris tunſam ſi naribus defuderis, eadẽ ratione proderit. Si aũt paſſio perduraverit, caput eius ures, ut apioſo fieri conſueuit.

De eo qui aquam reuomit. Caput .XXXIIII.

ANimalia ſæpe aquam reuoment quam biberant. Quæ paſſio è nimia perfrictione deſcendit, cũ ſtomachus paralyſim ex frigore ſuſtinuit. Sed hac ratione curantur. Sanguis de ceruice detrahitur, potiones thermanticæ propinantur, unctionibus calidiſſimis armi pectusq; confricantur, purgatur p̃ nares caput, & ſi neceſſitas poſtulauerit, etiam ſinapizantur.

De Sideratitio. Caput .XXXV.

SIderatitia iumenta dicuntur, cum uenas uacuas percuſſerit frigus, aut æſtus, aut impleuerit cruditas, aut ieiuna bulimũ fecerit. Redditur enim ſtupidum animal, & titubans ambulat. Quod mollibus cibarijs, lenibuſq; potionibus curari oportebit, ita, laſeris unciã 1. & heminã mulſæ, ſuccumq; ptiſanæ miſcebis. Et ſi ex frigore cauſa eſt, cum uino & oleo tepido dabis. Si ex æſtu, cum roſato præbebis. Si ex cruditate, abſtinebis à cibo. Si de bulimo, ciceres offeres largiores.

De percuſſo à ſole. Caput .XXXVI.

SOl quoq; canicularis ardentior, animalia p̃cutit in cerebro, quibus de temporibus ſanguis emittitur, & ſimili ratione curantur. His aũt oſtenditur ſignis, quia dciectum caput portare coguntur.

De Cruditate. Caput .XXXVII.

CRuditas iumentis generat ægritudinem, quæ hac ratione dinoſcitur: modo in unã partẽ, modo in aliã ambulãtes inclinant. Quorũ iſta eſt medicina: Sanguis eis de ceruice detrahitur, à potu et cibarijs abſtinẽ als (cõpellẽte) tur. Si æſtas eſt, refrigeratorias accipiãt potiones, n:õ parũ natura cõpellitur.

De Bulimo. Caput .XXXVIII.

BVlimum animalia ſuſtinent frequenter ex fame, frequenter ex laſſitudine

dine. Cuius ista sunt signa: Anterius fugiunt, incertus effusus, tremebit. Quæ hac ratione curãda sunt. In primo omniũ defricetur ex uino oleoq; tepefacto, cum † mũdis mollem partem uino infundis, & cũ eodẽ confricabis. Si ilion fecerit, per cornu digeres & reparabitur. Quod si permanserit bulimus, similæ heminas cũ sextario uini infundes, & per cornu digeres. Quod iter † agerit inciderit bulimus, ubi necessaria desunt, terram faucibus infundes, aut offas facies, & per os digeres.

De Anhelitu. Caput .XXXIX.

Quod si ex anhelitu inflationes cõtigerint, cuius causæ rationes reddi non possunt, puscam calidam cum spongia cerebro eius apponis & pectori, in aures eius oleũ laurinũ mittes, frigidissimo loco eũ cõstitues, nares quoq; instillabis ut frequẽtius sternutet. quo facto, statim exhilarabitur.

De æstu. Caput .XL.

Si æstuauerit animal & defectionem patietur, brassicæ folia cum apio cõtundes, & cũ uini sextario permiscebis, & per narẽ sinistram infundis. Si uero fortius æstuauerit, petrosilini, daucij, (silis) gallici, abrotani, spicæ nardi, sinoantis, æquis ponderibus tundũtur, & cũ aqua mulsa data, æstũ releuant. Quod si his ita membra defecerint ut cõcidant, quibusdã placet abstineri eos à potu, et sitiẽtes in aqua frigida una hora stare, et cõtinuo repari. Alij dixerũt hordeaceã farinã cũ uino p̃ cornu faucibus infundi. Plæriq; excepti sunt triticeã farinã cũ aqua frigida datã continuo profuisse. Vel certe tria oua cruda cũ pulegio & pusca, oleoq; permixto, faucibus infundunt.

al's (similis)

De Paralytico. Caput .XLI.

Paralysim ad similitudinem hominum iumenta patiũtur, quæ his ostenditur signis: Ambulabit (pronus) in latere ad similitudinem cancri, cerui cẽ incuruabit ut solent habere quibus fractæ sunt, rectos pedes nõ ponẽt (sic ægri parietibus se illidũt) cibũ et potũ nõ recusant. Hordeũ aũt ipsius udũ semper apparet. Hac ratiõe curabitur: Sanguis ei de temporibus p̃te cõtraria nõ qua contractus est tollitur, unctionibus thermanticis p̃fricatur, ceruices q; eius constringuntur usq; eo, ut crebellis ex lignis impositis constricta ceruice prauitas dirigatur. Loco autem calido stabulatur sicut roborosus.

al's (prauus)

Cuius

qui ipſæ potiones dantur. Si parum in totum iſta medelarũ adiumenta profecerint, ceruices eorũ uruntur, non qua contractus eſt, ſed ex parte contraria de cautere accipit palmas ab armo uſq; ad ceruicẽ, auriculæ et in tẽpore uritur ad menſuram ſemiſſis. In alia autem parte temporis quaſi ſtellam paruam cauterio facies, & in parte renum uſq; ad mediam ſpinam uirgulas dabis ſolemniter, & curaſti.

De intrinſecus rupto. Caput. XLII.

IVmenta nimio ſaltu, uel curſu aut ruina, cum aliquid ruperint, uulſant, quorum iſta ſunt ſigna: Stranguriam patientur, excreabunt etiam purulentum, & quoties uolutata fuerint non reuoluũtur, nec ſe excutiunt. Si recens ruptura fuerit, ſanguinem magis excreabit quàm pus. Quæ curantur glutinoſis & leuibus cibis. Talem etiam accipiũt frequentiſſime potionẽ: Thuris maſculi ſunciã 1. opij unciã 1. heliotropij unciã, quod intybum agreſtem uocamus, rutæ unciã 1. quæ oĩa diligenter trita cũ uino auſtero quatuor menſuras adijcies, & per dies ſingulos dabis ad cornu, donec quæ intus rupta ſunt glutinentur.

De Inſania. Caput. XLIII.

SEd animal nonnunquam inuadit inſania, ut præſepium frangat, ſeſeq; morſu laceret, impetus etiam in homines faciat, auribus micat, oculis attentis & ſplendidis, & ex ore egerit ſpumam, quem caute ne medentem lædat, diligenterq; cõſtringito. Sanguinẽ ei de ceruice & de cruribus trahito, rurſumq; in tenebris contineto, donec appetat cibum. Cum cœperit ad patientiam reuocari, ſuccum cicutæ uno acetabulo, & aquæ unã heminã admiſces, & per os defundis. Poſt rutam conterito, & ſupra cerebrum ponito, caputq; lanata pelle conſtringito et curato, et cũ profecerit calide ſtabuletur. Talis quoq; potio equis ſubuenit rabioſis: baccas lauri nouem, & alei purgati grana uiginti & unũ, diligenter conteres, & cum uino ueteri candido gnarem ſiniſtram injcies.

De Pletura ex hordeo. Cap. XLIIII.

SI animalia dum ſudant hordeum comederint, uel ipſum hordeũ nouũ fuerit, quia uehemẽtius calet, uel copioſius quàm oportet ocioſa paſcuntur, abſq; dubio indigeſtio & pletura comitabitur. Quæ paſsio his agnoſcitur

ſcitur ſignis: Sudabit, ligati erunt armi, ambulabit incertum: Sanguinem ei de ceruice detrahes, aceto oleoq; permixtis totum corpus diligentiſſime cõfricabis, leuibus ambulationibus exercendum eſt, & ab hordeo penitus abſtinẽdum. Cui eiuſmodi ſubuenit potio: braſſicæ folia cõtundis, ſuccumq; exprimis, & myrrhæ puluerem, & parum liquaminis, & uinum uetus optimum miſces, quod per triduum per os defundes, ita digeſtio & ſanitas conſequetur. Aliquanti præcantatione tentant afferre remedia, quæ uanitas ab aniculis ſolis diligenda eſt: cum animalia ſicut homines non inanibus uerbis, ſed certa medendi arte curentur.

De paſſione pulmonis. Caput .XLV.

PVlmone ut integri præſtant ſubſtantiam uitæ, ita uitiati periculum afferunt mortis, quorum dolor manifeſtis declaratur indicijs: ſtertet, tuſſiet grauiter, et excreabit purulentũ. Si ægritudo longior fuerit, de prioribus claudicat pedibus, grauem fœtorem naribus expellit, difficile ſe collocat, ſed febriens præſepio incumbit, corruptum aſſellabit. Aliquando in corpore ipſius ſimilia furunculis tubercula naſcũtur. Quorum ægritudo difficilis eſt, ſed hac potione curanda: thuris maſculi uncias tres, hyſſopi uncias 2. ſolij unciã 1. mannæ croci unciã 1. murræ uncias 2. diligẽter tundis et cribras, ex quo puluere unũ cochlear cum tribus ouis & aqua temperabis et diffundis per os. Si cibum non appetit, pro aqua lac caprinum miſcebis, & addito mellis cochleario propinabis. Succum quoq; ptiſanæ cum oleo roſatio, & puluerem ſuperius comprehenſum cũ ouis per os dabis ad cornu. Offas quoq; ex duobus ſextarijs farinæ triticeæ, & uno ſextario erui pollinis facies, quibus admiſcebis ex ſupraſcripto puluere quinq; cochlearia. Sed ſeptenas offulas diebus ſingulis dabis, quas quotidie ad ſubſtãtiam dabis, donec cibos tentet appetere. Cui omnem eſcam propter faſtidium uiridem oportet offerri, et contrario, lenticulam cum tritico uel hordeo torrefacto, cum palea dabis, ut quicquid ex diuerſitate ciborũ uoluerit eligat. Lac tamẽ recens cotidie ei conuenit dare. Deambulet plurimum, ubi cœperit conualeſcere ad exercitium reuocandũ eſt. lac ſi defuerit, aquã in qua eruum priuslotum die ac nocte permãſerit dabis in potu. In cauſa pulmonum de ceruice uel de palato his ſanguis aufertur, quibus (nec) faſtidium euenit, ſed fortiora ſunt corpora. Cineres quoq; ulmi loti & infuſi aqua cum uino ueteri optimo

odorato hemin is ſingulas miſces et dabis. Quod ſi uehementius uexatū ægritudine, trāſiuit in morbū; Radicis lētiſci drachmā, thuris uncias 2. murræ drachmā, ſuccariſemiuncią, cōtere diligēter, & cū uino ſuffunde. Sūt et iſta remidia: Vua alba in os equi frequēter exprimatur, ſemen radicis detur in uino, amygdalæ frixæ cū aqua offerūtur. Sed eſt alia efficacior potio: Cardamomi uncias 2. caſſiæ unciā, ſtoracis unciā 1. quæ omnia ſi ualidior & ſine febre erit cum uino, ſi febriens cum ſucco ptiſanæ per os dabis.

De orthopnoico. i. plagio rigido. Cap. .XLVI.

ORtholiſtophicum iumentū his agnoſcitur ſignis: etiamſi trahatur ambulare detrectat, anhelat grauiter, frequēter ſuſpirat, rūchos ducit, ilia ſuſpendit, dū manducat tuſſit. Ex quo uitio difficile liberabitur, licet in longū protrahat uitā. Pulmo enim eorū contrahēdo ſe cōburit, unde & macies cū morte inſequi conſueuit. In recenti tamen hanc curā feſtināter adhibebis: Sanguinē de pectore detrahes, & mero oleoq; pmixtū atq; calefactū punges. Lixiuiū quoq; cineris diligētiſſime cretū, cum oleo optimo temperabis, & per nares diebus quinq; cōtinuis eidē digeres. Potionē quoq; dabis poſtmodū: Sinapis alexandrini frixi, & ſulphuris uiui, & murræ cardamomi ſpecies, æquis ponderibus contundis & cernis, et cū melle (optimo) de coquis. Ex quo medicamēto ad magnitudinem nucis cū uino nigro calido dilues, & quotidie per os potionabis. Alij uero myrrhæ uncias 2. ſulphuris unciā 1. nitri ſemiunciā, picis liqdæ puſillū deterūt, additoq; melle et uino uetere odorato, candido, p nares ſæpius infundūt. Curabis autē ne algeat, tempabis exercitatiōibus ut ſudet: et nō ſolū in potiōe, ſed etiā in fœno nitrū cū mellicrato aſperſum ſemp accipiat.

(attico)

De Epiſtotono. Caput .XLVII.

EPiſtotoni quoq; ſimilis paſſio declaratur. Orthotonicus qui totus eſt rigidus, Epiſtotonus cui in poſterioribus partibus morbus inſederit. Cuius iſta ſunt ſigna: Aures (rigidas) habebit, collū extēſum, oculos minores, tenſa pellis in facie, labia grauia, ut oſcitare et apire uix poſſit, cibū potūq; faſtidiet, cauda rigida, greſſus incertus, mēbra diſtēſa, difficile progreditur, et frequēter in poſteriorē ptē cōcidit, unde Epiſtotonus noīatur. Q đ genus paſſionis hyeme curare difficile eſt. eſtate aūt ſi diligentior fueris obtinebis.

(frigidas)

Que

Quæ passio p æstatẽ his nascitur causis, si iumentũ ardẽtissio fuerit sole pcussum, uel si in itinere priore claudicãs pede, coactũ fuerit ambulare uel curre re, & uehemẽtius sudauerit, et ex sudore uel armũ læserit, uel supra ipsum iacuerit ut armus indormiat. Hyeme aũt cũ de itinere uel de exercitatione ue nerit, et cũ sudore steterit sub diuo in frigore, aut in loco (recenti) uel humecto aut marmorato, aut tessellato, uel si frigore maxillæ obdormierint, tũc ista ægritudo cõtrahitur. Cui hac ratione tentabis succurrere: Adipis porcinæ ue teris lib. 2. resinæ terbentinæ selib. piperis triti drachmã, ceræ libram, olei uete ris sextarios 2. piter decoques, et calidissime totũ aĩal perũges. Multi cruum decoquũt, calentẽq; aquã capiti ipsius languẽtis imponũt. Alij in stercore ip sorũ calido obruũt ægrotãtes, ut lãguor exudet. Plæriq; colligatis iumẽtis cõ modũ credũt renes sole feruenti bene cooperiri. Hæc quoq; potio traditur sa lutaris: Piperis triti grana xx. cedri põdus denarij, nitri unciã 1. mixturæ la seris tyrrhenici globulũ ad magnitudinẽ fabæ, trita atq; permixta, addita li quaminis floris hemina, & uini ueteris summi sextariũ bis in die per os dige res. Exptũ dicitur, sanguinẽ bubulinũ calidũ et fumantẽ, sed moderate p cor nu faucibus infundis. Quod si forte defuerit, thuris cribrati & salis triti ter nas uncias cũ uino optimo prodesse dixerũt. Calidis medicamentis aĩal expe dit dum sanetur perungi. Adipis quoq; porcinæ recentis coctæ quantũ existi mueris cum oleo optimo & uino summo & melle commisces, & ad carbo nes semper decoques, ac per nares infundes. Malagma quoq; de calidis spe ciebus in carbonibus cum oleo cyprino uel communi, sed ueteri, abluitur, & perungitur. Post curam operitur sagis, & in sole calido exercetur à sessore, & repedens dum sudet. Post sabanis ualidioribus abstergetur, & denuo un ctum operitur, pice quoq; liquida admixto oleo perungendum, nõ tamen ni mia pix sit, ne corium lædat. Nõnulli iã ualidioribus de ceruice sanguinẽ de trahũt. Plæriq; in balneũ ducunt, calidissimis potionibus curãt, id est, lasare & cymino, aniso, oleo, baccis lauri, ex quibus quotidie aliquid cũ uino mini strant. Vnctionibus quoq; istis utuntur: Ceræ lib. resinæ uncias 4. opopana cis unc. 2. medullæ ceruinæ uncias 3. olei storacini uncias 3. olei laurin unc. 4. quæ oĩa decoquũt, et in sole aut in loco calido perungũt. Alia quoq; unguẽti compositio talis est: Baccarũ lauri sextariũ 1. cymini sextarios 2 sulphuris uiui unc. 3. resinæ unc. 1. galbani unc. 3. olei sextar. 2. q̃ oĩa decoques et uteris.

De lethargico. Caput .XLVIII.

LEthargici quoq; iumenta ista sunt signa: Iacebit semper & dormiet, neq; cibum appetit neq; potum, cum excitatum fuerit continuo aggrauatur, & se proijcit, & macescit, & quancunq; ei dederis potionem tanquam dormiens uix suscipit: quem hac ratione curabis: Substernito instabulo ubi stat, ut bibat ibi, cui caput fomentabis ex calida pulegio decocta, postmodũ perũges oleo cum adartæ trito, ita ut caput eius et aures infundas, ea usurus potione: camomillam illyricam, (idem nos trace) & herbam artemisiam in aqua decoquis, ex qua quotidie ei binas cotylas propinabis. Cui & pedes priores frequenter fomentabis calida. Soletenim hæc passio adstrictius ad rectum pedem contingere. Est quidem periculosa passio atq; curatio: cuius ista sunt signa: Oculi eius lachrymabunt quasi lippiant, in præsepio dormitãs incumbit, à posterioribus ambulans nutat, & totum grauatur. Cui sanguinem detrahes de pede priori dextro, & de femore sinistro, ex quo eum perunges. Herbam artemisiam contundes, & cribratam dabis cum lixiuij sextario, & olei cyathis duobus, per triduum. quarta die intermittes. Quod si cibaria non appetit, (bolũ ex melle) & aqua tepida comedat, & aquam bibat. Si minus profecerit, lini semen cum aqua in olla decoques, & heminas singulas per dies singulos dabis ad cornu, addito melle quãtum sufficiat. Quæ potio etiã febricitantibus prodest. Lethargicũ animal frequenti exercitatione prohibendum constat à somno. Assidua quoq; iniungenda est deambulatio si anteriores pedes eius miseris in fomentum. Nam furfures sale et aceto permisces, & calentes ungulis imponis. farinam quoq; triticeam cum tritis salibus & puscæ sextario uno, faucibus infundes, herbam artemisiam tunsam cum oleo & modico lixiuio dabis ad cornu, abstinebis ab hordeo, fabæ solidæ sextarium porrigis ut uigilet, donec duriores edomet cibos. De ceruice sanguinem ei detrahes. Depletum hac ratione curabis; Afronitri uncias tres, gallæ syriaticæ uncias duas, spicæ nardi uncias 2. radicis capparis uncias duas, tunsa & cribrata permisces, et terna cochlearia in sextario aquæ tepidæ dabis in potu. Nunquam frigidam nec nimium calidam, sed tepidam ad bibendum semper accipiat. Assidue flagello excitandum aut uoce, ut uitium timore deponat.

ats (ceruũ mellitum)

De morbo

De morbo Regio. Caput .XLIX.

SI quod iumentum morbum regium habuerit, his agnoscitur signis: utriq; oculi uirides sunt, & ceruicem inclinatam habebit, dextra parte & pede dextro (etiã sinistro) uidebitur claudicare. Cuius curatio est ista: loco tenebroso, ubi lumen uidere non possit, clauditur, et operitur sagis ita, ne oculi eius aperiãtur in die, oleo et uino tepido ungetur atq; fricabitur, lapides molares nõ minus pondera quinq; in ignẽ imponuntur, animalis caput copulatur ad pedes, cum bene cãduerint, sub eius naribus apponuntur, perfusi oleo suffumigatur os, nares, & oculi, ut morbi uirus exudet. Quod per septem dies cõtinue est faciendum. Tali etiam ratione succurrimus: sanguine caprino et lacte ouillo, anagallico, costo, oleoq; pariter admixto potio conficitur, quæ per dies duodecim datur.

De bili, idest, coleribus. Caput .L.

SEd interdum biles, quæ coleræ appellantur uulgo, solent iumenta uexare. Quæ passio his declaratur indicijs: cõmouetur ac uolutatur ut strophosus. Sanguinẽ de ceruice emittis: Daturus eiusmodi continuo potionem: herbæ trixagnis nigræ unciã semis, mannæ succari unciã unam, nitri uncias duas, altei uncias 2. uini optimi sextarium unum, conteres, ex aqua mulsa heminam unam per sinistram narem infundes.

De bili arida. Caput .LI.

QVod si aridam bilem habuerit, myrtum agrestem cum uino contritam per narem dextram deffundis, pro hordeo far triticeũ dabis. Potionem ipsam temperabis ex aqua.

De coli passione. Caput .LII.

COli passio grauissimos cruciatus iumẽtis cõsueuit inferre, ita ut cardiaci aut strophosi esse credãtur, sed his agnoscitur signis: Cũ stat repente cõcidit ut arreptũ putes, si satis suspensum fuerit dolor subsequitur, & iacet nõnunquã: cum frigidã aquã acceperit tremit, sudat, anhelat. Cui hac ratione succurritur. Anisi pontici unciã 1. petrosilini unciã 1. feniculi seminis unciam, piperis nigri uncias 2. marrubij unciã 1. abrotani unciam 1. anethi uncias 3. libistici 24. centaureæ minoris et maioris uncias 2. (cametris semiunciã) eupatoris 24. gingiberis unciã semis, pulegij semiun-

cia, rutæ uncia, apij uncia semis, pariter cõtũdes et cernes. tũc mellis optimi põdera duo cocta et despumata cũ oĩbus misces, ex quo medicamento ad magnitudinẽ nucis auellanæ cũ aquæ tepidæ sextario dilues, et per os infundes, certissima medicina est. Q d si dolor pseuerauerit, feniculi seminis cochlearia v. bene trita cũ uino syncero sed cibario sextariũ dabis. Præterea (panis) aliquantulũ et pellicula de uentre pulli siccata in furno et trita cũ uino dabis.

als (piperis)

De uomica. Caput .LIII.

Vomicæ plærũq; animalibus nascũtur intrinsecus. Cuius passionis signa sunt ista: cũ accubuerit difficile surgit, os ei grauiter olebit, incũbet in eo loco à quo uexabitur, tussiet, et purulẽtũ excreabit interdũ. thuris uncias 2. aristologiæ uncias 2. in uno cũ uino tepefacto per nares digeres. Item sulphuris uiui uncias 2. aristologiæ unciã semis similiter dabis, cibo autẽ maxime sustẽtandũ est ut habeat corporis nutrimentũ, et cũ rupit uomicam cauterijs circa pectus aduris, ut facilius prouocatus humor emanet.

De coriagine. Caput LIIII.

Passio quã græci ecedermiã uocant, latini coriaginẽ appellant. Cuius ista sunt signa: macescit, et sine febre nõ erit, coriũ illius adhærebit costis, spina fit durior, in dorso eius nõnunq; furunculi exire cõsueuerũt, magis etiã quã adsueuerat appetit cibos. Cuius ista curatio est; thymũ & sales cum uino rubro cõteris, & tubera, si qua in eo sunt, cõfricas. Parabis etiã aliã unctionẽ: picẽ, cerã, resinã cabialẽ, & thuris pollinẽ ex oleo ueteri temperabis ac decoques, totũ animal cõfricando diutissime perũges. Sed parum est unctione corio mederi, nisi potionibus & intrinseca curentur; piperis albi triginta grana, myrrhæ semiunciã, uini odorati ueteris cotylã, olei uiridis cyathũ unũ admiscebis & per os digeres. Itẽ fasciculos rutæ uiridis atq; purgatæ opopanacis & cotylã uini & olei uiridis cyathum admisces et dabis in potu. Quod uitium ex perfrictionis iniuria, aut ex coactione alicuius necessitatis descendit. Aliquanti suis nõ uetulæ sed nouellæ sanguinẽ uino permixto ad cornu faucibus digerunt, ignorantes si plus sanguinis fuerit cõtinuo animal interire. Cautius est hac magis potione curare: cepas germanas et semen rutæ pariter admisces, & deteris, ex quo uncias tres, cum uini cotyla per dies singulos dabis, usurus curationibus quæ conueniunt roborosis.

De stomacho

De stomachico. Caput LV.

Syntaxin animalia patiuntur & homines: quæ ualitudo his declaratur indicijs: cotidie tenuãtur, et macie ossa eminẽt, multũ manducãtia esuriũt semp, quicqd inuenerit tentãt fame cogẽte corrodere, durũ stercus emittũt, trahũt longã ac miserabilẽ uitã, ut nec surgere ualeant. Sed iacẽtia fatigata, multumq; manducãtia fame moriũtur. Omnis enim esca quã sumpserint ad stercus, & omnis potus cõuertitur in urinam, nullus ex his succus, nullum alimentũ peruenit ad medullas. Propterea quod stomachus eorũ nimio rigore perstrictus, nec coquere poterit, nec epati aliquid propinare, in quo tota uirtus ad nutriendum corpus per dispensationem ciborum sanguis præparatur. Tabescit semper, iecurq; eius minuitur ad similitudinẽ arboris, quæ radicibus ex maiori parte præcisis, cum à paruulis aliquandiu sustenta ta portauerit frondes, celeriter exarescit. Quorum manifesto periculo hac ratione tentatur occurri. Inter principia facies unctionem, ceræ libras duas, resinæ terbentinæ libram, medullæ ceruinæ libram, axungiæ ueteris sine sale libram, propulegij selibram, irisillyricæ libram, samsuci libram, olei lauri ni quantum satis fuerit, decoques carbonibus lentis, & ad ceroti molliciem perlocabis, cui adhuc tepenti misces puluerem irisillyricæ & cretæ cimoleæ, donec infrigescat agitabis. Ex quo medicamento totum iumentum perunges, & multorum manibus confricabis, donec calefiat & sudet. Quod interposito triduo conuenit fieri, ita ut coopertũ animal sit, & cotidie paulatim exerceatur, ut digerat. Cui hæc præparabitur potio: abrotani uncias 4. santonici uncias 4. trixaginis uncias 4. camepiteos uncias 4. gentianæ uncias duas, murrhæ uncias 2. opopanacis uncias 2. eiusdẽ radicis, succari semiunciã, rutæ aliquãtulũ, oia bene tundis & cribras, ex quibus duo cochlearia in uino ueteri decocta cũ succo ptisanæ in qua (atro) decoctũ est, admiscebis, adiunges etiã eruipollinis cochlearia duo, quæ cũ p nouẽ dies continuos dederis, intermittis aliquãdiu ut uires colligat, et resumat, et per singulos (periodos) alternis curabis. Nec cessabis donec sanitas redeat. Diebus autem uacuis offas ex farina triticea in lacte conspersa ad substãtiam digeris, furfures quoq; triticeos & paleas dabis, hordeum non dederis nisi fortassis infusum, denegabis etiam herbam uiridem donec reparare cœperit corpus.

als (acyo)

ala) hebdomad.)

De icterico

De Icterico. Caput .LVI.

ICterici iſta ſunt ſigna: Oculi uirides, de quibus profluet lippitudo, ad ſimilitudinem fabæ indureſcit corium, fit horridum pilis, inſequitur fatigatio, ambulans genibus claudicabit. His ſanabitur medelis: Panacis ſyriatici et apij ſeminis ſingulas libras contundito atq; cribrato, & cum mellis attici libra miſceto, tũc aquæ, in qua lupini crudi fuerint decocti, ſextario, ex medicamento ſuperius deſcripto, quatuor cochlearia miſcebis, & in potione dabis per dies v. Si tardius adiuuat, uini ſextarios 3. in pultario nouo, canini ſtercoris albi uncias tres admiſceto, & ponito ſub diuo, ex qua potione quinque diebus per os digeres. Præterea aquam in qua ciceres decocti fuerint, & ſtercus caninum ſimili ratione præbebis.

De Stropho. Caput .LVII.

STrophi diuerſæ cauſæ, & diuerſæ ſunt curæ. cuius iſta ſunt ſigna: Voluitatur, patitur torſiones, ilia ſibi reſpicit, ſtercus durum aſſellat, terram pedibus tundit dolore cogente, intermißis horis refrigerationẽ ſentit & requiem. Hac potione curandũ eſt: acori, aniſi, opopanacis ſingulas libras pariter contundis & cernis, ex quo puluere duo cochlearia in uini ueteris ſextario & olei pondo ſemis admiſces, & tepidum per os dabis triduo. Si ſtrophoſus fuerit & non facit uentrem, caudã inter coxas ſuas mittet, & ad uentrem ſuum conuerſus attendet. cui puluerem de ſemine rutæ ſyluatiicæ cũ uino per os dabis. Præterea cepas decem ueteres, ficus ſiccæ ȝ 8. nitri ſcrupulos 5. ſtercoris colũbini ſcrupulos 4. ex quibus addita urina collyria facies, & bina uel terna in anum immittes. Si uero fortius uenter induruit, conuenit adhibere clyſterium, ſed prius uentrem aqua calida perfouebis. Tunc ſuccum (cantabricum) in quo fuerint bletæ maluæq; decoctæ, cum nitro & hemina olei, & columbini ſtercoris quatuor ſcrupulis, pronum conſtitues, & per anũ inijcies iumento, ita ut poſt clyſterem inambulet aliquantulũ. Alij fimum leporis cum nouem cochlearibus mellis, & quindecim granis piperis addito caulium ſucco per os ſalubriter defundunt.

De dolore iecoris. Caput .LVIII.

IEcoris dolor ſolet infeſtare iumenta, cuius iſta deprehẽduntur indicia; Cibi faſtidium, potus appetentia, uentris inflatio, macies. Cui primo cremorem ptiſ-

ris ptisanæ sextariũ 1. cũ olei rosatij tribus cyathis per os digeres. Si passio permanet, alia potione curabitur. Apij seminis uncias 3. hyssopi uncias tres, abrotani unciã 1. olei uiridis quantũ sufficit, uel succi paulominus. Si uiridẽ abnegat tempus, ex uino optimo ad tertias decoques, per aliquot dies potionẽ dabis. Similis quoq; huius passionis est ratio. Sine febre enim animal nõ erit, nec facile cibũ conficiet, testiculus dexter tumebit et indurescet, cui ista subuenit medicina: fœnigræci cyathos quatuor mittis in aquæ fontanæ sextarios quatuor (.i. grana triginta) & decoques ad terciã partẽ. hemina per os data potione curabis. Nõnulli turis drachmas 2. tritas, cum uino quantum sufficit miscent, & inde totum corpus multorum perfricatur manibus, saccis cooperiunt ut sudet.

De inflatione uentris. Caput .LIX.

INflatio uentris interdũ iumenta (sine dolore) conturbat. Cuius passionis ista sunt signa: testes eorũ sudabunt, alternis pedibus terrã tundunt, subito inde alterna parte se cõuertũt, caput ad ilia sua ponũt tanquã qui locũ doloris ostendãt, gemitus interdũ & tremor totius corporis insequitur. Hunc paulatim deambulare facies, manum unctam in anum mittes, & stercus extrahes. deinde sale & melle mistis in anum infundes, ut assellandi augeat uoluntatem. Si hyems fuerit, oleo & pice liquida lumbos & auriculas illius saturabis, hanc daturus potionem: Laurum uiridem uel baccas ipsius, piper & cyminum, petrosilini & feniculi semen, semen agrij & nitri, quæ pariter admixta, tunsa & cribrata cum uino, & oleo tepido, & calidæ aquæ paruula portione potionabis, & deambulare compellis moderate, donec dolor cesset.

De intestini uexatione. Caput .LX.

INtestini quoq; uexatio, quod colon uocatur, & inflationes et dolores cõ sueuit inferre. Quæ his agnoscitur signis. Cum ambulare cœperit, priori bus pedibus transuaricat & dolores subglutit, & crebras deãbulationes & calores stabuli, si diligenter etiam operiatur diligere consueuit. Cui per nares suffundes laser & cyriacum in uino tepido solutum.

De tussi. Caput .LXI.

FRequẽter omni genere deforme uitium, eo q; maximæ ãiali ũ parti accĩ

dit, tussis est, quæ interdum sponte desinit, interdum medicamentorum rõne curatur, interdũ insanabilis penitus inuenitur. Difficultas aũt curationis emergit, quia causæ ex quibus tussis euenerit, à medẽtibus nec discernũtur, nec intelliguntur interdum. Quam passionẽ uniuersis authoribus euolutis, quanto crebrius accidit, tanto studiosius credimus exponendam.

De tussi quæ uenit si quid faucibus hæserit. Ca. LXII.

EXasperatio, aut iniuria faucium grauissimam commouet tussim, quoties aut puluis, aut arista, aut os, aut surculus, aut lapillus, aut aliquid inhæserit gutturi. Quæres adeo periculosa est, ut nisi celeriter subueniatur, aãlibus per impatientiã doloris insaniã generet. In sole igitur diligẽter inspicito, si quid hæserit euellito. Ex tepida etiã, addito nitri puluere, infusa spongia tergito. Deinde oleo rosatio tepido cũ lana obturato locũ qui indignationem sustinet. Post diẽ tertiũ lanam eijcies, eadẽ ex aqua calida fouebis & tale medicamentum imponis: succari ʒ 4. aluminis colati ʒ 1. ex tepido uino infundis, & sic exasperata sanabis.

De tussi ex perfrictione. Caput .LXIII.

EX perfrictione quoq; nascitur tussis. Cuius ista sunt signa: cum tussierit, caput deorsum mittit usq; ad terram, & cũ biberit, aqua ei per nares currit. Quam hac ratione curabis: Machinam ori inseres, manũ planam inijcies, cõperies in parte superiore quasi uesiculã, quam unguibus rumpis. Deinde tres pillulas bene cõtusa axungia mollissimas facies, quos in subtilissimo lomento, hoc est, farina fabacea, conuolues, & per os digeres. Deinde per triduũ (uenaculo) & sale perfricabis, & pastillos cum speciebus calidis & uino in potionibus dabis.

als (una auina uel brutillo)

De tussi à colibus. Caput .LXIIII.

TUssis à colibus si fuerit, his signis agnoscitur; coles iniuriæ pleni sunt ac tumebunt, dum bibunt continuo ruminant. Ouum in aceto acerrimo mittis, resolutaq; testa, ita ut integra membrana permaneat, pice liquida perunges, & faucibus digeres. Post alumen, axungiam, salem in uino cõteres, offas facies, & ex melle deijcies, ita ut aqua calida, & si facultas suppetit, cum euisco decocta assidue fomentare non desinas. Hanc quoq; potionẽ

adijcies

adijcies: myrrhæ uncias 2. piperis albi ſemiunciam, nuclei pini purgati ſextarium ſemis, uuæ paſſæ ſextarium ſemis, mellis uncias tres, paſtinacæ unciam unã, cariottæ uiridis ſelibrã, decoques pariter ex aqua, & addito uino tepido quinq; uel ſex diebus potionare non deſinas.

De tuſſi ab interioribus. Caput .LXV.

AB *interioribus grauior & penè inſanabilis tuſsis eſt, quæ hac ratiõe dinoſcitur: nares iumenti præcludit, ut ſpiritum reddere non poſsit, tũc ilia ei inſpicies, quæ ſi ſpiſsis pulſibus duxerit, ſcito eſſe tuſsim ex cauſa iecinoris, pulmonis, uel præcordiorum, uel (recentem) si lentis pulſibus ilia duxerit & uentrem, indicat tuſsim de interioribus, hoc eſt, de his locis, in quibus inteſtina iumentorum ligantur, quorũ tenſione & iniuria cõpellũtur tuſsire. Nã ſi curſu nimio uel latiore ſaltu cõuexata ilia fuerint hæc naſcitur cauſa. Ex nimio quoq; æſtu, uel intolerabili frigore interiora uitiantur, & faciunt tuſsicos. Vnde uulſi appellãtur. Siue igitur ex ſupraſcriptis, ſiue ex alijs cauſis interioribus nata fuerint uulnera, etiãſi poſt ſanitatẽ duxerint cicatrices, ſtrictius tamen cõtrahendo ſe et aſperitatẽ făciũt, & aſsidua titillatiõe ꝑpetuã excitãt tuſsim. Quæ cauſæ leniſsimis medicamẽtis adiuuari uel ſuſpẽdi aliquatenus poſſunt, ꝑſanari omnino nõ poſsũt. Hinc eſt quod in herba uiridi uel paſcuis uulſorũ uitia celãtur. Sed omni ꝑpe hæc cõpoſitio eſt ſalutaris: fœnigræci heminã, ſeminis lini heminã, traganti unciam 1. thuris maſculi unciã 1 myrrhæ un. 1. ſuccari, erui pollinis añ unciã 1. tunſa et cribrata in calida infuſa permaneant, altera die ex aqua tepida ſingulas cotylas dabis ad cornu, cyatho olei roſati permixto, per plurimos dies. Ex qua cõpoſitione recens cauſa ſanabitur, uetus ſentiet leuamẽtum. Ad quæ uitia nunquam dederis auſteriorem potionem, ne exaſperet & decidat: ſed leuem & ſimplicem, & refrigeratoriam. Cauendum etiam eſt ne in tali paſsione unquam ſanguinem detrahas. Plærunque tracanton ex oleo debere dari per biduum, Tertio dei decoctos raphanos atque contuſos propinare cum uino, refrigeratorium paſtillum addentes in æſtate. Ad tuſsim diuerſæ ſunt potiones, quas proprie omnes inſerere neceſſarium duximus, ut pro qualitate paſsionũ, medentis arbitrio remedia cõmodentur: Farinæ fabæ frixæ ſextarios 2. infundis in paſſi ſextarijs 3. et in mortario diutiſsime cõteres. piperis triti grana triginta, ſepi hircini libras 3 pariter admiſces & omnia*

tuſa & cribrata per os ad cornu per triduũ dabis. Nõnulli uero duobus ſextarijs, cõditi fabæ frixæ heminã ante triduũ fundũt, poſt deterũt diligenter, & æquatis partibus per triduũ digerunt. Alijs placet farinæ fabaceæ ſextarium unũ, tribus ſextarijs, uini ueteris infundere, additaq; olei optimi libra pariter deterere, ac dare per cornu. Si tußis ex ruptura uel uulſione prouenerit, anagallicum primo tundes. poſt herbam paritariam pro duabus partibus teneram admiſces, adiunctaq; axungia ueteri conteres diligenter, & pa
als (experta) ſtillos facies, quos impari numero & imparibus diebus cum reſoluto butyro ac melle diffundes. Ad leuem tußim uiatoria ſunt (expeditaq;) remedia, porros decoquere, & cum herba paretaria bene tonſa miſcere, factisq; paſtillis in ouo reſoluto & oleo roſeo, necnon & paſſo & melle conuoluere per triduum deijcere, ſuccũ ipſius iuris in quo decocti ſunt porri, inſuper dare per cornu. Itẽ laſer. i. opiũ ſyrenicũ ad magnitudinẽ fabæ, cũ uino ueteri deteres et p cornu dabis. Tußi et grauedini capitis medebitur oleum roſeũ uel certe ſimplex & uiride cum aqua calida per narẽ dextrum per triduũ diffuſum.

De uulſis. Caput .LXVI.

VVlſis glutinare creditur, ſi dragãti uncias 2. pridie infundas in calida, fœni quoq; greci heminã, lini ſeminis heminã, ſeparatim infundas, die poſtero in cacabo decoquas & pariter teras, poſt medullæ ceruinæ uncias 2 ſepi hircini libram, radicis tracontiæ unciã 1. gentianæ unciã 1. centaureæ unciã 1. ſepi taurini unciã 1. cõtundes, & illis quæ prius parata ſunt addas; quæ oĩa in mortariũ mittes, & diutißime cõteres. Ad ultimũ paßi ſextarios tres & aquã in qua fœnigrecũ uel ſemen lini fuerat infuſum adijcies & decoques, ac per triduũ ad cornu dabis. Grauiter tußientes & uulſi hac potiõe recreãtur: De maſculo pinguis porcinus acro decoqtur, donec omnis caro ſoluatur, abiectisq; oßibus uniuerſis cũ iure quo deferbuerãt & tribus ſextarijs (paßi) ſuccidi: Deinde rurſus in cacabũ mittis glutis tau=
als (ptiſanæ) rini ſemiunciã, aceti acerrimi hemina dimidia cõiungitur et feruet ut quilon fiat, tragãti uncias 3. lini ſeminis et fœnigræci unciæ ſingulæ decoquũtur extrinſecus et terũtur: adiũges etiam medullæ ceruinæ et ſepi hircini uncias 3. quæ ad ultimũ cũ omnia pariter caleſacta fuerint & colata, facies potionẽ, ex qua per cornu dabis animalibus diebus ſeptem, aut nouem curaturus, aut tepefactam digeras ut inſpiſſentur, adiecto paſſo & aquæ illius copia im

qua

qua cocta sunt semina. Præterea aliquãti caput agninum tam diu decoquũt, donec omnis cõpago soluatur, abiectisq; ossibus terunt, adiectoq; adius ipsius melle, diebus septẽ ad cornu digerunt. Quod si tussis ex faucibus ueniat, myrrhæ uncias 3. cardamomi unciã 1. nuclei sextariũ, uuæ passæ sextariũ, deteres diligenter; additoq; melle agitando lentis carbonibus decoques, cum intepuerit, pastillos ad nucis magnitudinem facies, quos ternos cum butyro diebus quinq; uel septem digeres. Item si ex faucibus causa est, occisum pullum palpitantem aperies, & tollis eius uentriculum, quẽ cum suo stercore calenter; & integrum in melle conuolues, & per cãnalẽ digeres. certissimũ ac uerum remedium est. Si exasperatio gutteris mouerit tussim, murrhæ uncias 2. piperis uncias 2. seminis lini frixi & contusi sextarium, cardamomi semiunciam, uuæ passæ sextariũ, nuclei sextariũ, mellis pondo duo, diligenter trita cõmisces ac decoquis, pastillos ad nucis magnitudinẽ facies, ternos in die digeres.

De tussi quæ generat ex humoris acerbitate. Ca. LXVII.

TVssi quæ ex acerbitate humorum prouenit, tali ratione succurritur: In primis purgandum est corpus tussientis. Cucumerem itaq; syluaticum uel radices eius cum nitro Alexandrino conteres, adiunctoq; uino uetere per os dabis ad cornu. Quæ potio cum laxauerit uentrem, post diẽ tertium squillæ ualidioris ɔ quatuor contundes, & optimi laseris quantum fabæ patitur magnitudo commisces, uiniq; odorati sextarium, & olei ueteris librã addis, & cum diligenter omnia cribraueris, triduo per os defundes ad cornu. Item alia. Istis quoq; suffimentis nõ minus quàm potiõibus adiuuabis: Sandarici uncias 3. asphalti uncias 3. allij & ceparum uncias 3. quæ cum pariter triueris, in tres partes æqualiter diuides, & per triduum cooperto ori uel capiti subiectis carbonibus suffumiges, ut odor impleat nares. cuius tamẽ oculos prius ligabis ne medicamenti acerbitate lædantur. Herbæ quoq; marrubij fasciculum quàm magnum uolueris deteres, et cum ouo & uino succido admisces, addita adipe ceruina, uel si defuerit, uerbenaceam cum cera resoluis, & cum tepida ad cornu digeris. Grauissimæ subuenit tussi si pillulas cypressi decoquas, & purges diligenter, addita axungia, & argallico, & foliis teneris oribus herbæ pariariæ, cõtundas in pila, et pastillos ad nucis magnitudinẽ facias, quos quotidie impares cum melle & oleo et uino passo, ouis intinctos deijcies. Si placet pro pillulis etiam folia cypressi cõtusa miscere cum omnibus supra:

bus ſupraſcriptis poteris, picis liq dæ facere potionẽ, et dare p cornu. Ad oẽs tuſſes talẽ dedere plæriq; potionẽ: draganti, myrrhæ, ſpicæ nardi añ unciã 1. detriuere ſollerter, & cũ duob⁹ ſextarijs paßi per triduum diffudere.

Ad tuſſim ſiccam, uel ſuſpirium. Ca. LXVIII.

AD arteriam exaſperatam, et ad ſpaſmũ: hyſſopi librã, fœnigræci ſe- librã, ſeminis lini, tracanti, anagallici, rutæ uiridis ſingulas ſelibras, ſalis heminam dimidiam conteres, & uſq; ad tertiam decoques cum paſſo, tußienti per triduũ, uulſo per nouem dies dabis. Alij petroſelini mace donici unciam 1. ſemis, dauci unciam 1, myrrhæ, ſpicæ nardi, coſti, tracanti, ſingulas uncias, prius in mulſa tepida diffuſas, acori, pipis, ſuccari añ unciã 1. guttæ armeniacæ uncias 2 caßiæ unciã 1. pariter detcrunt, paſtillos ex mul ſa faciunt, poſt cũ paſſo deijciunt tedianti. Ad tußim ueterẽ, & ad ſuſpiriũ, uł anhelitũ, & ad ſynanchen, Si mox dederis ſtoracis rubeæ uncias 3. murrhæ troglodytis uncias 2. opopanacis unc. 2. irisillyricæ uncias 2. galbani unc. 2. reſinæ terbentinæ uncias 3 herbæ ſimponiacæ unciã 1. pariter commiſces & deteris, paſtillos facies cũ melle. Præterea axungiæ librã ſemis, caricas qn=

al's (raueam) decim (pineam) combuſtã, et in puluerem redactam, liquaminis optimi hemi nam, mellis librã cum cauliculis excoctis, offas faciũt & cum paſſo digerũt. Aliquanti hederæ fõlia, itẽ populi albi fõlia, æquo pondere deterũt, et cũ uino albo per nares defundunt. Alij rutæ fõlia cũ melle deterũt,, et cũ uino optimo p nares defundũt Alia. Cucumeris ſyluatici fõlia fœno miſcẽt, radicẽq; ipſius contundũt, & cũ lini ſemine & hordeo cõmixta offerunt. Experimẽto pro batũ eſt tußim ſuſpiriũq; ſanare. Alia. Sulphur uiuũ & roſmarinũ cũ melle et uino ueteri per ſiniſtram narẽ digeris. Aliquanti panacis radicẽ detritam cũ uini optimi hemina, et tribus cyathis olei, per cauernas naris ſiniſtræ in= fundunt. Præterea roſmarini ʒ 4. myrrhæ ſcrupulos 2. cũ uini ueteris ſexta rio, olei hemina, per nares triduo defundũt, ita ut in die detur hemina. Aneti acetabulum, irisillyricæ acetabulũ, rutæ ſcrupulũ 1. olei heminã dimidiã per os digerũt. Suſpirium quoq; ac tußim releuat, ſi radicis mori ſcrup. 1. herbæ heliotropij uncias 3. diligenter cõteras, & cũ hemina uini candidi per os de= fundas. Recens quoq; tußis expimẽto curationis ſedatur. Lentis ſextariũ ſe mis emolis, farinãq; mollißimã facies, ex qua ſingulas heminas cum ſingulis heminis aquæ per os per triduũ digeres. Vetus aũt tußis aboleri creditur, ſi

cyathis

cyathos tres ex ſucco porri cum hemina olei pluribus diebus per fauces defundis. Tuſſientes ac uulſi hac potione curãtur: panacis radicis uncias 2. ſulphuris uiui unciã 1. thuris maſculi uncias 2. myrrhæ trigloditis unciã 1. commixta in puluerem rediges, ex quo duo cochlearia cũ duobus ouis, addita uini ueteris hemina, diebus quinq; uel ſeptẽ per os dabis. Expertũ dicitur, ulmi cinerem leuiſſimũ. i. faullã aqua tepenti ꝑmiſcere, & olei boni æquã mẽſurã addere, iunctisq; tribus ouis, diebus quot uolueris dare per fauces.

Ad uomicam & tuſſim. Caput .LXIX.

VAlidiſſima contra tuſſim & uomicas compoſitio eſt: ſucci marrubij expreſſi heminam, caricas ſiccas xxv. mellis attici uel cymini ſextariũ ſemis, in olla noua ad mediũ decoques, poſt myrrhæ trogloditis uncias 2. dauci unciã 1. caſſiæ fiſtulæ unciã ſemis, cinnami ſemiunc. thuris maſculi unciã, ariſtologiæ uncias 2. opopanacis unciã, irisillyricæ unciã ſemis, radicis panacis unciã, uniuerſa cõtero atq; cribrato, & ſupra medicamẽto in quo mel et ficus coxeris mittito, et ſtudioſe agitans feruere fãcito paulatim carbonibus lentis, poſt in pixidẽ plũbeam uel ligneã cõdito, ex qua bina cochlearia cũ hemina uini ꝑ os quotidie digeres. Vulſis uel tuſſientibus prodeſt ſingulos ſextarios lentis, fœnigræci, & lini ſeminis frigere ſeparatim et puluerem facere, et de ſingulis ſpeciebus ſingula cochlearia cũ ſucco anagallici, et ſucco plantaginis quantum uolueris addito uino per os dare.

Diuerſæ potiones uulſorũ & tuſſientiũ. Cap. LXX.

VT diuerſæ cauſæ ſunt, ita et difficiles curæ. Quapꝓter ſtudioſe quæ exꝑimẽtis noſtris uel aliorũ ꝓbata cognouimus intimamus. Ad unũ itaq; aĩal talis potio præpatur: fabæ frixæ ſextariũ ſine ſale cũ aqua decoqs quẽadmodũ hoĩbus cõſueuit apponi. præterea fœnigræci ſextarium ſeꝑatim mittis in cacabũ, et cũ feruere cœpit primã aquã fundes, poſt addis aquæ ſextar. v. caricas xx. liqritiæ unc. 2. tantũ ferueat donec 4. ſextarii remaneãt, tũc fabã iſtã coctã, et fœnigræcũ, cũ caricis uel liqritia in mortario diligẽter deteris, addis inſuꝑ butyri, ſepi hircini aũ unc. 2. ad calorẽ diligẽter reſolutas. q̃ cũ oĩa miſcueris, addito iure in quo fœnigræ. decoxeris tꝑefacta ꝑ cornu plus q̃ ſingl̃as hemĩas diebus ſingl̃is faucibus digeris. q̃ ſi ſpiſſiorẽ uideris potionẽ, tantũ paſſi addis ut poſſit ꝑ cornu exire. Barbarorũ uſus aduerſus tuſſim inue

inuenit ſalutare remedium. Radicẽ herbæ, cui nomẽ eſt enula, quã cãpanam plæriq; appellant, colliges, in umbra ſiccabis, poſtea deteres, in puluerem rediges, ex quo terna maiora cochlearia in ſingulos ſextarios uini ueteris pridie infundis, & cum bene agitaueris claudes, ne odor herbæ ſalutaris exhalet, per os triduo, uel quot uolueris diebus digeres. Item alia. Lentis alexandrinæ, fœnigræci, lini ſeminis heminas ſingulas decoquis, addisq; ei tragãti unciã ſemis, pridie in tepida infundis, & anagallici uncias 3. diligentiſſime reſolutas, quæ cum omnia in mortario triueris, in cacabo nouo cũ tribus aquæ ſextarijs decoqs, exinde tertiã partẽ cum ſextario paßi tepidũ per os dabis triduo. continuo ſanare creditur uulſos. Si iumentum ex uulneribus faucium tußis urgebit, irisillyricæ unciã 1. piperis nigri ſemiunciam, ſuccari ℈.1. myrrhæ troglitis ſemiunciã, thuris pollinis ſemunciã, traganti prius infuſi & triti unciã 1. oua quinq; cum paßi ſextario cõmiſces, & triduo per fauces digeris ad cornu. Poſt mel, butyrum, axungiã, ſalem & piculam cõmiſces, offas facies, & in paſſo intinctas digeras. Si ab internis tußierit, ſucci ptiſanæ heminã, defruti cyathũ miſces, & per triduũ dabis. Si grauius tußierit animal, fabæ frixæ & coctæ ſextariũ, ſeui hircini uncias 3. allij capita tria pariter decoquis, & in mortario deteris, & cum paſſo dabis. Curat aũt uulſos & ruptos, fœnigræci ſextariũ 1. cum xx. caricis. faſciculo apij, & faſciculo rutæ in aqua ad mediũ decoquis, ita ut poſtmodum traganti reſoluti uncias tres, & anagallici contuſi uncias 3. allij tres addãtur, & oĩa cõterantur, offulisq; ad nucis magnitudinẽ factis, ternæ, qnæ, ſeptenæ p triduũ digerũtur

De Scabie. Caput .LXXI.

Scabies iumentis deformẽ paßionẽ, et interdum periculum generat. Cõtagioſa nanq; eſt, et tranſit in plures. Cui naſcenti medicamentis nõ oportæt occurrere, ne præcluſa cute in uiſceribus reſidens cõuertatur in morbum. Sed ut eruperit foras, primo purgatio uentris adhibetur, ſi puluerẽ ex radice cucumeris ſyluatici cum uino faucibus aĩalis infundis, uel certe ſi radicem cõciſam copioſe cum hordeo ſubminiſtras. Quod cum ex ratione proceſſerit, interpoſito triduo, aliquãtulum ſanguinis, ſi caput et collum ſcabies infeſtat, de ceruice detrahes. Si uero ſcapuli uel armi aut pectus in cauſa eſt, de brachiolis ſanguis emittitur. Cum ſpinã, uel lumbos, aut coxas pabulis æſtuans contagio peruaſerit, de femorũ uenis ſanguis emittitur, Aſphaltum, ſulphur

ſulphur uiuũ, picem liquidam in butyrum æquis põderibus pariter deteris, & in ſole diutiſſime cõfricans totũ iumenti corpus perungis, aceti acris ſextariũ, piculæ uncias 4. cedrinæ unc. 4. pariter decoquis, ſcabioſum aĩal ex lotio humano et calida permixta diligentiſſime perfricaturus, tunc penicillo in fuſte ligato medicamentũ inducis in ſole, aſphaltũ et ſulfur æqualiter conteris addita adipe porcina, & olei ueteris tantundẽ, quæ cũ decoxeris, perunges in ſole. Adipis librã, ſulphuris uiui uncias 2. bituminis unciã 1. olei ſelibrã, picis liquidæ cyathos 2. omnia conteris & decoquis, & perungis ſicut ſupra ſcriptum eſt. Lotij ueteris humani fecis ə 4. ſtercoris ouilli ſelibrã, olei heminam, ſulphuris uiui uncias 3. picis liquidæ cyathos 3. oĩa contere & decoque & in ſole calido animal ſemel in die perunge. Bituminis pondo duo, ſulphuris uiui ſelibrã, ceræ librã, mãnæ thuris ſelibrã cõmiſces in oleo in quo prius faſciculus aricuſæ decoctus eſt, & perungis in ſole. Alia. ſi minus habeat integras uires, Ranas in aqua decoquis, unctamq; earũ colligis, & cum polline lenticulæ, adipe et oleo permiſces, tepefacto perungis. Itẽ alia. cucumeris ſyluatici radices lauas & tundis in cacabo nouo cum oleo quãtum ſufficit decoquis et uteris. Sulphur quoq; cũ uino decoctũ ſimiliter iuuat. Si uetuſtate ſcabies occalluit, prius obradenda ferro uel teſtis ad uiuũ eſt, inſuper humano lotio cũ aqua marina uel ſalſa mixto confricandum eſt, poſt ſulphuris, bituminis, picis liquidæ, axungiæ ueteris, ſepi caprini, ceræ, aluminis ſpiſſi ſingulas libras contũdis, miſces, & decoquis, & ſic aĩal perungis in ſole. Folia de rodedafnes cum oleo uetere decoques, addita pice liquida, & aceto, et cera, certum eſt de experimento remedium. Memineris tamen in omni unctione, contra pilum iumentum in ſole diutiſſime confricandum.

Si animal fœno malo lædatur. Caput .LXXII.

VIciatum aliquoties uel modicum fœnũ ad ſimilitudinem ueneni aĩalibus nocet, quorum iſta ſunt ſigna: Oculos habebunt uagos & ſemp micantes, ipſe gradus eorũ erit incertus. His de matrice auferendus eſt ſanguis, de brachiolis flebotomandi ſunt, & potionandi ita, Caricis in uino odorato decoctis, rurſum detritis, abſtinendi ab hordeo & fœno. dandæ etiam duriticiæ potiones.

Si hordeo malo lædatur. Caput .LXXIII.

SImili obſeruatione curãtur, quæ nimio hordeo aut malo læduntur. Sed

hæc etiam in aqua frigida aduersus torrentem diutißime detinentur. Vtriq; remedium eſt, pelliculam de uentre pulli ſiccatã fumo deterere, additisq; octo ſcrupulis piperis, & quatuor cochlearibus mellis, & uncia pollinis ex thure, cum ſextario uini ueteris tepefacto per os dare.

AdFaſcinum. Caput .LXXIIII.

FAſcinatum animal triſte eſt, grauatur inceſſu, maceſcit, & niſi ſubueneris incidet in morbum. Bituminis igitur & ſulphuris parũ cũ granis lauri ex aqua defundis p nares. Præterea coriandrũ uel ſemẽ ipſius cũ ſulphure & teda carbonibus circũferes, ex aqua feruenti animal conſperges ſuffumigabis. Vniuerſis quadrupedibus remediũ præſtat iſta ſuffumigatio, curat atq; morbis reſiſtit.

Remedium contra omnes morbos. Ca. LXXV.

ADuerſus uniuerſas infirmitates & morbos equorũ uel boũ, ubi primũ cœperint ægrotare potio iſta ſuccurrit: Radix ſcyllæ, radices populi, quæ græce appellatur rhamnos (nã eſt fuſcior & nubellula) & ſales cõmunes quãtũ ſufficit mittes in aquã, eãq; aĩalibus uſq; ad ſanitatẽ dabis in potu. Quod ſi deſperatas ualetudines præoccupare uolueris, ne unq; accidãt aĩalibus tuis, incipiẽte uere hãc illis præparabis potionem, & per xiiij dies continuos dabis in potu.

Si aĩal lædatur cũ accipit potionẽ. Cap. LXXVI.

aĩs (ſalent) *OStendendũ aũt eſt potiões ipſas oportere curatione defundi. Siquidem frequẽter euenit, ut dũ aĩalia potionãtur tuſſiant (ſudẽt) grauiter, et tremorẽ moſculorũ oĩm patiantur, ſollientes, & ſubmiſſo capite ſe ſuſtinere uix poſſunt. Qđ accidit ſi quando per imperitiã artis dantis, potio in arterias & ſpirituales partes pulmonis reſilierit. unde fit & piculũ præſens. Quare obſeruandũ eſt ne tuſſienti iumẽto et pendenti adijcias potionẽ, ſed ſtatim eũ ſoluas, paululũq; deambulet, & magis ei alia potione ſubueniας: aquæ tepidæ oleũ roſatũ cõmiſces & agitas, & per os ſæpius dabis. Puſca quoq; puleiata nares eius fouebis, & emendabitur culpa. Obſeruandũ quoq; eſt, ut ſubtracto hordeo, & negato potu digerit animal potiones.*

Si aĩal mordeatur à uenenatis beſtiolis, Ca. LXXVII.

Plærunq;

PLærunq; à nociuis aĩalibus.i.à colubris,ſcorpijs,ſphalangijs,& muribus cæcis aĩalia feriuntur,& in periculũ ueniunt.Cuius iſta ſunt ſigna:faſtidium ciborũ,pedes trahuntur, & cũ producuntur ſuccũbunt adſingulos greſſus,per nares defluet ſanies,grauedo naſcitur capitis,ita ut deijciatur ad terrã,ad ſurgendum uel incedendũ deficiũt corporis uires. Generaliter curatio iſta ſuccurrit: Locus qui percuſſus eſt antẽ oĩa fumigandus eſt ſuccenſis teſtis ouorũ gallinæ,quæ prius infundes in aceto,addito etiã cornu ceruino uel galbano. Poſt fomentũ loca ipſa ſcarificabis, & ſanguinẽ ex his emittis, Vel certe candenti ferro comburis loca uenenata quæ peſtis attigit. Obſeruare aũt debes, ne aut ſupra articulos aut neruoſis in locis in quacunq; paßione unquam cauterium imponas Aduſtis enim neruis uel articulis,perpetua debilitas conſequetur. Sed diligenter conſidera,ut aut ſuperius aut inferius puſillum quàm nerui aut articuli ſunt,cũ neceßitas fuerit, appones cauteria. Animal aũt quod uenenata beſtiola tetigerit expedit ut ſudet,et calidis coopertorijs inuolutũ deambulet,& farinã hordeaceã in cibo ſumat, additis frondibus fraxineis & uitibus albis.(credo)In plaga aũt mel atticum uel cyminũ in uino ueteri mixtum caleſactũ oportet imponi. Nõnulli ſtercus ſuillum recens & mel atticũ cum uino miſcent,et caleſactum quaſi cataplaſma inducunt, addentes urinam humanam.

Si buſtrepem aĩal comederit in fœno. Ca. LXXVIII.

EQuus ſi buſtrepẽ comederit in fœno uel in pabulo,hæc ſigna ſtatim ſequuntur; Venter ei inflatur,à cibis reſilit,& ſtercora minutatim et frequenter reddit:qui ſtatim ſternendus eſt,et cogendus ad curſum. Poſt ei uena tangenda eſt de palato leuiter, ut ſanguinẽ ſuũ defluentẽ tranſglutiat, aßidue deambulet, triticum cum paſſo infuſum & porros adferes ad cibandum. Vinum autem tepefactum cum uua paſſa diligenter contritum ad cornu dabis eidem in potu.

Si uipera animal percuſſerit. Cap. LXXIX.

VIpera ſi momorderit iumentum,ex morſu eius pus conſueuit exire. Nam ſi prægnans erit,totum rũpitur corpus. Ad morſum tamen uiperæ,uel ſphalãgij,aut muris aranei,cõe remediũ eſt, terrã formicarum cũ uino miſcere et dare per fauces: Vel certe de ipſa terra frequẽtißime

uuliuã cõfricare. Ad quas cauſas etiã terra talparũ creditur poſſe prodeſſe: Quod ſi in itinere aut in locis ubi deſit copia fumẽtorũ neceßitas ipſa contingit, piperis grana. xxx cum ſextario uini ueteris tepifacto ſaucibus digeres, & herbam thymũ tritam cum uino ſi dederis prodeſſe creditur. Morſus uiperæ uel cuiuſcunq; ſerpẽtis oſtenditur, ſi humor putidus de plaga incipit currere. Præſens remedium eſt, ſi hedum uel gallum uel agnum in recenti occideris, & calentes pulmones eius cum ſanguine, uel corde, uel iecore uulneri apoſueris, diligenterq; conſtrinxeris ut omne uirus educat. daturus continuo potionem: acori pontici ſemiunciam tritã cum uini ueteris ſextario, ſalis triti heminã pariter miſces, & tepefactum ſaucibus digeris. Si perſeuerat tumor, uitem albam ſylueſtrem copioſe comburito, et ex cineribus eius lixiuiũ facito, & in potionem triduo ad unum ſextariũ dato. Cinerem quoq; ipſum cũ aceto in modũ cataplaſmatis uulneri imponito. Si nihil profecerit, cauterijs urito, uſta ſolenniter curato. Farinam quoq; hordeaceam cũ uino & ſale, oleoq; decoctam in cicatricem oportet imponi.

Si araneum comederit. Caput .LXXX.

IVmentum ſi in pabulo araneum comederit, hæc erunt ſigna: Totum corpus tumebit, ſed circa auriculas, & oculos, & nares inflatio cũ indignatione maior apparet, cui hac ratiõe ſubuenis: De palato ſanguinem tollas, eumq; exceptũ cũ ſextario aceti & hemina ſalis miſcebis, et circa plagã uel loca tumentia punges, diligẽterq; operies ut ſudet. hac rõne ſanabitur.

Si ſphalangius percuſſerit. Caput .LXXXI.

SI ſphalangius iumentum percuſſerit, his apparebit indicijs: Stat ei uerétrum præ dolore, & uidebis uelle mingere, cui iſta ratiõe ſubuenies: piperis unciam 1. piretri unciam, uuæ ſyluaticæ unciam, terito, & cum uino ueteri per fauces dato.

De mure araneo. Caput .LXXXII.

MVs araneus peſtis uenenata, & tam equis quàm bobus noxia, atq; ideo cum captus fuerit merſus necabitur in oleo, ibiq; in putredinẽ uertitur, ex quo medicamento cum animal mordetur, plaga linitur, & curatur animal. Vel ſi inuentus non fuerit, cyminum tritũ cum pice liquida

quida axungiaq; miſcetur, adſpiſſitudinẽ malagmatis coquitur, impoſitũq; à periculo liberat & ſanat. Quod ſi in ſuppurationẽ fuerit plaga conuerſa, lamina ferrea candenti aperiẽda eſt, & quicquid uitioſum eſt inurendũ, atq; ita pice liquida uel oleo curãdum. Ne aũt mus araneus aĩal mordeat, ipſum animal uiuũ de creta circundabitur, quæ cum indurauerit, ſuſpẽditur in collum, & non contingetur à morſu. certiſſimum eſt. Aduerſus morſum comprobatur, allium tritum cum nitro, & ſi nitrũ defuerit, cum ſale et cymino permiſcere, atq; ex eo puluere loca, quæ morſu contacta ſunt, cõfricare. Qđ ſi eruperint uulnera uenenata, hordeum combuſtũ in puluerem rediges, & diluto aceto uulneri inſpergis, & hac ratione ſola curabis. daturus potionẽ, pollinem tritici, hordeũ, cedriam, & uini ſextariũ per fauces digeres. Quod ſi prægnans mus araneus fuerit qui percuſſerit, his agnoſcitur ſignis: Puſtulæ per totum corpus exeunt, ſed ſimili, ut ſupra ſcriptũ eſt, ratione curabitur.

Ad ictum ſcorpionis. Caput .LXXXIII.

SCorpius ſi iumentum percuſſerit, his agnoſcitur ſignis: Genua cotrahuntur, claudicat, non manducat, de naribus fluent pituitæ uirides, ut accumbit uix reſurget. Simili ratione curatur ſicut ſerpẽtis ac uiperæ morſus: ſtercus tamen aſininũ uelocius in plagam oportet imponi.

De morſu canis rabidi. Cap. LXXXIIII.

CAnis rabioſi morſus & iumentis, & hominibus exitium inferre conſueuit, uſq; eo ut ipſi qui contacti fuerint hydrophobos faciat, & conuertat in rabiem: qui hac ratione curatur: Locus qui morſus eſt, ferreis, uel quod utilius eſt, cuprinis cauterijs urito, in loco tenebroſo eum cõſtituito. Sic etiam eum adligabis in tenebris ne quicquam uideat. Quod ſi canẽ ipſum occidere poteris, iecur eius decoctum dabis ad manducandum, uel detritum faucibus digeres. Fœni quoq; flores combures, & cum axũgia ueteri deteres, & ad morſum appones, ſalutare remedium eſt. Sed ſpecialiter prodeſt, ſi radicẽ cynorhodon, id eſt, herbæ quæ appellatur roſa canina, effoderis, & lotam prius atq; cõtuſam diligenter, ſiue homini ſiue animali, quod rabioſus canis momorderit, in plaga appoſueris, contritamq; cum uino ueteri proꝑinaueris quotidie ad bibẽdum. Hac enim ſola ratione nec hydrophobus fiet, & imminens crimen euadet. Canis rabidi morſibus ſubuenit, ſi tres ẏni

tri, iudaici bituminis ſcrupulum unũ tritum cum hemina uini ueteris tepentis triduo per os digeras. Samſuci quoq; grana uel ſuccũ de folijs aut de cortice exprimes, & cum uino ueteri dabis in potu. Sed tunc efficax eſt hæc potio, ſi de eo ſamſuco dederis, quæ nõ in terra, ſed in alia arbore fuerit innata.

Si ſtercus gallinæ animal comederit. Ca. LXXXV.

SI ſimum gallinarum animal in hordeo comederit, uel fœno ſumpſerit, quaſi à uenenatis beſtijs percuſſum cruciatur continuo, internorum dolor & inflatio ſubſequitur, ad ſimilitudinem quoq; ſtrophi et uoluntio ac tuſſis aſperrima. Aduerſus quã neceſſitatem, apij ſeminis deteris uncias 2. & cum uini ueteris ſextario, & hemina mellis temperas, & per os defundis, & tam diu deambulare cõpelles, donec potio uentrem moueat. Quod ſi nimius dolor etiam obroboratio fuerit ſubſecuta, baccarũ lauri librã, nitri ſelibram, aceti ſextarios duos, olei ſextariũ, diligenter trita permiſces, & ad focum calefacies, & in loco calido per triduum unges, & contra pilum diligenter fricabis, certiſſimum daturus ex ſudore remedium. Aduerſus huiuſmodi caſum phyſicum remedium experimenta docuerunt; Pullum ſi occideris uel gallinam, uentremq; eius crudum & adhuc calentem cum ſtercore ſuo equo uel mulo inuolutum melle digerere per fauces, optimum creditur. Tres pillulas gipſi cum uino ueteri deterere, & tepidum per os dare, eadem optime ſanare firmatur. Lixiuium quoq; de arbore ulmi, uel cuiuſcũq; generis ligni cinerem, dummodo bene cretum, cum oleo miſcere, ac liquidum & tepidũ defundere per fauces, phyſicum & ſalutare laudatur.

FINIS LIBRI TERTII.

VEGETII RENA

TI ASTIS VETERINARIAE LIBER QVARTVS.

DE NVMERO ET POSITIONE ossium. Caput primum.

SVMENTVM IGITVR HABET. *in capite ossa duo, à fronte usq; ad nares alia duo, maxillaria inferiora duo, dentes quadraginta. i. molares xxiiij. caninos iiij. rapaces xij. In ceruice autem sunt spondili vij. spatulæ renũ sunt octo. à renibus usq; ad anum septem, muscarium habet commissuras duodecim. In armis prioribus sunt ragulæ duæ. Ab armis usque ad brachiola duo. A brachiolis usq; ad genua duo. In genibus parastaticæ duæ. à tibia usque ad articulos duo, bases quæ appellantur numero duæ, usq; ad pumices ungulæ ossa minuta sedecim, in pectore unum, Costæ tamen in interioribus triginta sex. Item à posterioribus à (cumulari) usq; ad molaria duo, à molaribus usque ad uertebras duo, costales duo. Ab acrocolesio usque ad gambam duo, à gamba usq; ad cirros tibiales duo, minuta usque ad ungulas sedecim. Et sunt ossa omnia centum septuaginta.*

als (columellari)

De numero & qualitate membrorum. Ca. II.

NVnc mensuras numerũq; membrorũ oportet exponi. *In palato gradus sunt xij. longitudo linguæ habet pedem semis, labrũ superius habet uncias sex, inferius uncias quĩq;, maxillæ singulæ uncias denas, à cirro frontis ad nares habet pedẽ, auriculæ singulæ cõtinent uncias senas. In oculis aũt singulis unciæ quaternæ. à cirro ubi desinit ceruix usq; ad mercurium continẽtur calculi octo, Spina continet subterspatulas triginta duas, à commissura renũ (quod cumulare dicitur) usq; ad imũ muscariũ cõmissuræ sunt xij. Sagulæ longitia uncias xij. ab armis usq; ad brachiolũ uncias vi. à*

brachiolis

brachiolis usq; ad genua longitudo cõtinet pedem. Ab articulis usq; ad ungulas uncias 4. In longitudinem uel prolixitatem pedes sex. Hæc cumetria equi conuenit staturæ honestæ ac mediæ. Cæterum non dubitatur in buricis minora ista, & in primæ formæ equis esse maiora.

De numero & qualitate neruorum. Cap. III.

NEruorum quoq; numerus, qualitas, ac mensura pandenda est. A' medijs naribus per caput, ceruicem, ac mediam spinam, usq; ad imum musçarium descendit filum duplex, quod continet pedes duodecim. Duo nerui in ceruice palmarij continent pedes quatuor. Ab armis usq; ad geniculũ nerui duo. à geniculo usq; ad basim uerui quatuor. In prioribus sunt nerui decem, in posterioribus decẽ. A` renibus usque ad testes nerui quatuor. fiunt in se omnes nerui triginta quatuor.

De qualitate uenarum. Caput .IIII.

COnsequenter uenarum quoq; indicandus est numerus. In palato uenæ sunt duæ, suboculares duæ, in pectore duæ, de brachiolis duæ, de subcirris quatuor, de talis duæ, de coronis quatuor, de feminibus quatuor, de femoribus uero duæ, de subgambis duæ, de musçario una, uenæ matricis in ceruicibus duæ. fiunt pariter uenæ xxix.

De indicijs & ætate equorum. Cap. V.

AEtatem iumentorum ex dentibus alijsq; signis oportet agnosci, ne uelamentis imperitiæ subeamus incõmodum, uel curantes ægrotantis ignoremus ætatem. Quia sicut hominibis, ita & equis, aliud conuenit, cum iumenta sunt feruida, aliud cum senectute iam frigida. Manifestum est autem notas corporis cum ætate mutari. Pullis enim bimis & sex mensiũ medij dentes superiores cadunt, quos lactantes uocant. Cum aũt quartũ annum agere cœperint, decidentibus his qui canini appellãtur, alios supponẽt. Deinde intra sextum annũ molares cadunt. Sexto anno quos primo mutauit exæquat. Septimo omnes explentur æqualiter, & ex eo cauatos habere incipiunt dẽtes, nec postea quot annorum sint scire ad fidẽ nullus potest, nisi signis alijs, quæ usus edocuit. Decimo nanq; anno tempora cauari incipiũt, & supercilia nonnunquã canescere. Duodecimo anno nigredo in medietate

dentium

dentium apparet. Plæriq; adſerunt, domitis et freno aſſuetis animalibus rugas, quæ in labris ſunt ſuperioribus computandas, ita ut ab angulo ubi cœperit morſus incipientes, uſq; ad extremũ labrum perueniamus. quia annorũ numerũ, rugarum oſtendit. Poſtremo, rugarum multitudine, triſtitia frontis, dejectione ceruicis, pigricia totius corporis, ſtupore oculorũ, palpebrarumq; caluicie ſenectus ipſa ſe prodit.

De ſignis quibus cognoſcitur patria. Cap. VI.

IN permutandis equis uel detrahendis, maximam fraudem patriæ ſolet afferre mendaciũ. Volentes enim charius uendere, generoſiſſimos fingũt. Quæres cõpulit nos, qui per tam diuerſas & longinquas peregrinationes equorũ genera uniuerſa cognoſcimus, & in noſtris ſtabulis ſæpe nutriuimus, uniuſcuiuſq; nationis explicare ſigna uel merita. Nam ut uiliora miniſteria taceamus, equeſtribus uſibus uel maxime neceſſarios cõſtat prælijs circeis, uel ad bellum hunnuſcorum longe primo docetur utilitas patientiæ, laboris, frigoris, famis toringos. Deinde & Burgundiones iniuriæ tolerantes. Tertio loco Frigiſcos, non minus uelocitate quàm cõtinuatione curſus inuictos. Poſtea Epirotas, Samaricos, ac Dalmatas, licet contumaces ad frena ac uiles, armis ac bellis aſſeuerant cruribus. Capadocũ glorioſa nobilitas Hiſpanorũ par uel proxima in circo creditur palma. Nec inferiores propè Sicilia exhibet circo, quamuis Aphrica hiſpani ſanguinis uelociſſimos præſtare cõſueuit ad uſum ſellæ. Perſis prouincijs omnibus præſtat equos patrimoniorũ cenſibus æſtimatos, tam ad uehendum molles & pios inceſſibus, nobilitate pretioſos, ſequuntur Armeni atq; Saphareni, in qua nec Epirotas Siculosq; deſpexeris, ſi mores ac pulchritudo nõ deſerat. Hunuſcis grande & aduncũ caput, extantes oculi, anguſtæ nares, latæ maxillæ, robuſta ceruix & rigida, iubæ ultra genua pendentes, maiores coſtæ, incurua ſpina, cauda ſyluoſa, ualidiſſimæ tibiæ, paruæ baſes, plenæ ac diffuſæ ungulæ, ilia cauata, totumq; corpus anguloſum, nulla in clunibus aruina, nulli in muſculis thori, in longitudine magis quàm in altitudine ſtatura, propenſior uenter exhauſtus, oſſa grandia, macies grata, & quibus pulchritudinem præſtet ipſa deformitas, animus moderatus & prudens, & uulnerũ patiens. Perſis & ſtatura, & poſitione à cæteris equorũ generibus nõ plurimum differt, ſed ſolius ambulaturæ quadam

tur: quadam gratia diſcernuntur à cæteris, gradus eſt minutus et creber, et qui ſedentem delectet et erigat, nec arte docetur, ſed naturæ ueluti iure præſtetur. Inter colatorios enim, & eos quos totonarios uulgus appellat, ambulatura eorum media eſt, & cum neutri ſint ſimiles, habere aliquid creduntur ab utriſq; commune ſicut probatum eſt. In breui amplius gratiæ, in prolixo itinere ſeuior patientia, animus ſuperbus, & niſi labore ſubiugatus, aſſidue aduerſum equitem contumax mens, tumens, prudens, et quod mirum eſt, in tanto feruore cautiſſime decoris eſt obſeruantior, incuruata in arcum ceruix, ut recumbere uideatur in pectore.

De temporibus uitæ. Cap. VII.

AEtas longæua Perſis, Hunnicis, Epirotis, ac Siculis: breuior Hiſpanis ac Numidis. Frequens opinio eſt Barbaricis nulla adhibenda medicamina, quod uſq; adeo naturæ beneficio ægroti cõualeſcant, ut eis nocitura ſit cura. Sed falſa erat iſta perſuaſio. Nam quanto fortiora membra ſunt, tanto diutius uiuunt, ſi ex aëre uenientibus medela non deſit. Spadonibus tamen inter authores conſtitit ſanguinem de matrice nunquam, niſi forte ex nimia & extrema neceſſitate, tollendum: propterea quod caloris maximã partem cum teſtibus amiſerunt. De palato tamen ſi non impediat negligẽtia, omnibus propè menſibus tam ſpadonibus, quàm teſticulatis, minuendus eſt ſanguis. Admiſſarij uero ſi cohibeantur à uenere, ubi dematricati fuerint, cæcari ſæpe dicuntur. Quamuis eo anno quo admiſſam faciunt, non ſit eis uena laxanda, ne generationi intentum corpus cura geminæ neceſſitatis exhauriat. Studioſis equorum, quæ cura ſtabuli, qui alimentorum cultus, quæ obſeruatiõis ſollicitudo præſtanda ſit, primus ac ſecundus indicat liber. Nũc decurſis omnibus his, quæ huius artis doctrina poſſidet, ad compoſitiones neceſſariarum potionum medicamentorumq; deſcendimus, in quibus & explorata congeſſimus, & ea quæ non tam ad utilitatem curandi, quàm ob caritatem emendi Mulomedicorum cupiditas inſtauerat ſubmouimus. Conſtat nanq; non tam multis neq; pretioſis ſpeciebus, ſed paucis, et ad cauſam de qua agitur accommodis poſſe ſanari. Primum igitur *ut pinguia ſint iumenta tam in currilibus quàm in ſellaribus decet, deinde ut ſana permaneant, poſt ut ægrota curentur, confectiones (ut dictum eſt) medicaminum proferemus*

electas

electas ex authoribus multis, de experimentis manifestissimis approbatas.

Potio ad reficienda animalia. Ca. VIII.

TRaditur Chiron *ad reficienda iumenta uel curanda, hanc a didisse potionem, qua internos extergeat morbos, qua tussim reprimat, uul-sos ac tussicos curet: Ptisanæ sextarium, lini seminis heminam, croci unciã unam, intestinum porcinum recens, quod longanonem uocant, prius diligenter lotum, uel acronem; quæ si in præsentia forte non suppetunt, hedinum caput cum pedibus & intestinis ac uentre, & diligenter quasi ad hominum usus curatum, in cacabum mittis, addes superioribus hyssopi fasces duos, cochleas germanas purgatas quindecim, bulbos quindecim, ficus duplices uiginti, rutæ fasciculum unum, baccarum lauri sextarium unum tritum, dactylos uiginti, allij purgati capita tria, sepi caprini uncias sex, pulegij sicci fasciculum. Quæ omnia trita decoquis in aqua cisternina uel cœlesti, donec liquefacta carne defluant ossa: sed aquam sæpius adijcies, ne medicamentum ustura constringat. Sed cum spissum uideris, colabis, abiectisq; excrementis & ossibus, tracanti uncias tres pridie calida infusas ut inturgescat & solui possit, adijcies, passi sextarios tres, oua cruda sex, olei rosatij oua plena sex, butyri resoluti uncias tres, anagallici uncias tres, amili uncias tres, pulueris quadrigarij uncias tres, lomenti fabæ. i. farinæ sextarium: hæc omnia ita temperabis, ut per cornu defluant, & sextarios singulos ieiunis animalibus per triduum dabis. Et si uolueris septem diebus interpositis repetis & das à capite potionẽ. Iumenta á morbis uindicat & custodit: Gentianæ, aristologiæ rotundæ, myrrhæ troglodítis, rasuræ eboris, & baccarum lauri æquis ponderibus puluis immixtus, ex quo grade cochleare plenum sumis, Addes hyssopi trita scrupulos quatuor, mellis uel passi uncias tres, uini sextarium, gisni resoluti pastillum unum, post cursum siue post laborem conditi bene (piperati) heminam adijcies, æstate roris uel absynthij tantundem, & per os dabis ad cornu. Si æstu animal fatigatur, puscam cũ pulegio trito misces, narésque & faciem confouebis, oua quoque trita cum hemina uini ueteris optimi faucibus infundis, ut per oui refrigerium uini uirtus accrescat. Maciẽ languoremq; depellit, si semiunciã sulphuris cũ myrrhæ scrupulis 4. in puluerẽ resolutis ouũ crudũ et uini ueteris sextarius addatur, frequẽterq; p fauces detur.*

als (præparati)

Diapenton eſt(ut ſupra retulimus)neceſſariũ pluribus cauſis ac morbis, & ſemper diligenti coſectione ſeruandum: Gentianæ,ariſtologiæ rotundæ,myrrhæ,raſuræ eboris,& baccarum lauri,de recentibus ſpeciebus in unũ redactis minutiſſimus puluis,ex hoc febrientibus plenum cochleare cũ tribus uncijs mellis,& aquæ tepidæ ſextario,in qua radices iunci,& apiũ ſufficiẽs decoctum fuerit,per os dabis,ita ut triduo ſimiliter cura procedat. Idem puluis ſi ultra cochleariũ cũ ſextario uini ueteris, & olei uiridis hemina detur, animal à quibuslibet uenenis,uel ſerpentũ, aut beſtiolarũ morſibus liberat. Cui ſi piperis atq; pulegij,necnon etiã cymini pulueris aliud cochleare addideris,& cũ uini ueteris ſextario dederis,omne frigus expellit.

Ad tuſſim & uulſos. Caput .IX.

TVſſim quoq; inſanabilem curat cũ hemina paſſi,& tribus uncijs olei & ouo crudo,ſi per triduũ defundis faucibus,addito fabæ polline, & fœnugræco binis cochlearibus. Præterea ualde tuſſientibus prodeſt,fabæ frixæ ſextarius ſine ſale coctus,ſepi caprini unciæ 3.allij purgati capita 3. decocta cum ſucco ptiſanæ,data per triduũ. Quo medicamento ualidius creditur: ficus ſiccæ pondera 2.fœnigræci ſextariũ,tracanti unciã,pridie in calida imfuſa,anagallici unciã,rutæ uiridis faſciculũ,apij faſciculos tres,pariter in aqua diutiſſime decoques,& faucibus per triduũ defundes. Curare etiã uulſos creditur,ſi ſeptẽ uncias cineris mũdiſſimi colligas, addasq; olei uncias tres,bulbos tritos vij. anagallici unciã,butyri unciã,ſepi caprini unciã,mellis uncias 3. plantaginis uiridis tritæ uncias 3.paſſi heminã,ptiſanæ uel lini ſeminis heminã: quæ ita temperata ut per cornu defluant,per triduũ,uel ut neceſſitas cogit per plures dies,ieiunis ſingulos ſextarios dabis. Deſperatam tuſſim ſæpe curauit potio uilis ac facilis: pulueris ex fãba uncias ſex,pulueris ex fœnigræco uncias ſex,enulæ tunſæ ſiccæ pulueris uncias 6. pulueris anagallici tũſi uncias 3.butyri uncias 6. quæ omnia cũ tribus boni uini ſextarijs additoq; paſſi ſextario uno ſemis,pariter agitabis,& uni equo ieiuno ante lucem bina cornua per os dabis,donec omnẽ ebibat potionẽ. Curã quoq; nõ parũ profuiſſe experimenta docuerũt,hac ratione compoſitã: fabæ frixæ ſextariũ ſine ſale decoques,addesq; ſepi hircini reſoluti uncias 3.butyri uncias v.in mortario deteres uniuerſa, Præterea fœnigræci ſextariũ bene purgatũ

feruere

feruere facies, primamq; aquã inter initia feruores effundes, addesq; aquæ sextarios v. pinguissimas caricas xx. & liquiritiæ uncias 4. pariter decoquas donec aqua ad tres sextarios redigatur, in mortario deteris sœnigrecũ, liqritiam & caricas, miscesq; cũ faba, supfundis etiam calidã in qua caricæ cũ cæteris coctæ sunt: cõparatisq; oĩbus si liquor spissior fuerit, tantũ passi addis ut per cornu facile possit exire. diebus plurimis ex eo per os singulos sextarios tussientibus dabis.

Ad cossos, uermes, uel tineas. Ca. X.

Cossos, uermes, uel tineas, cæteraq; animalia uentris extinguit, si heminã cineris ex oliuæ ligno arido collecti, cũ hemina olei uiridis p triduũ dabis ad cornu. Alia quoq; confectio, sed quæ sæpe mortiferã liberat passionẽ: pulueris santonici, itemq; absynthij pontici, necnõ lupini crudi, & herbæ centaureæ, & erui pollinis, et seminis raphani binas uncias mittis, addisq; cornu ceruini unciã, sinopidis pontici pastillos tres, opopanacis semiunciã, uini tenetani uel alterius austeri sextarios 2. olei uiridis sextariũ, quæ tepefacta ita aĩali defundis, ut per os cornu accipiat, in cliuo constitutũ, quatenus succus facilius ad interiora pueniat. Postero die idem aĩal pronum constituatur in cliuo, & per clysterẽ illius tepidæ potionis sextarius ingeratur, quatenus alternis diebus ex utraq; parte iiecta potio, coagulare q̃d appellatur, possit infundere, in quo illæ noxiæ bestiolæ coguntur, & pertuso uẽtriculo excruciata doloribus aĩalia pereunt. Est et tertia confectio nõ minus ualida: Radicis capparis siculi, uel baccas cũ folijs ad unã libram deteris pariterq; cõmisces, addisq; aceti sextarios 2. Quod medicamentũ interdũ per os (sicut superius dictum est) interdum per intestinũ inijcis animali, ut internos hostes potionis austeritate consumas.

Aduersum omnia genera morborum. Ca. XI.

ADuersum oĩa genera morborũ salutaris confectio præparãda est, ut inter ipsa initia ex cõditis possit occurri. (Causa) enim medicinæ quærenda est: Myrrhæ librã, thuris masculi librã, mali punici corij tunsi lib. pipis uncias 3. croci uncias 3. acatiæ rufæ selibrã (cathimiæ) butrotis selibrã, resinæ ustæ selibrã, absynthij pontici selibrã, pulueris serpilli selibrã, betonicæ selibrã, centaureæ selibram, sagapini selib. saxifragæ selib. peucedani selib.

al's (Cassia etc.)

al's (casmiæ)

ni ſelib. quæ omnia bene tunſa & cribrata in mellis optimi 3. ſextarijs miſces, et ad carbones leuiter p.ululũ coquis, poſt in uaſe ſtagneo uel uitreo condita ſeruas, ex qua confectione morbidis ſi febriunt ad diẽ ſingula cochlearia maiora cumulata cum hemina aquæ tepidæ & olei floris tribus uncijs dabis. Quod ſi abſq; febre ſunt morbidi, uel conualeſcere etiam cœperint, cum uino & oleo plurimis diebus dabis, donec animal liberetur. quàm ualidiſſimam & approbatam noueris potionem.

Confectio ſuffimentorum ſalutaris. Cap. XII.

SVffimentorum compoſitio faſcinum pellit, luſtrat animal, fugat dæmones, ſ.abmouet morbos. Odor nanq; fumi ac ſpiritus per os ac nares ingrediens, penetrat ad ulcerum omnes receſſus, ac curat ſæpius loca quæ potiones non potuerunt curare. Etiam in hominibus ſuffimentorum uapor præcipue ſequitur. Den q; deſperatos & periculoſiſſimos morbos, aut ſicut Mulomedici adſerunt, non ex pabulo aut aquarum uitio, ſed aëris corruptione deſcendẽtes. Et ideo facilius languorem quem peſtilens morbus ingeſſit, ſuffimenti ſalubris huius curat adflatus. Ac talis compoſitio ſuffimentorum: Sulphuris uiui librã, bituminis iudaici librã, opopanacis unciã. galbani ſelibrã, caſtorei ſelibrã, (ciceris) crudi ſelibrã, albitis ſelibrã, ſalis armoniaci unc. 3. raſuræ cornu ceruini unc. 3. ſinopidis unc. 3. gagatis ſœiæ unc. 3. lapidis gagatis unc. 3. lapidis ematitis unc. 1. lapidis ſideritis unc. 1. lapidis argeritis unc. 1. caballiones marinos 7 ſtellas marinas 4. pallas marinas 7. caudas marinas 7. ungues marinos 7. uuæ marinæ unc. 3. modullæ tedæ pineæ põdera 3. cedriæ pond. 3. picis liquidæ pond. 3. oſſa ſepiæ 7. hæc ſiccata piter deterũtur atq; miſcẽtur, ex qbus unũ cochleare, cũ opus fuerit, uiuis carbõibus aſpergis, et coopto capite, ut fumũ p os naresq; ſuſcipiat aĩal ſuffis. Qđ ſuffimentũ præter curam iumentorum, ſanat incurrentes hoĩm paßiones, grandinemq; depellit, dæmones abigit & laruas.

als (æris)

Compoſitio pulueris quadrigarij. Ca. XIII.

QVadrigariũ puluerẽ uocãt, q ex diuerſo pigmentorũ genere mixtus et p ſe adiuuat aĩalia, et alijs potionibus pro modo uel curatiõe miſcetur. Huius Chiron talẽ cõpoſitionẽ ſaluberrimã credit: Tracanti põdera 3. aloës unc. 6. myrrhæ unc. 6. et ʒ 1. coſti unc. 1. et ʒ 1. armoniaci un. 1.

& ſcrup

& ℈ 1. caßiæ unc. 1. & ℈. gentianæ lib. 1. aristologiæ lib. cẽtaureæ lib. betonicæ lib. saxifragæ librã, samsuci lib. opij lib. abrotani lib eupatorij unc. 6. cardamomi unc. 6 folij unc. 3. spicæ nardi unc. 3. spicæ celticæ unc. 6. asari lib. dauci unc. 3. castorij unc. 6. opopanacis unc. 6. galbani unc. 6. strutij unc. 6. panacis radicis unc. 6. liqritiæ unc. 6. absynthij fasces 3. succi herbæ peristerei siccæ et cribratæ unc. 5. hæc oĩa pariter cõteres, et diligentißime in uase uitreo uel stagneo seruabis. Pelagonius uero quadrigarij pulueris eiusmodi cõposuit cõfectionẽ: Cinnamomi, spicæ syriacæ, spicæ indicæ, crocisiculi, myrrhæ troglo ditis, scieni, pipis nigri, piperis longi, mannæ croci, betonicæ, catiæ nigræ, tri xaginis, folij, nardi lentici. i. cepe indici, nardi, storacis, acori pontici, thuris masculi, irisillyricæ, thymi cretici, pipis albi, calami aromatici, asari põtici, petroselini, mãnæ croci, mali terreni, gẽtianæ, rosæ aridæ, caßiæ fistulæ, enulæ; oĩa æquis ponderibus pro modo aialiũ misces, conteris, cribras, in pixide uel uitreo dolio cõdis, et cũ opus fuerit, singula cochlearia, uel amplius, si uires patiũtur iumentis singulis dabis, addito uino et oleo. Interdũ alijs potiõibus misces si ratio artis uel cura mãdauerit. Absirtus quadrigariũ pulue rem hac ratione cõposuit; Foliũ, spica nardi, crocus, piper album, piper longum, piper nigrum, opopanacis radix, caßia nidafantis, caßia marmalitis, caßia narlina, irisillyrica, apij semen, malum terræ, peucedanũ, sauina, gentiana, herba rosina, thymum, myrrha, trixago, costum, thus masculum, gessemantium, malum punicum, calamum aromaticum, rosa sicca, ruta agrestis, petroselinum, aristologia longa, amomum, calamum syriacum, herba artemisia; hæc omnia pro numero animalium præparas æquis ponderibus intermisces & tundis, cribrásque, & seruabis, aduersus paßiones usurus.

Compositio Caustici. Cap. XIIII.

CAusticum humectata siccat, laxata constringit, luxata parat, læsa cõfirmat. Huius Chiron talem compositionem demonstrat: Bituminis iudaici pondera duo, bituminis apollonij pondera duo, mannæ thuris uncias sex, bdellij arabici uncias duas, medullæ cruinæ pondera duo, propulei uncias duas, galbani uncias duas, guttæ storacis uncias duas, ceræ communis pondera duo, resinæ cabialis libram unam, uisci italici uncias 3. apoximæ unc. duas, succi hyssopi unc. 2. guttæ armoniacæ unc. 2. picis

britiæ

brittiæ librã. Pelagonius cauſticũ, quod ſuffuſiones ueſicasq; ſiccaret in genibus uel articulis, hac ratione cõpoſuit: Ceræ punicæ librã, reſinæ pondera duo & ſemis, galbani uncias 3. aſphalti iudaici pondera 2. myrrhæ ſecũdariæ pondera 2. bituminis librã, armonici uncias 6. coſti uncias 6. Verũ cætera de coquis in cacabo fictili nouo, qui cum refrixerit, addis aſphaltum et armoniæ cum et coſtũ pro mẽſura, qua ſcriptũ eſt, tritum ad modum farinæ, & agitæ bis, & iterũ coques ut ſit una ſubſtantia, quo uteris aduerſum uenas & ueſicas & ſuffuſiones, quæ naſcũtur in genibus, aut in tibijs, aut inter nodos, aut in articulis, uſq; eo ut oſſulaginem curare credantur. Malagma quoq; cauſtici cum hac uoluit ratione componi: Picis pondera duo, ceræ pondera 2. galbani uncias 3. reſinæ librã, adipis taurinæ pondera 2. bdellij uncias 7. thuris pollinis uncias 3. reſinæ terbentinæ uncias ſex, uiſci pondera 2. glutis uncias 3.

Abſirtus huiuſmodi cauſticum hac ratione compoſuit, glandularis reſinæ frixæ uncias 3. picis duræ uncias 3. bituminis iudaici uncias 3. euiſci uncias 3. galbani uncias 3 bituminis græci uncias 3. hæc omnia in uino decoquis. Bitumen uero contundis & ſuperimmittis.

Compoſitio malagmæ. Ca. XV.

Compoſitio malagmæ ad tumores duros & ueteres: Galbani uncias duas, reſinæ librã, armoniaci ſelibrã, picis britiæ ſelibrã, ceræ librã, olei quod temperare poßit. Item malagma ad tumores duros & ueteres. Galbani libras 2. armoniaci ſelibrã, reſinæ terbentinæ ſelibrã, opopanacis librã, ſtoracis libram, ceræ rufæ librã, bdellij lib. piperis albi unc. 1. baccæ lauri lib. piperis lõgi unc. 1. picis britiæ ſelib. olei irini quantũ ſufficit.

Compoſitio Collyrij fiſtularis. Ca. XVI.

Collyrium fiſtulare, quod conficitur ut mittatur in fiſtulas uulnerum quæ ab initio curata fuerint negligenter. Formatur aũt ad menſuram ipſius fiſtulæ, ut cũ immiſſum fuerit eadẽ poßit implere, ut celerius iã conſumpta duricia, caro uiua ducat ſolidam cicatricẽ: Miſi librã, feculæ lib. erugnis lib. calcitis librã, cymini uncias ſex, teres cũ aceto, et collyria facies.

Item aliter componitur collyrium fiſtulare: Miſi, erugnis, calcitis, lib. ſingulas, mellis unc. ſex (zungitis) pondera 2. coquas ex uino ueteri, paſtillosq; inde facies fiſtulis inſerendos.

als (lactis)

Compoſitio

Compositio malagmæ crudæ. Cap. XVII.

CAlcis uiuæ libras 2.sinopidis alexandrini librã, ficus siccæ uncias 6. axungiæ quantum sufficit,immiſces, contundis, & uteris.

Compositio syncrismæ. Ca. XVIII.

CEræ rufæ pondera duo,resinæ frixæ pond.2.olei laurini librã, sepi taurini librã,axungiæ libram,medullæ ceruinæ lib.olei cyprini,eruginis,hyssopi,axungiæ ueteris libras singulas;hæc omnia pariter ad carbones decoquis & uteris.

Compositio Traumatici. Cap. XIX.

TRaumaticum medicamentũ curationi uulnerũ ualde cõuenit. Nã absumpta putredine,uiuã carnẽ ad sanitatẽ reducit. Huius talis est compositio: Misi librã,calcitis pondera 2.erugnis librã,pariter colabis, & supra tegulam in ignẽ pones,et coques ut rubeũ fiat. Post in mortario teres,& ad similitudinẽ farinæ puluerẽ facies. Deinde duos sextarios mellis in olla noua coquis cũ uino,& cũ feruere cœperit,puluerẽ suprascriptum agitabis,& pariter decoques ,refrigeratoq; ad cancromatas plagas, ad famicem & cicatrices reducendas uteris. Traumaticum quoq; hac ratione componitur: Misi,cathimiæ,aloes(acori)libras singulas,erugnis libras 2.calcitis librã,mellis lib.2.in olla noua decoques,refrigeratoq; uteris.

Compositio malagmæ Basilicæ. Ca. XX.

MAlagmæ quoq; istiusmodi compositio approbata est: Mellis librã, galbani,storacis,bdellij,piperis albi singulas libras,armoniaci pondera duo,medullæ ceruinæ,baccarũ lauri añ libram,thuris pollinis uncias 2.sepi caprini uncias 5.

Compositio alia malagmæ. Cap. XXI.

MAlagmæ quoq; medicamentũ hac rotione componitur: Armoniaci uncias tres,ceræ librã,nitri floris unc.2.resinæ terbẽtinæ põdera duo,storacis uncias 3. baccarũ lauri unc.6. olei cyprini unc.3. olei laurini uncias 3.medullæ ceruinæ unc. 6.olei rosati uncias 3. adipis anserinæ uncias 6.hyssopi unc.4.adipis ceruinæ unc.6,opopanacis unc.6. piperis al

bi uncias 2. galbani uncias tres, axungiæ ueteris libram, aceti acerrimi hemi nam, thuris masculi uncias 4.

Compositio prima anacollimatis. Ca. XXII.

ABsirtus compositionẽ anacollimatis eiusmodi composuit & prodi= dit: Floris nitri sextariũ, opopanacis uncias tres, croci siculi unc. 2. pipis albi unciã, pollinis thuris unc. 3. cochleas cõtusas x. bulbos xx. auellanas xx. quæ omnia contusa & permixta, si aceto temperaris, diuulsa coniungis. Efficacius tamen est, si locis doloro sis emissum sanguinẽ ipsius ani malis addideris. Compositio syncrismæ. Storacis uncias 4. armoniaci unc. tres, medullæ ceruinæ unc. 2. olei glaucini unc. 6. olei cyprini unc. 3. seui tau rini unc. 3. resinæ terbentinæ uncias 4. adipis ursinæ uncias 3. adipis leoninæ uncias 4. propulei unc. 3. olei ueteris uncias 6. axungiæ ueteris librã, olei saui rensis lib. opopanacis, galbani unc. 3. hæc ad carbones lentis uaporibus deco quuntur, & unctionem saluberrimam præstant.

Compositio malagmæ crudæ. Ca. XXIII.

COmpositio malagmæ crudæ talis est: ceræ punicæ selibrã, armoniaci selibrã, bdellij unc. 3. storacis uncias 2. sagapini unc. 4. thuris pollinis unc. 6. olei ueteris unc. 4. propulei uncias 2. medullæ ceruinæ unc. 6. sepi taurini unc. 2. resinæ frixæ unc. 2. adipis ursinæ unc. 2. adipis leonis un= cias 2. opopanacis, baccarũ lauri añ unc. 2. olei cyprini unc. 4. gentianæ unc. tres, resinæ colophoniæ unc. 6. galbani uncias 6. Itẽ alia compositio malag mæ: Ceræ, armoniaci añ lib. storacis unc. 6. sagapini unc. 3. thuris pollinis un cias 3. medullæ ceruinæ unc. 4. opij hispani unc. 2. propulei uncias 4. sepi ca= prini uncias 6. galbani uncias 6. picis britiæ unc. 4. resinæ terbentinæ unc. 3. resinæ frixæ uncias 4. aceti acerrimi un. 4. olei lentiscini unc. 6. olei irini un. 4

Compositio malagmæ ad uligines. Ca. XXIIII.

COmpositio malagmæ ad uligines. Salis afri lib. 1. bulbi libram, sulphu ris libram 1. misi libras 2. olei lib. his coctis diligenter, uteris.

Compositto malagmæ ad neruos. Ca. XXV.

SVlphuris uiui, aluminis, resinæ, picis britiæ añ lib. 1. ceræ pond. 2. medul læ ceruinæ lib. 1. hæc omnia pariter diu agitas aut uerberas.

Compositio Traumatici. Cap. XXVI.

Compositio traumatici. Gallæ unc. 4. æris usti unc. 3. corticis mali punici unc. 3. misi unc. 4. uini unc. 1. aceti unc. 3. in olla noua excoquis et

Compositio Collyriorum. Ca. XXVII.

uteris.

Compositiones collyriorũ Absirti, Pelagonij, Chironisq; subiecimus.
c *Ad album enim de oculis tollendũ & abstergẽdum Absirtus tradidit: nuces auellanas combustas donec redigantur in cineres, in mortario deteres, addesq; mannæ thuris idẽ pondus, quæ diutissime trita, & melle optimo adiecto cõprehendãtur, & sic inungatur aïal. Idem Absirtus eiusmodi collyriũ laudat. Piperis albi grana 8. mellis attici unc. 2. croci unc. 2. sepiæ marinæ (diligenter statissim) & rutæ unc. 2. balsami unc. 1. Pelagonius tale collyrium monstrat (propter). Oleũ, sal, resinam, cerussam, opobalsamũ, addito melle deteris atq; cõponis, alternis diebus inducis usq; ad sanitatẽ. Nardinũ quoq; collyriũ hac ratione composuit. Violæ unc. 1. spicæ nardi uncia semis, cassiæ, myrrhæ unc. 3. croci unc. 3. olei cyprini unc. 6. pipis albi unc. 2. cymini unc. 3. Item alia collyria cõposuit. opobalsami, croci, myrrhæ, salis hispani, lepidis, ossis sepiæ singulas uncias, cathimiæ unc. 2. afronitri unc. 1. mellis attici librã. Chiron etiã uetera glaucomata hac collyrij indicat confectione purgari. Cornu bubulini extremũ ubi solidũ est cõbures, ac thuris masculi puluerẽ, stercoris quoq; humani cõbusti & salis armoniaci pari mẽsura puluerem facies, piper longũ, ossa sepiæ, flos eruginis, uetus uinũ, crocus, ruta, pariter detrita cõmisces, addito optimo melle q d sufficit, & inungis. Aliud quoq; collyriũ simile cõposuit. Ossa sepiæ marinæ, crocus, myrrha, troglodi tis; item sal ac stercus crocodili, hæc oïa pariter ac diutissime deteruntur, & bene trita cernuntur, additoq; optimo melle unctionis utilitatẽ aïalibus præstat. Licet parua & propè nulla de his, quæ diuersi authores retulerũt (præterissent) doceamus, tamen quæcunq; uidebantur probata conscripsimus. Verum ne longior liber confusionem magis legentibus, quàm instructionẽ uideretur afferre, modũ plenum credimus faciendum. Aliud iterum uerumq; commonentes, ut diligenti cura passionum occurratur exordijs. Nã etiam incurabiles ægritudines, si præsentes fuerint ui, medentis arte uincuntur. Inueteratas causas etiam faciles, curari sæpe nõ posse legi.*

Alia quædam medicamentorum genera.

Cephalicum, *quod facit ad omnia uulnera difficilia claudenda et supplenda: Herbæ panacis radices, thus masculum, myrrham, pollinẽ cerui, rosæ folia arida bene trita et cribrata. hic puluis cõfectus difficilia uulnera claudit ac curat. Nunc etiã si melle decocto, & huic medicamẽto mixto collyriũ facias, et altis sub uulneribus fistulæ subijcias, citius supplere et sanare cogit.*

Medicamentum consuetum, *in usu quotidiano necessarium, propter compendium & moras ita facies: Eruginem, chalcitem, æris florẽ, æs ustũ: hæc bene trita et cribrata æquo pondere catastalticum faciũt, quod carnẽ supercrescentem comedendo effouet. Hoc idem cum aceto & melle decoctum ad melliscrassitudinem, facies medicamentũ, quod facit ad omnia uulnera & cancros elympidanda, & ossa scabrosa.*

Chlora medicamentum, *quod facit ad omnia uulnera complete lympidanda, uel sine difficultate claudenda: cerã punicã, resinam terbentinã medullam ceruinam, eruginem, oleum, ita conficies quantum sufficit.*

Tetrapharmacum, *quod facit ad omnia uulnera elympidanda, & uelocius curanda († ualde per hoc medicamentum cataloticum) Adipẽ taurinã, cerã, picem, oleũ. Igitur medicamentũ, quod supra dixi cataloticũ est.*

Glicium, *quod facit ad omnia uulnera sordida et cancrosa: Amurcã, salem, acetum: his mixtis quantum uolueris ad crassitudinẽ mellis uteris.*

Ossoclare medicamentum, *qđ facit ad oĩa ossicula, et († darscus quo loco factum si deijciendum uolueris) Picem liquidam, axungiam ueterẽ, eruginem bene tritam & admixtam, colas bene coctum, post decoctionẽ suprascripta purgat uulnera diligenter.*

Stypticum, *quod facit ad omnia uulnera humecta, et fungos exiccandos: Alumen scissum, gallas minores, cortices mali granati, subcorticem de ipsa arbore. hæc oĩa trita, puluis ipsius uulneribus exiccãdis ualde prodest.*

Medicamentum *quod facit ad omnia uulnera claudenda: Absynthium, sinopidem, lepidam. hæc tria bene commixta faciunt medicamentum siccum, quod ad omnia uulnera prodest.*

Implectoricum medicamẽtum, *quod facit ad omnia caua supplenda: Pollinem thuris, pollinem herbi, lepidam. hæc bene trita medicamentum*

tum faciunt ad supplenda uel elympidanda uulnera.

Ad oculorum rupturas & tuniculas seruandas prodest, si sel caprinum lacti caprino misceatur, & sic penna nigra oculi inungantur. Ad oculorum album siue glaucomata sic facies: uini sext rios 4. gariofloris sextarium unum, mellis uncias 4. pariter decoquis et uteris. Ad (uecentẽ) oculi larem percussum: Croci, myrrhæ, thuris masculi, gummi, medullæ uerucinæ, anagallici succi, mellis, cardami, binas uncias.

Syncrisma: Ceræ rusæ pondera 2. axungiæ pondera 4. opopanacis uncias 2. olei ueteris pond. 2. galbani unc. 3. myrrhæ pond. 4. armoniæ põ. 3. olei cyprini pond. 4. medullæ ceruinæ pond. 2. hyssopi pond. 2. storacis põd. 4. olei lentiscini pondera 4.

Syncrisma *ad alia genera:* Galbani pond. 2. opopanacis pond. 1. ceræ pond. 4 medullæ ceruinæ pond. 3. thuris masculi pond. 2. piperis albi pondus 1 resinæ terbentinæ pond. 3. storacis pond. 1. adipis anserinæ pond. semis, euforbij uncias 6. adipis leoninæ, mellis, castorei, libras singulas, olei myrrhæ lib 2. olei lentiscini pond. 2. olei syriaci lib. 2. olei ueteris lib. 2. olei melliui pondera 2. olei storacis pond. 2. opij pond. 3.

Lipparia sic facies: Spumæ argenti pondus 1. cerusæ uncias 2. uini sextarios 3. olei pondus 1. & semis, omnia conficies, & sic uteris.

Lipparia *alio genere sic facies:* Spumam argenti, cerusam, thus masculum, acetum album, oleum, hæc omnia in unum conteres, & cum uino mellicrato admisces, & sic uteris.

Traumaticum *sic facies:* Chalcitidis pond. 1. misi pond. 1. semis, erugenis unciã 1. stercoris columbini pond. 1. adarcis uncias 3. & scrupulos 3. decoquis una, et sic uteris. Item alio genere ad flegmonas tollendas; Sinapis alexandrini unc. 6. fici afræ unc. 3. axungiæ ueteris uncias 6. aceti scrup. 3.

Item Traumaticum alio genere ad uerrucas tollendas: Floris chalcitis uncias 2. nitri uncias 2. lasari uncias 3. aceti heminã. Item alio genere ad suffragnosos: Eruginis, aluminis añ pon. 5. herbæ syderitis, ferrariæ pond. 1. aceti acri sextarium unum.

Ad flegmonas *discutiendas:* Radicis, erui, axungiæ, aceti acris, linis in linteo, & sic uteris.

Causticum *ad neruos crassos, uel quæcũq; in notitia sunt:* Galbani,

opopanacis, medullæ ceruinæ, resinæ terbẽtinæ, armoniaci, propulei, uiolæ, thuris pollinis, bina pondera, resinæ frixæ pondera 5. bituminis pond. 3. picis duræ pond. 5. resinæ pituinæ pond. 5. ceræ pond. 5. olei cerini põd. 3. incomij pond. 2. storacis pond. 2. uisci pond. 2.

Causticum ad neruorũ dolores: Galbani, storacis, uiolæ, propulei, resinæ singula pond. colophoniæ uncias sex, resinæ terbentinæ pond. 6. opopanacis pond. 1. thuris pollinis, hyssopi, armoniaci, baccæ lauri singula pond. picis britiæ pond. 1. et semis, uini (inei) pond. 1. semis, resinæ bituminis pond. 1. hæc omnia in uno cacabo coques, in linteolo induces calida.

Malagmam cocticam sic facies; Ceræ albæ, galbani uncias singulas, resinæ terbentinæ pond. 2. adipis taurinæ pond 3. hyssopi pond. 2. bdellij pondus 1. semis, irisillyricæ pond. 2. adipis anserinæ pond. 1. hæc omnia decoquis & uteris.

Malagma ad neruorum dolorem, Ceræ unc. 6. adipis ceruinæ unc. 3. galbani piperis, armoniaci, resinæ terbentinæ uncias ternas, tracãti uncias 5. singula contundis, permisces, & uteris.

Malagma ad neruos uexatos, Mentæ, galbani, rubricæ, storacis, uiolæ aã pond. 6. similaginis pond. 4. hæc omnia cum similagine & uino decoques in cacabo, & liquida facies, deinde similaginem & uinũ in unũ permiscebis, inlinis in linteolo, & alligabis feruentia.

Malagma ad tumores sic facies; Ceræ uncias 6. adipis ceruinæ uncias 3. galbani uncias 3. uiolæ, piperis albi uncias ternas, armoniaci unciam, resinæ terbentinæ unc. 3. storacis unc. 3. gentianæ unc. 1. singula contundis, postea permisces in uino, & sic uteris.

Emplastrum, Ceræ uiridis pond. 1. et semis, olei cyprini unc. 9. olei myrthini uncias 2. adipis anserinæ uncias 2. thuris pollinis unc. 2. hæc oĩa in cacabum mittis, coquis, & linteolis inlinis.

Cerotum ad ulcera, (strumenta) pond. 2. ceræ rufæ pond. x. olei myrthini pond. 6. olei ueteris põdera 8. aluminis pond. 9. olei cyprini pond. decem, calcis pond. quinq;.

Fomentum ad tumores siue ad duriciam quãlibet sic facies; euiscum ex uino decoctum conteris cũ axungia, & sic uteris. Si minus, herbãsa uinam cõteris, et ex rosatio concoquis, & sic uteris ad sanitatem.

Compositio

Compositio ad colices, *Asari pontici, petroselini, fœniculi uncias singulas, piperis nigri uncias 2. marrubij mas. unc. 1. abrotani unciã semis, mellis optimi pond. 2. coques & despumabis, & hæc omnia contundes et cernes, & sic in melle commiscebis, inde figuram facies nucis auellanæ, & ex aqua dabis, et aquæ congiũ 1. in potũ. Item diebus quibus eo morbo tenetur, fœniculi seminis cum uino cochlearia tria aut quatuor fricabis in mortario, adijcies uini cibarij sextariũ 1. mittes in ampullam aut cornu, & dabis ut bibat, & cum sagis bene munies.*

Malagma ad neruos claudos, *Sepi hircini libram, mollicidenæ selibram, resinæ libram, eruginis selibram.*

Compositio ad genua. *Aceti hemina, salis pusillum, æris usti selibram, sinopidis quod satis est.*

Potio hyemalis. *Croci, costi, petroselini macedonici, murrhæ, thuris masculi, tracanti, cymini alexandrini, crocomagmæ, piperis uncias singulas, uini & olei quod sufficit (oua) hæc omnia permisces, & dabis cũ succo ptisanæ, cui immittis palmas xxv. bulbos xxv. hyssopi fascem (caprinos adipes catulum breuem uiuum mittis) quem cum madefactum uideris, tunc oĩa exiccabis, & adijcies olei quod sufficit, tũc illa oĩa permisces & potionabis.*

Potio æstiualis. *Traganti, croci, abrotani, cardamomi, glaucij, petroselini macedonici binas uncias, gingiberis unc. 1. hæc temperas, & cum dare cœperis, mittis quotidie heminas singulas singulis iumentis. Addes porri sectiui, porcla sil gallici, thus, apiũ, olei afri heminam, temperabis quod sufficit & uteris. Sed hæc uide lib. 1. cap. 57.*

FINIS.

BASILEAE. ANNO. M. D. XXVIII.

EXCVDEBAT IOANNES FABER
EMMEVS IVLIACENSIS.